

การคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวน
ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

นางสาวนวลลัย ขุนไกร

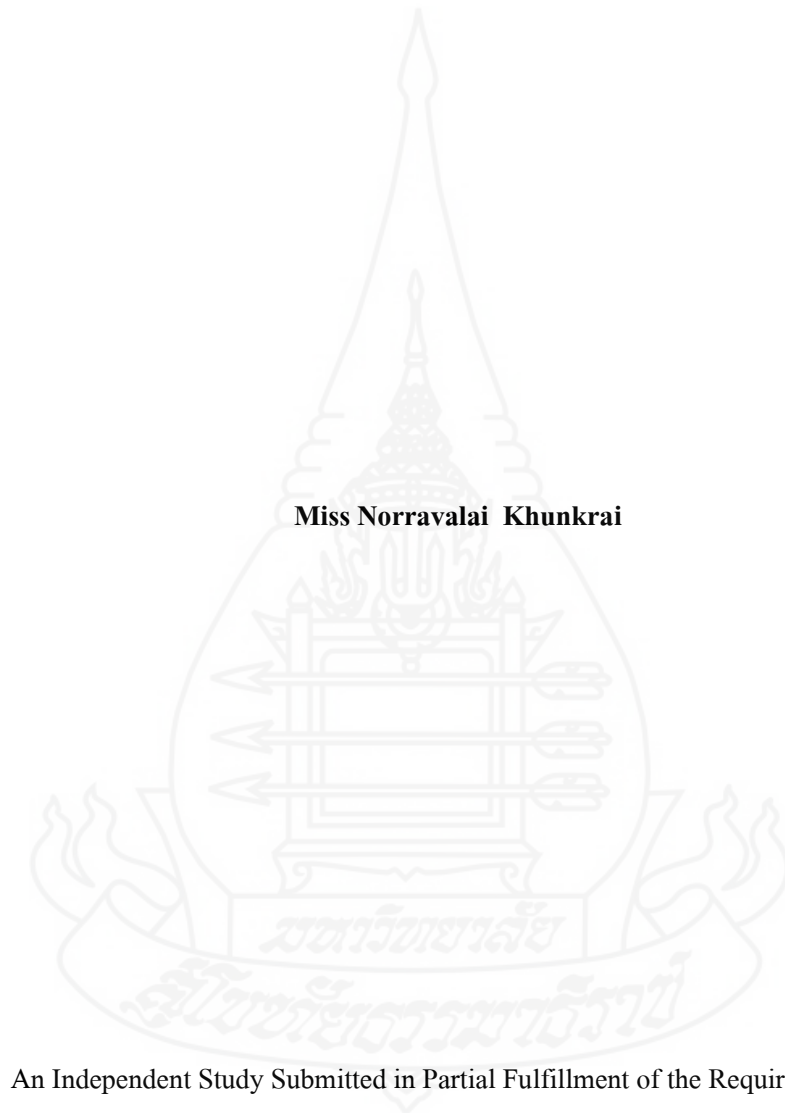

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

The Protection of Witnesses on Investigations of Election Committee

Miss Norraivalai Khunkrai

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ชื่อและนามสกุล	นางสาวนรวลัย ชุนไกร
วิชาเอก	กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ถิศจิตต์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ถิศจิตต์)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร. รังสิกร อุปพงษ์)

(อาจารย์เชิรชัช ฌ นคร)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้ศึกษา นางสาวรวลัย ขุนไกร รหัสนักศึกษา 2554002564 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีดส์ **ปีการศึกษา** 2556

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระ เรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งการเลือกตั้ง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล 2) เพื่อวิเคราะห์มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล 3) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการคุ้มครองพยานบุคคลตามกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศ 4) เพื่อหาแนวทางคุ้มครองพยานบุคคลของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เหมาะสม

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการจากเอกสาร นิตยสารทางกฎหมาย ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ (website) ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ซึ่งผู้ศึกษามั่นใจว่าข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเป็นข้อมูลที่แท้จริง และถูกต้องน่าเชื่อถือได้

ผลการศึกษาพบว่า แม้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมาตรการคุ้มครองพยาน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยนำพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 15(4) มาบังคับใช้ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จแต่อย่างใด อีกทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่เคยร้องขอต่อหน่วยงานคุ้มครองพยานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเพื่อนำมาตรการคุ้มครองพยานมาบังคับใช้ เพื่อให้การทำงานขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่พยานมีต้องเกรงกลัวด้วยประการทั้งปวง ผู้ศึกษาจึงเสนอแนวทางแก้ไขไว้ดังนี้ 1) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งขอมาตรการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ. 2546 ทั้งการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป และการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ 2) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน เพื่อให้ครอบคลุมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ. 2546 มาตรา 8 3) คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสื่อให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเห็นว่าคดีเลือกตั้งมีความสำคัญ 4) มีมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้ทำการทุจริต หรือแสวงหาผลประโยชน์ กรณีนำข้อมูลความลับเกี่ยวกับพยานบุคคลในสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปให้กับผู้มีอิทธิพล ดังนั้น จึงควรมีมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คำสำคัญ การคุ้มครองพยานบุคคล การสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง

Independent Study title: The Protection of Witnesses on Investigations of Election Committee

Author: Miss Norraivalai Khunkrai; **ID:** 2554002564; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Chaninat Leeds, Associate Professor;

Academic year: 2013

Abstract

The objectives of independent study on the topic of the Protection of Witnesses on Investigation of Electoral Commission are: 1) to study the concept of witness protection; 2) analysis the measures of witness protection; 3) to compare legal analysis of the protection of witnesses in Thailand and foreign countries; 4) to find ways to protect witnesses of the Election Commission.

This independent study is a qualitative research by studying textbooks and law journals, information from websites and internet networks.

The study found that the Election Commission has taken the measures to protect witnesses by establishing the Information Commission Office of the Election Commission under the Official Information Act 2540 under Section 15 (4). However, it was not successful at all. In this regards, the Election Commission did not ask the witness protection agency or any agency that have direct responsibility for witness protection measures to serve this purpose. Therefore, this study desires the protection are as follows: 1) the Election should protect the witness by the Witness Protection Act 2546. 2) the Election Commission should file a petition to the Minister of Justice for special measures to protect under the Witness Protection Act 2546 Section 8; 3) the Election Commission should report these activities to the Board of Disclosure of Information; and 4) to punish officials who do fraud or exploitation of the secret witness in the investigation. Therefore, it should be desired of the measures to protect the witnesses in investigation of the Election Commission.

Keywords: Protection of witnesses, Election Investigation, Election Commission

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาของ
รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีดส์ อาจารย์ ดร.รังสิกร อุปพงษ์ และอาจารย์เชิรชัย ณ นครที่ประสิทธิ
ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งอุทิศเวลาช่วยตรวจทานแก้ไขในรูปแบบขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำ
รายงานศึกษาค้นคว้าอิสระของข้าพเจ้าให้เป็นไปตามระเบียบการบัณฑิตของคณะและมหาวิทยาลัยด้วย
ความเสียสละ ประกอบกับการให้เหตุผลอย่างผู้ชำนาญการ จนการศึกษาค้นคว้าเล่มนี้มีความชัดเจน
ทรงคุณค่าทางวิชาการอย่างมหาศาล และที่สำคัญข้าพเจ้าสามารถวิเคราะห์ตีความได้ดียิ่งขึ้น
ตามลำดับที่เป็นอยู่ อันเป็นการเพิ่มความรู้ที่ได้เคยศึกษามาและใช้ในการปฏิบัติงานประจำวัน และ
หวังว่าศึกษาค้นคว้าเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาต่อไป

นรวลัย ขุนไกร

กันยายน 2557

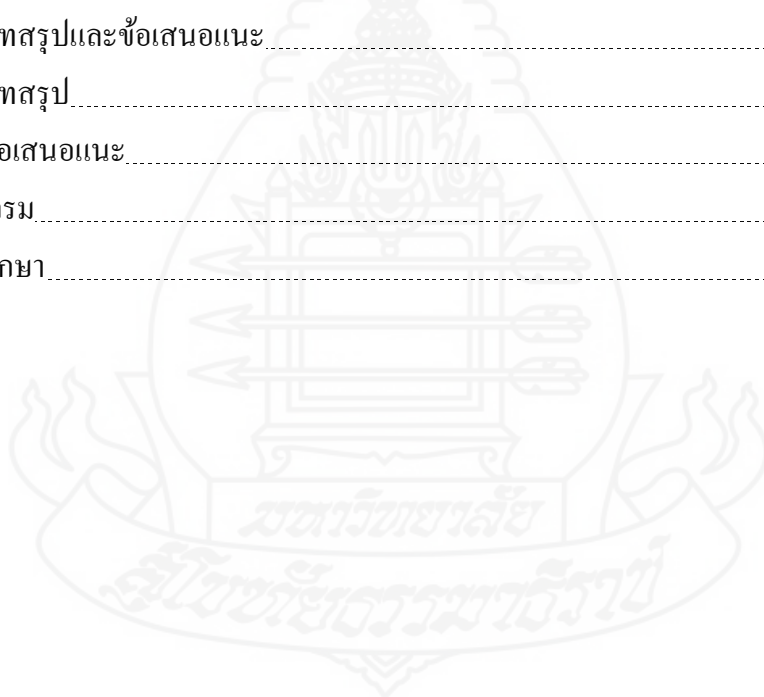

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
สมมุติฐานการศึกษา.....	6
ขอบเขตของการศึกษา.....	6
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	7
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา.....	7
บทที่ 2 แนวคิดและพัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา.....	8
แนวคิดและพัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา.....	8
พัฒนาการของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศไทย.....	18
พัฒนาการของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในต่างประเทศ.....	20
การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2546.....	37
สิทธิของพยานที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546.....	47
บทที่ 3 การคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวน.....	
ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.....	50
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน.....	51
การสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้ง.....	52
แนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ในด้านการสืบสวนสอบสวน.....	71
บทบาทในการคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์การคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวน	
ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.....	86
วิเคราะห์ กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในปัจจุบัน.....	87
ปัญหาข้อกฎหมาย ระเบียบ และมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง	
ในการคุ้มครองพยานบุคคล.....	93
การคุ้มครองพยานบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่	
ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.....	96
ปัญหาจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540	
ที่มีผลกระทบต่อการคุ้มครองพยานบุคคล.....	97
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	99
บทสรุป.....	99
ข้อเสนอแนะ.....	100
บรรณานุกรม.....	103
ประวัติผู้ศึกษา.....	107

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 ซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือ ที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ประกอบกับที่มีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2546 โดยกฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์และความมุ่งประสงค์เพื่อความคุ้มครองความปลอดภัยพยาน ให้ค่าตอบแทนการเป็นพยานและค่าใช้จ่ายในระหว่าง การเป็นพยาน โดยกฎหมายฉบับดังกล่าว ได้เน้นความปลอดภัยของพยาน โดยเฉพาะพยานประเภท ที่เป็นคนในองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ ซึ่งได้มีมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน เพื่อสร้างความคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคล ที่มีความใกล้ชิดกับพยาน ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 11 องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ 1 องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไป โดยสุจริตและเที่ยงธรรม¹ ซึ่งอำนาจหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา 236 (1) กำหนดให้ดำเนินการออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมาย ตามมาตรา 235 วรรคสอง รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไป โดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า มีเรื่อง การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย คณะกรรมการการเลือกตั้งก็มีอำนาจ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำผิดได้ ซึ่งอำนาจสืบสวนสอบสวนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 (5) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่สืบสวน

---

¹ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 9 ปี กต.มติใหม่ แห่งการเลือกตั้ง สิงหาคม 2550, กรุงเทพมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, หน้า 5-8

สอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย มาตรา 235 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ความว่า ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 24 (ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2545) เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองและตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญพ.ศ.2550 มาตรา 10 (10) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออก เสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และมี อำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้²

- (1) สืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (2) เข้าไปในที่เลือกตั้ง สถานที่นับคะแนนเลือกตั้ง โดยแสดงหลักฐานบัตรประจำตัว พร้อมคำสั่งแต่งตั้งและแจ้งเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปในสถานที่ดังกล่าวต่อประธาน กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง หรือประธานกรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง
- (3) เรื่องอื่น ๆ ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายในการสืบสวนสอบสวนซึ่ง คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนอาจมอบหมายให้กรรมการสืบสวนสอบสวนคนใดคนหนึ่งไปทำ การสืบสวนสอบสวนก็ได้

จากหลักการดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็น ผู้ควบคุมและดำเนินการจัดให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อให้คนดีมีความสามารถเข้ามา บริหารบ้านเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องดำเนินการควบคุมการเลือกตั้งและตรวจการ เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้อำนาจไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบสวนสอบสวน เกี่ยวกับเรื่องการทุจริตชื่อเสียงเลือกตั้ง จะต้องกำชับพนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินการเอาผิดผู้ทำการทุจริต

² ด้านกิจการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, โครงการวิจัยและ พัฒนางานสืบสวนสอบสวน, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, กรุงเทพมหานคร: หน้า 43

เลือกตั้งหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อมิให้เข้ามาบริหารกิจการบ้านเมือง โดยจะต้องวิเคราะห์และหาพยานหลักฐานให้ชัดเจนก่อนที่จะสรุปมีการกระทำความผิด และหากพบว่าการทุจริตเลือกตั้ง ก็จะต้องพิจารณาและหาหลักฐานอย่างรอบด้านและรอบคอบเพื่อมิให้เกิดการกลั่นแกล้งจากฝ่ายตรงข้าม โดยจะต้องตัดสิทธิคนที่ทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง โดยไม่ยกเว้นว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลใด กลุ่มใด หรือพรรคใด เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่ถ้าปราศจากหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง สั่งเลือกตั้งใหม่ สั่งนับคะแนนใหม่ ดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการสั่งให้รับผิดชอบโดยชดใช้ค่าเสียหายในการจัดการเลือกตั้งใหม่แต่การสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีข้อขัดข้องหลายประการ อาทิเช่น พยานบุคคลเป็นสิ่งสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวน ในอันที่จะพิสูจน์การกระทำผิดของผู้ที่ถูกกล่าวหา พยานบุคคลจึงมีความสำคัญในการชี้แจงน้ำหนักของพยานหลักฐานในคดีอาญา นอกเสียจากพยานวัตถุและพยานเอกสารแล้ว ทำให้พยานบุคคลมีความสำคัญและส่งผลต่อการพิสูจน์ความผิด อันจะส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวในฐานะผู้บริสุทธิ์หรือต้องถูกลงโทษ ถ้าหากเป็นผู้กระทำผิด ในทางคดีถ้าปราศจากพยานบุคคลแล้วอาจนำไปสู่การพิจารณาแล้วอาจนำไปสู่การพิจารณายกฟ้องได้

พยานบุคคลนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์และข้อเท็จจริงในคดีนั้น ๆ ซึ่งสามารถพิสูจน์ความผิดของบุคคลดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานผู้ที่เคยร่วมอยู่ในองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการของผู้กระทำผิดมาก่อน และทราบรายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรนั้น ๆ เป็นอย่างดี พยานบุคคลเมื่อมีความสำคัญในคดีมากเท่าไรก็มีโอกาสถูกข่มขู่ คุกคาม หรือประทุษร้ายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเป็นการเป็นการขจัดผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่อาจพิสูจน์ความผิดของอาชญากรนั้นได้ หรือไม่ก็ทำให้พยานผู้นั้นเกิดความเกรงกลัว จนกลับทำให้การของตน

ด้วยเหตุผลนี้ทำให้เกิดปัญหาในการให้ความคุ้มครองผู้ที่จะมาเป็นพยานซึ่งเป็นแจ้งเบาะแส หรือเป็นผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่มีพยานหลักฐานในความผิดคดีเลือกตั้ง รวมทั้งการให้ความคุ้มครองผู้ที่พบเห็นการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งที่สมัครใจเข้ามาเป็นพยาน ทำให้เกิดเป็นข้อสงสัยว่าผู้แจ้งเบาะแสหรือผู้ร้องคัดค้านในคดีเลือกตั้งกับผู้ที่จะมาเป็นพยานบุคคลในศาลทางอาญาเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่ สมควรให้ความคุ้มครอง หรือไม่อย่างไร เกิดปัญหาเกี่ยวพันที่สำคัญว่าควรสร้างมาตรการคุ้มครองบุคคลเหล่านี้ได้อย่างไร โดยเฉพาะการเป็นพยานบุคคลในคดีที่มาจากความผิดคดีเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่การพิสูจน์และค้นหาความจริงเกี่ยวกับการดำเนินคดี หากผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือร้องคัดค้านจะมาเป็นพยานก็ย่อมมี

ความกังวล หวั่นเกรง อิทธิพล หรือภัยอันตรายใด ๆ ที่อาจจะได้รับ อีกทั้งหากเกิดความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการของรัฐในการให้ความคุ้มครอง ซึ่งขาดความเชี่ยวชาญและเหมาะสมในเรื่องเดียวกับการรักษาความลับ ความปลอดภัย เรื่องค่าตอบแทน การเยียวยาชดใช้ในการคุ้มครองใด ๆ ย่อมไม่มีใครกล้าที่จะยอมมาเป็นพยานในคดีลักษณะนี้ได้ อันเป็นสาเหตุทำให้พยานหลบเลี่ยง หลีกหนีปฏิเสธการให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน ทำให้ขาดพยานรู้เห็นเหตุการณ์ หรือพยานรู้เห็นเหตุการณ์ในการกระทำผิด ไม่กล้าเข้ามาให้การเป็นพยาน หรือกรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งจนถึงขั้นที่จะสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้แต่ขาดพยานหลักฐานที่จะส่งผลถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถสั่งได้เพียงให้มีการเลือกตั้งใหม่อย่างเดียวกันนั้น เพราะเหตุกระบวนการสืบสวนสอบสวนขาดพยานหลักฐานไม่ได้ข้อเท็จจริงที่จะลงโทษผู้กระทำผิด เป็นอุปสรรคสำคัญที่ไม่สามารถป้องปรามการซื้อสิทธิ ขายเสียงและลงโทษผู้กระทำผิดได้

จากเหตุผลในปัญหาดังกล่าวภายใต้แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาโดยหลักสากลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244 บัญญัติให้ “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” อันมีเจตนาให้ประชาชนที่มาเป็นพยานในคดีอาญาให้แก่วินิจฉัยคดีได้รับมาตรการคุ้มครองหรือวิธีปฏิบัติใดของรัฐในการจัดระบบการคุ้มครองพยานบุคคลให้มีหลักการที่ชัดเจน ให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแนวทางในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติที่กำหนดให้การคุ้มครองพยานบุคคลเป็นมาตรการเสริมในการต่อต้านยาเสพติดรวมทั้งสถานการณ์ขององค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยานนอกเหนือไปจากแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับพยานเดิมของประเทศไทยที่มีอยู่แล้ว เป็นต้นว่าการคุ้มครองพยานบุคคลในระดับนโยบายของสำนักอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งกำหนดโดยระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 การสอบสวน บทที่ 6 ว่าด้วยการคุ้มครองพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา การคุ้มครองความปลอดภัยโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยมีบทบัญญัติคุ้มครองพยานแทรกอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น ทั้งนี้ก็โดยที่รัฐต้องการให้มีพยานบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี และต้องปลอดภัยปราศจากความเกรงกลัวและมีความรู้สึกที่ตนเองและครอบครัวตลอดจนบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผูกพันก็จะได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความสำคัญของการคุ้มครองพยานบุคคลถือเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence) หรือพยานสำคัญในคดี (Material Witness)

ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนอีกด้วยและรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550) ยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา มาตรา 40 (5) ที่ได้บัญญัติรับรองในเรื่องการคุ้มครองพยานในคดีอาญาไว้ว่า “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็น และเหมาะสมจากรัฐส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” อีกด้วย

ความสำคัญของปัญหา เนื่องมาจากการคุ้มครองพยาน นอกเหนือจากพยานในคดีอาญาแล้ว ยังได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น แต่เนื่องจากปัจจุบันมีองค์กรอิสระ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องคุ้มครองพยาน กรณีที่อยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในมาตรา 3 ,6 และมาตรา 8 ไม่ว่าจะเป็นบทนิยามของคำว่า “พยาน” ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวก็บัญญัติไว้ว่า “พยาน” หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือ ได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน และเมื่อพิจารณาจากมาตรา 6 และมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวในหมวดที่ 1 มาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยานและในหมวดที่ 2 มาตราการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ซึ่งบัญญัติไว้ว่า มาตรา 6 ในกรณีที่พยานไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงาน ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงาน ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าว จะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย ซึ่งทั้งสองมาตราได้กำหนดไว้ถึงกรณีใดบ้างเป็นคดีที่ต้องได้รับความคุ้มครองพยาน แต่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติดังกล่าว มิได้ครอบคลุมถึงหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่กำหนดระเบียบมาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน คือบัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี โดยออกระเบียบของแต่ละหน่วยงานได้เอง แต่สำหรับองค์กรอิสระ อย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกลับไม่มีกฎหมายรองรับให้สามารถออกระเบียบในเรื่องการคุ้มครองพยานได้ด้วยตนเอง อีกทั้งไม่สามารถใช้ดุลพินิจที่จะใช้มาตราการคุ้มครองพยานไม่ว่าจะเป็นมาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน หรือมาตราการพิเศษในการ

คุ้มครองพยาน เมื่อเป็นเช่นนี้ คงไม่มีบุคคลใดกล้าเข้ามาให้ข้อเท็จจริง เพื่อเป็นโทษแก่ผู้ถูกร้องเรียน เพราะอาจทำให้ชีวิตและครอบครัว ผู้เกี่ยวข้องอาจได้รับอันตรายจากการเข้าให้ข้อมูลใด ๆ

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยถึงปัญหาการคุ้มครองพยานบุคคล ในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสมตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของการปฏิรูปการเมืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการคุ้มครองพยานบุคคลตามกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศ
- 2.4 เพื่อหาแนวทางคุ้มครองพยานบุคคลของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เหมาะสม

3. สมมุติฐานการศึกษา

ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในการให้ความคุ้มครองและความปลอดภัยแก่พยานบุคคลในคดีอาญา รวมทั้งสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดพยาน เนื่องจากการคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้คุ้มครองพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเป็นพิเศษเข้ามารับผิดชอบในพระราชบัญญัตินี้เพื่อคุ้มครองพยานบุคคลดังกล่าว โดยเฉพาะตั้งแต่ในชั้นเริ่มต้นของการสืบสวนสอบสวน และการพิจารณาในคดีอาญา

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาการคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งผลกระทบจากการปฏิบัติงานของพนักงานสืบสวนสอบสวนตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนที่

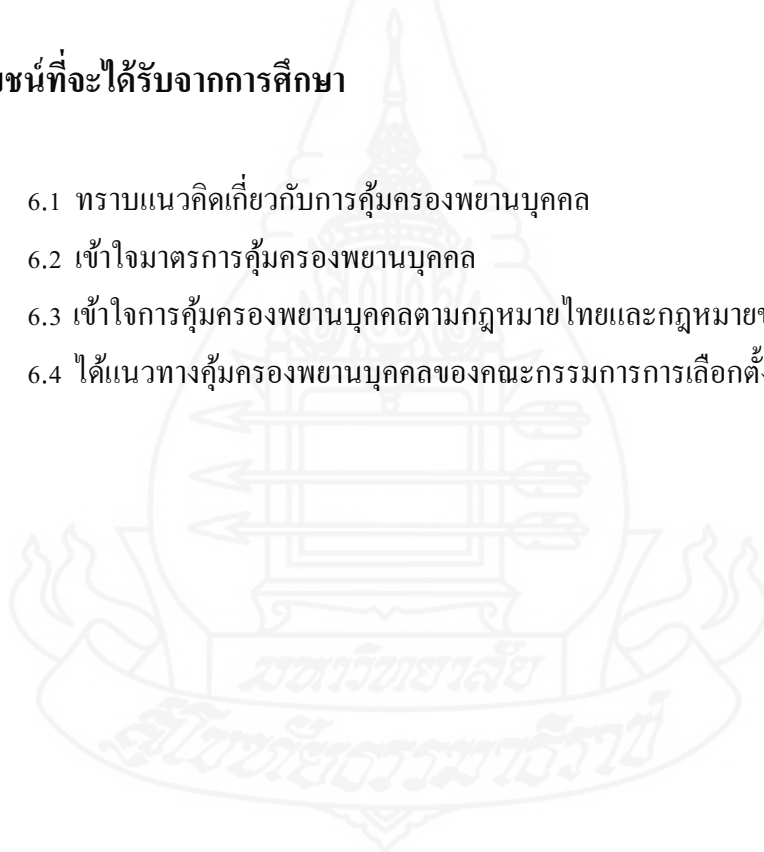
ส่งผลกระทบต่อพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎกระทรวงระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

5. วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิธีวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย คำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการจากเอกสาร นิตยสารทางกฎหมาย ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ (website) ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ซึ่งผู้ศึกษามั่นใจว่าข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเป็นข้อมูลที่แท้จริงและถูกต้องน่าเชื่อถือได้

6. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

- 6.1 ทราบแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล
- 6.2 เข้าใจมาตรการคุ้มครองพยานบุคคล
- 6.3 เข้าใจการคุ้มครองพยานบุคคลตามกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศ
- 6.4 ได้แนวทางคุ้มครองพยานบุคคลของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เหมาะสม

บทที่ 2

แนวคิดและพัฒนากิจเกี่ยวกับการคุ้มครอง

พยานบุคคลในคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาให้ความสำคัญกับพยานบุคคล จึงจำเป็นต้องพิจารณาหลักการในการดำเนินคดีอาญาและความหมายของพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

1. แนวคิดและพัฒนากิจเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

1.1 ความหมายของพยานบุคคล

พยานบุคคล (Witness) คือบุคคลที่มาให้การต่อศาลถึงข้อเท็จจริงที่ตนได้ประสบพบเห็นหรือทราบมา³ คือจากการได้เห็น ได้ฟัง ได้รส ได้รู้สึก⁴ พยานบุคคลที่จะใช้เป็นหลักฐานนั้นคือ ถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อศาลและศาลได้จัดบันทึกเป็นข้อความไว้ในสำนวนความ โดยศาลรับรู้ข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลโดยการที่พยานเล่าเรื่อง หรือตอบคำถาม ของศาลหรือคู่ความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่พยานได้เห็น ได้ฟัง หรือได้ทราบมาก่อน⁵ ความจริงแล้วสิ่งที่เป็นพยานหลักฐาน คำเบิกความหรือถ้อยคำของพยานหาใช่ตัวพยานเองไม่ ฉะนั้น เมื่อกกล่าวถึงพยานชนิดนี้จึงหมายถึง คำเบิกความของพยาน (testimony) หรือบางทีเรียกว่าเป็นพยานถ้อยคำ (oral evidence or parol evidence) เพราะถ้าพยานอยู่เฉยๆ ไม่เบิกความ ศาลก็จะไม่ได้ข้อเท็จจริงอะไรผิดกับพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ซึ่งตัวอักษรหรือวัตถุนั้นเองแสดงข้อเท็จจริงต่อศาล หรือศาลตรวจสอบได้และเนื่องจากศาลต้องบันทึกเบิกความของพยานเป็นลายลักษณ์อักษรเก็บรวบรวมไว้ในสำนวนเพื่อเป็นพยานหลักฐานในการวินิจฉัยคดี

³ เข็มชัย ชุตินวงษ์ , คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติกรรณาการ, 2551, หน้า 8

⁴ คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538, หน้า 87

⁵ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์, 2536, หน้า 21

1.2 ความสำคัญของการคุ้มครองพยานบุคคล

ในการค้นหาความจริงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ให้เห็นถึง ข้อเท็จจริงต่างๆที่เกิดขึ้นในคดี และนำไปสู่การชี้ขาดตัดสินคดีต่อไป ทำให้คนกระทำผิดได้รับการลงโทษ คนบริสุทธิ์ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย พยานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด เนื่องจากคดีอาญานั้นจำต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เป็นที่น่าเชื่อถือว่าการกระทำผิดเกิดขึ้น และจำเลยเป็นผู้กระทำผิด มาตรฐานการพิสูจน์ (standard of proof) ต้องพิสูจน์ถึงขั้นปราศจากสงสัย พยานหลักฐานมีน้ำหนักมั่นคง หากมีลักษณะกำกวมหรือมีความสงสัยตามสมควรกฎหมายก็บัญญัติให้ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย โอกาสที่จำเลยจะหลุดรอดจากการลงโทษก็มีมาก⁶ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากเป็นอย่างมากทีเดียว โดยเฉพาะการกระทำผิดอาญาเป็นเรื่องที่มักกระทำโดยปกปิด มีการวางแผนล่วงหน้า ใช้เทคโนโลยีมาช่วยให้การกระทำผิดได้สะดวกขึ้นและหลบเกลื่อนร่องรอย ทางพยานหลักฐานได้ช่วย หรือ กรณีเป็นการกระทำในลักษณะขององค์กรอาชญากรรม หรือเป็นการกระทำผิดของมืออาชีพก็ยิ่งต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดมีน้ำหนักดีที่สุดจึงจะสามารถพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำในลักษณะดังกล่าวได้ พยานหลักฐานจึงเป็นกุญแจไปสู่ความยุติธรรม ทำความยุติธรรมกระบวนการยุติธรรมได้ และสังคมส่วนรวมเกิดความสงบสุข ในทางตรงกันข้ามหากขาดพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด หรือพยานหลักฐานไม่พอเพียง โอกาสที่ผู้กระทำผิดก็จะหลุดรอดไปก่อความเดือดร้อนให้สังคมส่วนรวมได้อีกความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมในสายตาของสาธารณชนก็จะคลอนแคลนไปด้วย

ความสำคัญของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พอสรุปได้ดังนี้⁷

- 1) การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างหนึ่งตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขและได้รับความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินถือว่าเป็นภารกิจพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐที่จะต้อง เข้ามาคุ้มครอง
- 2) ความสำคัญคุ้มครองพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมถือว่าเป็นกลไกหนึ่งที่จะนำไปสู่การค้นหาความจริงและสร้างความยุติธรรมให้สังคม หากปล่อยให้เกิดการทำลายพยานอันเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การค้นหาความจริง จะทำให้ระบบของกระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

⁶ เข็มชัย ชุตินวงษ์ คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน หน้า 10

⁷ ทศพล เฟ็งส้ม รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องพยานในองค์กรอิสระ, สำนักงานยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร: 2554, หน้า 5-7

3) มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เท่ากับเป็นการรักษาคุณค่าในพยานบุคคล หากเกิดความมั่นใจที่จะให้การตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากความจริงใจถ่ายทอดสิ่งที่รับรู้และจดจำ มาอย่างน่าเชื่อถือ

4) มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ให้ได้มา ซึ่งพยานหลักฐาน ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม เนื่องจากการระทำความผิดในลักษณะ ขององค์กรอาชญากรรม มักจะมีการปกปิดหลักฐานและมีการวางแผนงานที่มีความซับซ้อน ในบางครั้งจึงมีความจำเป็นต้องใช้ผู้กระทำความผิดซึ่งอยู่ในองค์กรดังกล่าวมานำสืบพยานและ จะต้องให้การคุ้มครองพยานบุคคลให้ปลอดภัยต่อภัยอันตรายต่าง ๆ เพื่อให้พยานดังกล่าวเบิกความ ขยายผล เพื่อนำผู้กระทำความผิด อื่น ๆ มาลงโทษได้

5) มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา สามารถเสริมสร้าง ความเชื่อถือต่อความ ร่วมมือกันในทางอาญาระหว่างประเทศ เป็นต้น

1.3 ความจำเป็นในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

ในการพิสูจน์หรือค้นหาความจริงในคดีนั้นพยานหลักฐานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งปกติพยานหลักฐานที่นำเข้ามาพิสูจน์ก็จะปรากฏใน 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ซึ่งในสามประเภทนี้ พยานบุคคลเป็นพยานที่มีลักษณะพิเศษต่างไปจาก พยานประเภทอื่น กล่าวคือ พยานบุคคลเป็นพยานที่มีชีวิตจิตใจ ตอบคำถามได้อธิบายให้เหตุผล เกี่ยวกับเรื่องราวที่เบิกความได้ แต่ในขณะที่เดียวกันจุดนี้ก็อาจจะเป็จุดอ่อนของพยานบุคคลก็ได้ เพราะพยานบุคคลอาจไม่เบิกความตามความเป็นจริง บิดเบือนข้อเท็จจริงเนื่องจากเหตุผลปัจจัย ต่างๆแล้วแต่กรณี รวมถึง กรณีถูกข่มขู่ คุกคาม บีบบังคับต่างๆโดยเฉพาะจากฝ่ายจำเลย เพราะ สภาพบังคับของคดีอาญา นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย หรือสิทธิเสรีภาพตลอดจนทรัพย์สิน จำเลยจึงอาจพยายามกระทำ ทุกวิถีทาง เพื่อให้ตนเองพ้นผิด และหนึ่งในวิธีการ ของจำเลยก็คือ การฆ่าพยาน ข่มขู่ ทำร้ายพยาน ทำให้พยานอยู่ในสภาวะหวาดกลัวหรือไม่กล้ามาเบิกความ หรือ เบิกความในข้อเท็จจริงแบบไม่สมัครใจ พยายามบิดเบือน ข้อเท็จจริง ซึ่งปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผล กระทบต่อการอำนวยความยุติธรรม และการนำตัวผู้กระทำความผิดมา ลงโทษ ดังนั้น ในบางกรณี จึงต้องมีการคุ้มครองพยานให้ความปลอดภัยแก่พยาน เพื่อให้พยานอยู่ในฐานะที่ จะเบิกความอย่าง อิสระได้ข้อเท็จจริงที่แท้จริง การคุ้มครองพยานบุคคลจึงจำเป็นและต้องดำเนินการอย่างมี ประสิทธิภาพ เพราะมิใช่ส่งผลต่อเฉพาะคดีที่พยานจะเบิกความเท่านั้น แต่จะส่งผลต่อคดีอื่น หรือ การกระทำผิดอื่นที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้าด้วย เนื่องจากหากมีกรณีตัวอย่างไม่มีการคุ้มครอง พยาน หรือคุ้มครองพยานได้ไม่ดีพอ คนที่พบเห็นการกระทำผิดในคดีต่อๆมา ก็จะไม่กล้าให้ความ ร่วมมือในการเป็นพยาน เพราะอาจเกิดผลกระทบทต่อตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะในคดี ที่เป็น

คติสำคัญคือที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมซึ่งมีเครือข่ายกว้างขวาง สามารถข่มขู่ ทำร้ายพยาน ได้โดยง่าย พยานเกิดความกลัว รู้สึกว่าไม่ปลอดภัยจนต้องเลือกรักษาชีวิตและสวัสดิภาพของตนเอง มากกว่าจะมาปรากฏตัวเป็น พยานในฐานะพลเมืองดี

1.4 สภาพปัญหาของพยานบุคคลต่อกระบวนการยุติธรรม

สภาพปัญหาของพยานบุคคลต่อกระบวนการยุติธรรม ปรากฏดังนี้⁸

1.4.1 บุคคลปฏิเสธการเป็นพยานในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนมักจะขอความร่วมมือจากบุคคลใดๆ ที่ทราบและรู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้มาเป็นพยาน แต่มีบุคคลจำนวนมากไม่น้อยที่ปฏิเสธ เนื่องจากสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลัวเสียเวลา กลัวอิทธิพลมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม ส่วนในชั้นศาลมักจะเป็นกรณีหลบเลี่ยงการไปเบิกความจนในที่สุดศาลจะสั่งตัดพยานปากนั้นไป

1.4.2 พยานไม่กล้าชี้ตัวผู้ต้องหา การชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นการพิสูจน์ตัวบุคคลโดยอาศัยความทรงจำของพยาน วิธีชี้ตัวผู้ต้องหา คือ การจัดให้ผู้กล่าวหาหรือพยานเข้าชี้ตัวผู้ต้องหาโดยมิให้ผู้ต้องหามองเห็นผู้ชี้ตัว เนื่องจากการชี้ตัวที่ให้ผู้กล่าวหาหรือพยานเผชิญหน้าผู้ต้องหา ในกรณี que ผู้ต้องหาที่มีอิทธิพลผู้เสียหายหรือพยานอาจ ไม่กล้าชี้ตัวผู้ต้องหาหรือเจตนา ชี้ผิดตัว เนื่องจากเกรงกลัวว่าจะได้รับอันตรายสถานที่ที่จะทำการชี้ตัวผู้ต้องหา ต้องเป็นห้องที่มีที่กำบังพอที่จะป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอกมองเห็นบุคคลที่อยู่ภายในห้องได้จากทางอื่นนอกจากช่องกระจก (มีขนาดพอสมควรที่จะมองเข้าไปภายในห้องได้โดยสะดวก) กระจกที่ใช้เป็นกระจกมองทางเดียว (one-way mirror) โดยติดตั้งให้ผู้ชี้ตัวผู้ต้องหามองผ่านเข้าไปในห้องชี้ตัวผู้ต้องหาได้ แต่บุคคลภายในห้องชี้ตัวไม่สามารถมองเห็นบุคคลที่อยู่ภายนอกห้องชี้ตัวได้ และภายในห้องชี้ตัวผู้ต้องหาต้องมีแสงสว่างเพียงพอที่จะเห็นบุคคลภายในห้องได้อย่างชัดเจน

1.4.3 พยานไม่ยอมรับหมายเรียก พยานหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับหมายเรียก เนื่องจากพยานเกรงกลัวอิทธิพลจากฝ่ายจำเลย รวมทั้งพยานเบื่อหน่ายเพราะได้รับหมายเรียก และเดินทางไปศาลแล้วไม่ได้เบิกความหลายครั้งหลายหน

1.4.4 พยานเบิกความสับสน หรือเบิกความผิดพลาด ซึ่งความสับสนเกิดขึ้นได้กับพยานบุคคลทุกประเภท ความสับสนนี้มีหลายสาเหตุต่างกัน เช่น ความสามารถในการรับรู้ และจดจำเหตุการณ์ความเข้าใจและการถ่ายทอดเวลาเบิกความ ซึ่งโดยสภาพของพยานบุคคล เป็นมนุษย์ปุถุชนที่มีจุดอ่อนในธรรมชาติของมนุษย์ อยู่ 3 ประการ คือการสังเกต ความจำ การใช้วิจารณญาณ แต่ละบุคคลอาจจะบกพร่องมากน้อยแตกต่างกัน

⁸ ไวกจน์ ผลวัฒน์ , มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง, สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549, หน้า 37-39

1.4.5 พยานกลับคำให้การอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่นการได้รับ อามิสสินจ้าง ความต้องการช่วยเหลือผู้ต้องหา หรืออาจเป็นการเบิกความเพื่อให้สอดคล้องกับความ จริงก็เป็นได้⁹

1.4.6 พยานบุคคลอาจได้รับการข่มขู่ ชูเชิญ หรือการคุกคาม โดยการแสดงด้วย กริยาหรือวาจาว่าจะทำให้เกิดความเสียหายในทางใดๆ ไม่ว่าจะเป็นภยันตราย แก่ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพหรือชื่อเสียง หรือการทำให้พยานกลัว พยานอาจจะหลบเลี่ยง การเป็นพยานหรือให้ การในลักษณะที่ไม่ตรงความเป็นจริงและส่งผลต่อการเบิกความในชั้นพิจารณา

1.4.7 พยานไม่ไปเบิกความ กรณีโจทก์ไม่สามารถนำตัวพยานมาเบิกความในศาล ได้เพราะเหตุจำเป็น เช่นพยานตาย พยานย้ายที่อยู่ตามตัวไม่พบ พบว่าพยานได้ให้การในชั้น พนักงานสอบสวน แต่เมื่อได้รับหมายเรียกกลับไม่ยอมมาศาล ดังนั้น จึงต้องใช้คำให้การ ชั้นสอบสวนแทนคำเบิกความ ซึ่งศาลฎีกาได้วางหลักตลอดมาว่า คำให้การเช่นนี้โดยลำพังไม่อาจ รับฟังลงโทษจำเลยได้ คงรับฟังได้แต่เพียงประกอบคำพยานอื่นของโจทก์ ถ้าโจทก์ไม่มีพยานอื่น ใดที่รู้เห็นการกระทำผิดของจำเลยหรือแม้จะมีก็เป็นพยานที่รับฟังไม่ได้ ดังนี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ คดี ยกฟ้อง รวมทั้งพยานจงใจไม่มาเบิกความเพราะได้รับอามิสสินจ้าง

1.4.8 พยานถูกทำร้าย หรือถึงแก่ชีวิต กรณีที่มีการทำร้ายพยานบุคคลในคดีอาญา โดยฝ่ายตรงข้ามด้วยความจงใจ นับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่กระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ในกรณี ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบว่าในขณะที่กระทำความผิดมีบุคคลรู้เห็นในการกระทำความผิดว่าบุคคลนั้นก็ อาจได้รับอันตรายถึงตายได้ เพื่อทำลายพยานหลักฐานสำคัญที่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดถูก ลงโทษหรือที่เรียกว่า การฆ่าปิดปาก และในบางกรณีเกิดขึ้นจากความ โกรธแค้นที่บุคคลไปเป็น พยานในคดีอาญา

1.4.9 การถูกเปิดเผยชื่อในบัญชีระบุพยาน อาจนำไปสู่การเข้าถึงตัวพยานได้และ การให้สินบนหรือการข่มขู่พยานเพื่อให้บิดเบือนคำให้การ

⁹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 12 17 (กันยายน2551) หน้า 45

1.4.10 การคุกคามพยานบุคคลในคดีอาญา (intimidation witness in criminal justice system)¹⁰ ในกระบวนการยุติธรรมคดีอาญาเป็นคดีที่ต้องค้นหาความจริงด้วยการพิสูจน์ประจักษ์พยานหลักฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้การของพยานบุคคล แต่ในบางกรณีผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอิทธิพล ทำให้ไม่มีใครกล้ามาเป็นพยาน เพราะเกรงจะเกิดภัยอันตรายกับตนเองและบุคคลใกล้ชิดกระบวนการยุติธรรมจึงไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ปัญหาการคุกคามข่มขู่พยาน เป็นสิ่งที่พบว่าเกิดขึ้นมานานแล้ว ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกา หรือออสเตรเลียและปัญหายังจะชัดเจนขึ้นเมื่อการดำเนินการของผู้กระทำผิดมีลักษณะของการทำงานเป็นทีม มีการวางแผนแบ่งแยกหน้าที่อย่างดีและเป็นระบบมีความต่อเนื่องของการกระทำผิดหลายครั้ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะขององค์กรอาชญากรรมและเป็นที่ยืนยันว่าได้มีการพัฒนาการประกอบอาชญากรรมมาอยู่ในรูปองค์กรอาชญากรรมจริง โดยที่สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมมักจะประกอบไปด้วยผู้มีอิทธิพลเสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่าความยากลำบากในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมคือ การหาพยานบุคคลมาให้การตั้งแต่ในชั้นสอบสวนจนถึงในชั้นศาลเพื่อชี้ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้เนื่องมาจากการดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมเป็นการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบมีเครือข่าย เมื่อผู้กระทำผิดรายหนึ่งถูกจับกุมก็จะมีสมาชิกอื่นดำเนินงานต่อไปในลักษณะของตัวตายตัวแทน แม้กระทั่งหากตัวหัวหน้าเองถูกจับกุมกิจการขององค์กรยังคงดำเนินต่อไปโดยมีบุคคลอื่นขึ้นมาดำรงตำแหน่งต่อ เมื่อประกอบกับทรัพย์สินมหาศาลที่ได้จากการประกอบอาชญากรรม การติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการใช้ความรุนแรงอันเป็นวิธีการพื้นฐานขององค์กรอาชญากรรมทำให้ศักยภาพในการข่มขู่พยานเป็นไปอย่างไร้ขีดจำกัด เพราะหากสามารถข่มขู่ให้พยานเกรงกลัวจนไม่ไปให้การต่อเจ้าหน้าที่หรือเบิกความในศาล โอกาสที่พรรคพวกจะถูกลงโทษหรือโอกาสที่จะดำเนินคดีเอาผิดกับผู้อยู่เบื้องหลังขององค์กรย่อมมีน้อย จึงเกิดการข่มขู่พยานว่าจะถูกแก้แค้น โดยการฆ่าหรือทำร้ายตัวพยานเอง รวมถึงบุคคลในครอบครัวและคนใกล้ชิดพยานก็จะเกิดความหวาดกลัวและไม่กล้าให้การเป็นพยานเพื่อให้มีการลงโทษผู้กระทำผิด เพราะฉะนั้นเมื่อมีบุคคลในกลุ่มถูกดำเนินคดี การกำจัดบุคคลผู้ที่จะมาเป็นพยานหรือข่มขู่เพื่อให้พยานกลัวว่าจะได้รับอันตราย รวมทั้งบุคคลในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดของพยานด้วยจึงเป็นวัตถุประสงค์หลักขององค์กรอาชญากรรมและหากไม่สามารถขัดขวางได้ก็จะฆ่าพยานหรือบุคคลในครอบครัวภายหลัง เพื่อเป็นการแก้แค้นและแสดงให้เห็นถึงผลของการที่พยานไม่ยอมฟัง

¹⁰ วันชัย ศรีนวลนัต รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา , วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร: 2540, หน้า 12-13

คำขู่ของพวกตน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้ในการคุ้มครองพยาน เพื่อให้เกิดผลในทางป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลอย่างมีประสิทธิภาพ

การคุกคามพยานบุคคลโดยภาพรวมแล้ว มี 4 ประเภท คือ ¹¹

1) การคุกคามด้านสวัสดิภาพทางร่างกาย (Treat of Physical Harm) หรือ คุกคามทางเศรษฐกิจ (Treat of Economic) หรือการคุกคามความก้าวหน้าในอนาคต (Prospects of Advancement) ซึ่งอาจส่งผลต่อการให้การหรือการเบิกความพยาน

2) การคุกคามแยกประเภทโดยผู้กระทำผิด แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ ตัวบุคคล (Individual) องค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มผู้ก่อการร้าย (Organized Criminal or Terrorist Groups) และผู้ต้องหาหรือผู้สงสัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหาร

3) ภัยหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น โดยลักษณะที่เป็นการข่มขู่โดยชัดเจน หรืออันตรายที่อาจแฝงมา เพราะผู้ต้องสงสัยหรือกลุ่มบุคคลรู้จักว่าเป็นผู้ที่น่าจะอันตราย เช่น ทหาร ตำรวจ หรือกลุ่มอาชญากร

4) การคุกคามจะมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ บุคคลหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือบุคคลที่คาดว่าจะเป็ พยาน(Prospective witness) ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในส่วนของเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ ในกรณี อาชญากรรมจะเป็นการสะดวกและปลอดภัยมากกว่าที่จะพยายามคุกคามพยานบุคคล มากกว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ และการป้องกันไม่ให้พยานของอีกฝ่ายหนึ่งมาให้การเป็นพยานจะมีประสิทธิภาพ กว่า การนำพยานมาเบิกความเท็จในขณะที่มีบุคคลพร้อมที่จะให้การตามความจริง แต่หากพยาน บุคคลดังกล่าวได้รับการคุกคามหรือเสียชีวิตย่อมเป็นไปได้ที่จะทำให้การพิจารณาคดีประสบความสำเร็จ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เป็นวิธีที่องค์กรอาชญากรรมใช้กันมา

1.5 แนวคิดของการคุ้มครองพยานในคดีอาญา¹²

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลจากการศึกษาพบว่าในกระบวนการ พิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นกระบวนการพิจารณาคดีแบบระบบกล่าวหา ระบบไต่สวน หรือระบบผสม ที่นำเอากระบวนการทั้ง 2 ระบบข้างต้นมาผสมผสาน และใช้อย่างเหมาะสมก็คือ กระบวนการ พิจารณาคดีทั้งสามส่วน ต่างจำเป็นต้องอาศัยคำเบิกความของพยานบุคคลทั้งสิ้น เนื่องจากระบบการ พิจารณาคดีในชั้นศาลผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีคือผู้พิพากษา ผู้พิพากษานั้นเป็นผู้ที่มีความ พร้อมในด้านวุฒิภาวะ คุณวุฒิและคุณค่าทางจริยธรรมและศีลธรรมอันเป็นคุณสมบัติหรือคุณ

¹¹ “เรื่องเดียวกัน”

¹² “เรื่องเดียวกัน”

ลักษณะเฉพาะ ของบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการตัดสินคดีความเพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแก่สังคม แต่ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหน้าที่เป็นคนกลางในการตัดสินคดี ผู้พิพากษาจะต้องอาศัยเครื่องมือที่จะนำมาประกอบ การใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาคดี เครื่องมือที่สำคัญก็คือ พยานหลักฐานในคดี ซึ่งพยานที่มีความชัดเจนและน่าเชื่อถือ และเป็นพยานที่สำคัญในคดีอาญา คือ พยานผู้เห็นเหตุการณ์หรือประสบพบเจอการกระทำความผิดซึ่งถือว่าเป็นพยานที่ใกล้ชิดกับการกระทำความผิดมากที่สุด พยานดังกล่าวคือพยานบุคคล ทั้งนี้การที่พยานบุคคลจำเป็นต้องมาบอกความเป็นพยาน ต่อศาลนั้นอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีสัญญาประชาคม ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า ประชาชนทุกคนที่ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐย่อมมีสิทธิและหน้าที่ระหว่างประชาชนเองกับรัฐในทิศทางที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน กล่าวคือรัฐมีหน้าที่ในการพิทักษ์รักษาความสงบสุขของสมาชิกในขณะเดียวกันสมาชิกของรัฐก็มีสิทธิในการได้รับการคุ้มครองนั้น และยังมีหน้าที่ในการรักษาและเคารพกฎระเบียบที่รัฐเป็นผู้กำหนด อีกทั้งสมาชิกของรัฐจะต้องมีหน้าที่ในการดำรงไว้ซึ่งความสงบสุขและคอยช่วยเหลือ เป็นหูเป็นตาแก่รัฐอีกด้วย ดังนั้น เมื่อมีการประสบพบเจอการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น สุจริตชน ผู้พบเห็นเหตุการณ์จึงต้องทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีของรัฐโดยการเสียสละตน เข้ามาเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา แต่ทั้งนี้พยานบุคคลในคดีอาญาก็อาจถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือประทุษร้ายไม่ว่าจะแก่ชีวิต ร่างกาย ก็ตาม เพื่อให้พยานนั้นไม่กล้ามาศาลหรือหากมาศาลแล้วก็จำเป็นต้องบอกความต่อศาลในลักษณะที่บิดเบือนความเป็นจริง เพื่อรักษาชีวิตและสวัสดิภาพของตน หรือคนใกล้ชิดของตนไว้ ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจาก ความยุติธรรมจะสูญหายไปเพราะไม่อาจนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนย่อมจะเกิดความเสื่อม ศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมอันอาจก่อให้เกิดระบบกระบวนการยุติธรรมแบบชาวบ้านหรือศาลเตี้ยเกิดขึ้น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาขึ้นการคุ้มครองพยานในประเทศไทยเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุผล ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับได้มีการพยายามผลักดันให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 244 บัญญัติ “รับรองสิทธิของบุคคลในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองคดีอาญา พ.ศ. 2546 ประเทศไทยไม่มีกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ที่เป็นเรื่องของรัฐกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาไว้โดยตรง ตลอดจนรัฐบาลก็ไม่มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนภารกิจเรื่องนี้ และไม่มีข้อกำหนด หรือหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนโดยปรากฏแต่เพียงการให้ความสะดวกในการส่งหมายเรียกให้พยานของพนักงานอัยการและการควบคุม ติดตามของพนักงานสอบสวนเพื่อไม่ให้พยานหลบหนีก่อนนำตัวไปบอกความต่อศาลเท่านั้น สำหรับกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานจะได้รับอันตรายหรือจะหลบหนี ซึ่ง

เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินการเพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัย แต่พนักงานสอบสวนจะต้องมีหน้าที่รายงานชี้แจงเหตุผลเพื่อขอเบิกเบี่ยงเหลียงเพื่อจัดหาสถานที่พักอาศัยชั่วคราวแก่พยาน แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีการฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีแล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้พนักงาน อัยการทราบเพื่อให้มีการสืบพยานปากนั้น ๆ โดยเร็วและเมื่อพยานเบิกความเสร็จแล้ว ก็ไม่มีมาตรการใด ๆ เพื่อให้ความคุ้มครองหรือบางกรณีพยานมักเป็นบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่รู้เห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งตามธรรมเนียมไทย ๆ แล้ว ถึงแม้จะเป็นผู้ที่รู้เห็นแบบ “ไทยมุง” หรือประเภทสอดรู้สอดเห็นเรื่องของคนอื่นเป็นส่วนมาก แต่ครั้งถึงเวลาที่จะมาเป็นพยานมักจะ ไม่กล้าแสดงตัวหรือเปิดเผยตัวออกมาเป็นพยาน เนื่องจากอาจมีเหตุผลบางประการมาจากความหวาดกลัวอิทธิพล เกรงกลัวว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัยหรือด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม ซึ่งพยานเหล่านี้ยังไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงในอรรถคดีนั้น ๆ เป็นเหตุให้เกิดผลเสีย ต่อระบบกระบวนการยุติธรรม โดยส่งผลให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากการถูกจับกุม หรือถูกลงโทษเรียกง่าย ๆ ว่า “ ลอยนวล ” อยู่ได้อย่างสบายแถมยังแสดงตนเป็นผู้มีอิทธิพลยิ่งใหญ่มากกว่าเดิมอีกด้วย และจะมีมาตรการอย่างไรเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยานและบุคคลใกล้ชิดของพยาน เพื่อให้พยานไม่เกรงกลัวอันตรายที่เกิดขึ้นจากการให้การปรักปรำจำเลยในคดีอาญา

จากปัจจัยของพยานบุคคลต่อความร่วมมือในคดีอาญา พบว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานรวมทั้งการมีบทบาทในฐานะพยานบุคคลในคดีอาญา คือ ความหวาดกลัวอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ของตนเองและบุคคลที่ใกล้ชิด ซึ่งพบว่า ความหวาดกลัวอันตรายดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยที่เกิดจากสภาพภายใน เช่น ความรู้สึก ประสพการณ์ และทัศนคติของแต่ละบุคคล ความวิตกกังวล ความรู้สึกไม่ปลอดภัย และปัจจัยที่เกิดจากสภาพภายนอก คือ จากการกระทำของบุคคลอื่น เช่น การถูกคุกคาม การข่มขู่ โดยมีเจตนาให้เกิดผลต่อการเบิกความหรือการแก้แค้นบุคคลการต่อพยาน

การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา อาทิเช่น การให้ความคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) เป็นการให้เกียรติหรือให้ความชื่นชมในการที่บุคคลนั้นได้ทำหน้าที่ในฐานะพยาน หรือการที่สังคมกดดันผู้กระทำความผิดโดยการไม่คบค้าสมาคมด้วย และการใช้กลไกของกฎหมาย (legal instrument) ซึ่งสิทธิของพยานบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง ดังนี้

1) สิทธิที่จะให้การโดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบรวมทั้งสิทธิที่จะไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมอาจจะทำให้ถูกฟ้องคดีอาญา¹³

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234

2) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและการปฏิบัติหน้าที่เหมาะสมและความคุ้มครอง โดยที่ในการอำนวยความสะดวกของรัฐต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนและในฐานะที่พยานบุคคลเป็นมนุษย์ในการปฏิบัติต่อมนุษย์จึงต้องคำนึงถึงเกียรติภูมิแห่งมนุษยชาติ (Menschenwürde) จึงกล่าวได้ว่าสิทธินี้เป็น เหตุผลของเรื่อง (Natur der Sache)¹⁴

3) สิทธิที่จะได้รับค่าป่วยการ¹⁵

การคุ้มครองพยานบุคคลดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานบุคคลเข้าสู่กระบวนการพิจารณา นักจิตวิทยาบางท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) นักจิตวิทยาได้กล่าวถึงความปลอดภัยซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม คือ แรงจูงใจที่ส่งผลถึงพฤติกรรมและบุคลิกภาพ โดยแรงจูงใจเพื่อความปลอดภัยแห่งตนเองและทรัพย์สินของตน (Safety Need) เมื่อความต้องการอันดับแรกได้รับตอบสนอง ต่อมาก็เกิดความต้องการที่จะรักษาชีวิตของตนและทรัพย์สินให้มีความมั่นคงปลอดภัย ถ้าไม่ได้รับการตอบสนอง มนุษย์จะเกิดการผวาเขาเชื่อว่า ความกลัวหลายอย่าง ตั้งแต่ระดับสามัญถึงระดับผิดปกตินั้นเกิดจากการได้รับการตอบสนองความรู้สึกปลอดภัย¹⁶ Thomas และ Znaniecki ได้กล่าวถึงความต้องการความปลอดภัยว่าเป็นความต้องการของมนุษย์¹⁷ ซึ่งให้ความสำคัญนอกเหนือจากความต้องการของร่างกาย

รวมทั้งหลักจิตวิทยา ยอมรับกันว่าค่าให้การพยานบุคคลมักมีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นเสมอๆ แม้ทั้งที่พยานบุคคลผู้ให้ถ้อยคำนั้นจะมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ความจริง บางครั้งถึงกับมีการกล่าวกันว่าไม่มีค่าให้การของพยานบุคคลใดที่ถูกต้องสมบูรณ์ แม้พยานจะรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ถูกต้องและจดจำได้แม่นยำ ก็อาจมีปัจจัยที่มีผลกระทบทำให้พยานถ่ายทอด (เบิกความ) ข้อเท็จจริงไม่ตรงความจริงที่ตนรู้เห็นมา ปัจจัยที่สำคัญคือ อคติส่วนตัว เช่น พยานมีสาเหตุ โกรธเคืองกับจำเลย จำเลยติดสินบนหรือข่มขู่พยาน พยานมีส่วนได้เสียในผลของคดีอยู่ด้วย

จากสภาพปัญหาของพยานบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ การป้องกันให้พยานบุคคลหลีกเลี่ยงต่อความหวาดกลัวกับภัยอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ซึ่งอาจส่งผลต่อการได้มาซึ่งพยานบุคคลหรือการเบิกความต่อศาลของพยาน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่

¹⁴ คณิต ฌ นคร กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หน้า 91

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 และมาตรา 257

¹⁶ ศรีเรือน แก้วกังวาน, ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2540, หน้า 105

¹⁷ เดโช สวานานนท์, จิตวิทยาสังคม, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2518, หน้า 43

จะต้องพิจารณา เพราะหากการคุ้มครองสวัสดิภาพของพยาน คือการให้ได้มาซึ่งพยานบุคคลเพื่อแก้ปัญหาในการที่พยานไม่มาศาลหรือพยานหลบหนี ก็เป็นเพียงการแก้ปัญหาในเบื้องต้นเท่านั้น แต่ยังไม่มีความมาตรการอื่นๆ ในการสร้างความมั่นใจให้พยานเกิดความเชื่อถือ ดังนั้น จึงไม่เป็นที่ยืนยันว่าพยานบุคคลที่มาให้การต่อพนักงานสอบสวนหรือเบิกความต่อศาลจะให้การเป็นไปตามความเป็นจริง เมื่อพยานหวาดกลัวอันตรายก็อาจจะมาศาลและเบิกความที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริงก็เป็นได้

สำหรับประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 ได้มีการยกย่องรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและได้มีการผลักดันให้มีการบัญญัติรองรับสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244 ความว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับการ คุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ” ซึ่งเป็นที่มาของพระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และได้นำประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอนที่ 58 ก ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2546 เป็นต้นมา จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนและแนวทาง การทำงาน ขององค์กรที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการดำเนินการคุ้มครองพยานเพื่อให้สอดคล้องกับ มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้งประสานการ ปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อประโยชน์ในการ คุ้มครอง ความปลอดภัยแก่พยาน

2. พัฒนาการของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศไทย

ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nation Convention Against Transnational Organize Crime 2000) เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2543 มีประเทศต่าง ๆ ประมาณ 124 ประเทศ ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวรวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งอนุสัญญาดังกล่าวมีข้อกำหนด เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานว่า¹⁸

อนุสัญญาฯ ข้อ 24 เรียกร้องให้ประเทศภาคีตรากฎหมายหรือจัดให้มีมาตรการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลจากการคุกคามและการตอบโต้ด้วยวิธีการย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่ การปกปิดรูปพรรณสัณฐาน ที่อยู่พยาน โดยเหตุที่พยานนั้นเป็นผู้ให้การในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญาการกำหนดให้มีระเบียบว่าด้วยพยานหลักฐานในการทำให้

¹⁸ ไวพจน์ ผลวฒนะ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง หน้า 16

พยานให้การในลักษณะที่ให้ความปลอดภัย เช่นการกำหนดให้มีการถ่ายทอดการให้ปากคำของพยานด้วยระบบ video Conference กล่าวคือ เป็นการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารโดยใช้วีดิทัศน์

มาตรการดังกล่าวข้างต้นให้นำมาใช้กับญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับพยานและต้องกำหนดให้เป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพด้วย ทั้งนี้โดยไม่กระทบสิทธิของจำเลยที่สำคัญในวรรคสุดท้ายของสัญญาฯ ข้อ 24 นั้น ประเทศไทยต้องดำเนินการให้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่ของพยานในคดีระหว่างประเทศในกรณีที่เป็น

อนุสัญญาฯ ข้อ 25 กำหนดให้มีการให้การคุ้มครองและความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่อนุสัญญาครอบคลุมถึง โดยประเทศไทยจะต้องมีการตรากฎหมายหรือดำเนินมาตรการที่เหมาะสมตามความสามารถของตน โดยเฉพาะในกรณีที่มีการคุกคามจากการตอบโต้ หรือข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

วรรค 2 ของอนุสัญญาฯ ข้อ 25 กำหนดให้ประเทศไทยมีกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนและการชดเชยอื่น

ประเทศไทยต้องกำหนดมาตรการในการทำความเข้าใจและความห่วงกังวลของผู้เสียหายได้รับการนำเสนอและพิจารณาในขั้นตอนที่เหมาะสมของการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำผิดในลักษณะที่ไม่กระทบต่อสิทธิของฝ่ายจำเลย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองพยานที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช มาตรา 244 ที่บัญญัติให้มีรายละเอียด ดังนี้¹⁹

“บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จะเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ประเทศไทยได้ริเริ่มและดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นระยะเวลาพอสมควร เนื่องจากนานอารยประเทศได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ชน ไม่ว่าจะเป็สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และการดำรงชีพโดยปกติสุข อันถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 รวมทั้งจากการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยยาเสพติด การประชุมดังกล่าวได้มีการกำหนดถึงการคุ้มครองพยานบุคคลเพื่อเป็นมาตรการเสริม และเป็นการอนุวัติอนุสัญญาว่าด้วยการด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 จากแนวทางของปฏิญญาสากลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนผนวกกับแนวคิดในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดของ UNCDP Model Witness Protection Bill 1988 ทำให้นานาประเทศเริ่มตระหนักและเห็นถึงบทบาทความสำคัญของพยานบุคคลรวมทั้งเห็นถึงความจำเป็นในการคุ้มครองพยานขึ้นมาเพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามแนวทางสากลที่ใช้กับอยู่ทั่วไป

¹⁹ ิวพจน์ ผลวฒณะ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง หน้า 16

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่ง que เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติ มาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้บัญญัติรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ แต่ในปัจจุบันพยานยังไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงในอรรถคดีเป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น อีกทั้งตามรัฐธรรมนูญได้ระบุให้มีการคุ้มครองพยานไว้สามกรณี ได้แก่ การคุ้มครองความปลอดภัย²⁰ การให้ค่าตอบแทน และการใช้ค่าใช้จ่ายสำหรับหน่วยงานในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของไทยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโดยตรง คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่พัฒนาและบริหารจัดการการคุ้มครองพยานในคดีอาญาอันเป็นสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ตลอดจนพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยการทำงานจะมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้การปฏิบัติภารกิจในการคุ้มครองพยานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องมีการประสานงานการปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่นในเรื่องของการเปลี่ยนชื่อและนามสกุลก็ต้องประสานงานไปยังสำนักทะเบียนราษฎรเป็นต้น ซึ่งการประสานงานต้องมีระเบียบที่ค่อนข้างรัดกุม เพราะข้อมูล ต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานจะต้องปกปิดเป็นความลับที่สุด

3. พัฒนาการของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในต่างประเทศ

ในการคุ้มครองความนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในอันที่จะได้รับความปลอดภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองสวัสดิภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่มาเป็นพยานเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาให้ได้รับความปลอดภัยจากการคุกคาม ประทุษร้าย การข่มขู่ เพื่อให้รัฐได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุดในการพิจารณาคดี อันส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้มีมานานพอสมควรแล้ว

²⁰ ศิริเพ็ญ ตั้งทวีสุข โข, พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2547, หน้า 14-26

ในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงสูงสำหรับในส่วนของรูปแบบหรือมาตรการให้การคุ้มครองก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและการจัดระบบการบริหารงานยุติธรรมของประเทศนั้น ๆ ในต่างประเทศได้มีแนวคิดถึงการให้พยานบุคคลในคดีอาญาสามารถให้การโดยปราศจากการถูกข่มขู่ การคุกคามหรือการประทุษร้าย รวมทั้งรัฐต้องการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลที่มาเป็นพยานในคดีอาญา โดยได้มีการร่างปฏิญญาสิทธิ 17 ประการของเหยื่ออาชญากรรมและสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติได้ลงมติรับรองไว้ในปี ค.ศ. 1985 อันเป็นการเริ่มต้นในการตอบสนองในการประชุมสภาพป้องกันอาชญากรรม ต่อมาในปี ค.ศ. ดังกล่าวองค์การสหประชาชาติได้แถลงประกาศว่าด้วยหลักการเบื้องต้นในงานยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่ผิด โดยองค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องให้สมาชิกพิจารณาให้ความสำคัญในการตอบสนองของกระบวนการบริหารและตุลาการต่อความต้องการของเหยื่ออาชญากรรมโดยให้วางมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดความไม่สะดวกของเหยื่ออาชญากรรมให้เหลือน้อยที่สุด ปกป้องความเป็นส่วนตัวของเหยื่ออาชญากรรมให้หลักประกันต่อความปลอดภัยของเหยื่อและพยานให้พ้นจากการข่มขู่และการล้างแค้นต่อมาในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยการดำเนินการลักลอบการค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้นมีการร่างกฎหมาย UNDCP Model Witness Protection Bill 1988 เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทให้แต่ละประเทศนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของตน โดยมีหลักการว่าพยานบุคคลจะไม่ให้การโดยปราศจากการคุ้มครองจากภัยอันตรายหรือการตอบแทนที่เกี่ยวกับการกระทำทางอาญาโดยมีการศึกษาถึงความผิดมูลฐานที่นำไปสู่การนำมามาตรการคุ้มครองพยานมาใช้ นอกจากนั้นการคุ้มครองพยานได้มีการกล่าวถึงในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมที่จัดประชุมที่กรุงเวียนนาในปี ค.ศ. 1999 โดยมีหลักการ คือ กำหนดให้แต่ละรัฐจัดหามาตรการเพื่อจัดการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมจากการคุกคามหรือการล้างแค้นที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานบุคคลในคดีอาญารวมทั้งการคุ้มครองบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดหรือมีความสัมพันธ์กับพยานไม่ว่าในระยะเวลาก่อน ระหว่างหรือภายหลังให้การแล้ว และมาตรการที่กำหนดขึ้นต้องไม่กระทบสิทธิส่วนบุคคล เช่น จัดกระบวนการพิจารณาเพื่อคุ้มครองทางร่างกาย เช่น ย้ายที่อยู่ ปิดเป็นความลับเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว การปรับปรุงกฎหมายที่สามารถให้พยานให้การในลักษณะที่มั่นใจต่อความปลอดภัย เช่น ให้การผ่านระบบสื่อสารโดยเทคโนโลยี การพิจารณาข้อตกลงระหว่างรัฐเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ของพยาน และรัฐต้องจัดหามาตรการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม เช่น การที่จะต้องเผชิญหน้ากับจำเลยแต่ต้อง

ไม่เป็นการกระทบสิทธิของจำเลย²¹ ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึงรูปแบบ วิธีการ ตลอดจนองค์ประกอบ การคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมัน ดังมีรายละเอียดดังนี้²²

3.1 การคุ้มครองพยานบุคคลในประเทศสหรัฐอเมริกา²³

ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองพยาน โดยมีแนวคิดว่าเป็นการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อให้ได้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพและถือว่าพยานบุคคล มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมในส่วนที่จะใช้ป็นเครื่องพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ ดังนั้นการกระทำใด ๆ ต่อบุคคลซึ่งจะมาเป็นพยานบุคคลและอาจจะส่งผลต่อการให้การ การเบิก ความถือป็นความผิดอาญา อีกทั้งเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมด้วย (Obstruction of Justice) และการคุ้มครองจะครอบคลุมไปถึงภายหลังการพิจารณาด้วย โดยการคุ้มครองพยาน บุคคลนั้นนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรม

ประเทศสหรัฐอเมริกามีโครงการการให้ความคุ้มครองพยานบุคคล (Witness Security Program) ภายใต้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตาม United State Code(USC) Title 18, Part II , Chapter 224 โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม (Attorney-General) ในการพิจารณาให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีอาญาเพื่อให้ความ ปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยาน ภายใต้ โครงการให้ความคุ้มครองพยาน (Witness Security Program) ต่อมากระทรวงยุติธรรมร่วมกับ สมาคมอัยการแห่งสหรัฐ จึงได้ก่อตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือเหยื่อและพยานบุคคลขึ้น ในปี ค.ศ. 1974 และในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1975 คณะกรรมการดังกล่าวได้รวบรวมรายชื่อแผนการ ดำเนินการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมและพยานบุคคลจาก 17 มลรัฐแล้วนำมาศึกษาและทดลอง เพื่อขยายผลไปสู่มลรัฐอื่น ๆ ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลางของสหรัฐ โดยในระยะแรก ๆ จะส่งพยานไปอยู่ที่ปลอดภัยซึ่งมักจะเป็นค่ายทหาร ต่อมามีการปรับปรุงวิธีการดำเนินการคุ้มครอง พยาน รวมทั้งบุคคลในครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น เช่นจัดหาที่อยู่ให้ใหม่ เปลี่ยนชื่อและหลักฐานทาง ทะเบียน จ่ายค่าเลี้ยงชีพ ตลอดจนช่วยเหลือหาที่ทำงานและสถานศึกษาของบุตรพยาน

²¹ ตระการ อาษาศึก รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่อง การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา สถาบัน พัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม กรุงเทพฯ, 2547, หน้า 2-3

²² รัฐระวี ไชยชนะ , ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2550, หน้า 75-79

²³ วันชัย ศรีนวนนัต มาตรการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา หน้า 18-22

ซึ่งบทบัญญัติการคุ้มครองพยานดังกล่าว มีการบัญญัติไว้ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ตามบทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) ที่จะพิจารณาว่าควรจะให้การคุ้มครองแก่พยานคนนั้น ๆ หรือไม่

หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยานตามโครงการการคุ้มครองพยาน ก่อนจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใด ๆ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) จะต้องทำรายงานการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละคดี เพื่อพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้น ๆ มีความเหมาะสมที่จะสามารถเข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยานได้หรือไม่ ผู้ที่มีสิทธิจะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่ พยาน ผู้ที่เป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานหรือผู้ที่จะเป็นพยาน ในการพิจารณาว่าควรจะให้การคุ้มครองแก่บุคคลใดหรือไม่ กฎหมายบัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) คำนึงถึงประวัติอาชญากรรมของบุคคลนั้น ทางเลือกที่จะให้ความคุ้มครอง ความเป็นไปได้ที่จะได้มาซึ่งคำเบิกความของพยานที่คล้ายคลึงจากแหล่งอื่น ๆ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นว่าเหมาะสมซึ่งการพิจารณาแล้ว เห็นว่าความเสี่ยงแห่งอันตรายแก่สาธารณะ ซึ่งรวมถึงอันตรายแก่เหยื่ออาชญากรรมมีมากกว่าความจำเป็นที่จะได้รับจากคำเบิกความของพยานนั้น ๆ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะไม่จัดให้มีการคุ้มครองพยานนั้น เพื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่าควรให้การคุ้มครองพยาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) จะต้องจัดทำบันทึกความเข้าใจ (memorandum of understanding) กับผู้จะขอรับความคุ้มครองโดยกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ผู้จะขอรับความคุ้มครองต้องเบิกความและให้ข้อมูลแก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายผู้จะขอรับความคุ้มครองจะไม่ก่ออาชญากรรมใด ๆ จะปฏิบัติหน้าที่ ตามข้อบังคับหรือคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายและคำพิพากษาของศาล จะต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานผู้ซึ่งจัดให้มีการให้ความคุ้มครอง ต้องรายงานกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบตลอดเวลา รวมทั้ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) อาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองพยานได้ เมื่อผู้ที่ได้รับการคุ้มครองฝ่าฝืนข้อตกลงในบันทึกความเข้าใจในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ โดยก่อนที่จะยกเลิกมาตรการคุ้มครองรัฐว่ากระทรวงยุติธรรมจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์พร้อมระบุเหตุผลให้ผู้ยื่นทราบคำสั่ง ดังกล่าวถึงเป็นที่สุด²⁴

²⁴ วันชัย ถนัดกิจ รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่อง บทบาทพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม กรุงเทพฯ ,2522 หน้า 18-19

(1) มาตรการคุ้มครองพยาน

สำหรับมาตรการในการคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น กฎหมายได้ให้อำนาจและหน้าที่แก่พนักงานอัยการของรัฐ ที่จะต้องจัดให้มีการคุ้มครอง ความปลอดภัยทางกายภาพของพยานและบุคคลในครอบครัว ที่อาจถูกทำร้ายหรือฆ่า (Physical Protection) และยังให้อำนาจที่จะดำเนินการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้²⁵

1) จัดให้มีการออกเอกสารที่เป็นเครื่องยืนยันตัวตนบุคคล เช่น บัตรประจำตัวประชาชนบัตรอื่น ๆ ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ทะเบียนบ้าน หนังสือเดินทาง รวมตลอดถึงหลักฐานทุกชนิด ที่จะทำให้พยานและครอบครัวกลายเป็นบุคคลใหม่ที่ไม่มีการรู้จักและสงสัยว่าเดิมเป็นใคร และไม่สามารถตรวจสอบได้จากหลักฐานเดิม

2) จัดหาที่อยู่ให้เป็นการชั่วคราว (Temporary Housing) เพื่อคุ้มครองพยานและบุคคลในครอบครัว

3) จัดให้มีการขนย้ายเครื่องเรือนและเครื่องใช้พยานและครอบครัวจากที่อยู่เดิมไปยังที่อยู่ใหม่

4) จัดเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของพยานและครอบครัวตามความจำเป็น

5) ให้ความช่วยเหลือพยานให้ได้มีงานทำเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวในสถานที่อยู่ใหม่

6) จัดให้มีการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อเป็นการสนับสนุนให้พยานเป็นบุคคลใหม่ มิให้เปิดเผยถึงตัวบุคคลนั้นได้ หรือชื่อเดิมของพยานและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้ยกเว้นในกรณีดังกล่าว กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีสิทธิเปิดเผยถึงชื่อตัวดั้งเดิมของพยาน ถ้าต่อมาจากหลังพยานนั้น ถูกสอบสวนหรือถูกจับข้อหาว่าได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง

นอกจากมาตรการการคุ้มครองพยานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ การคุกคาม การรบกวน การทำร้ายร่างกาย รวมถึงการแก้แค้นกับพยานบุคคลหลังจากการให้การในชั้นพิจารณาคดีของศาล มาตรการทางอาญาในลักษณะการให้ความคุ้มครองพยานบุคคล ในส่วนของความปลอดภัยและสวัสดิภาพ ซึ่งจัดเป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) เช่น กรณี การข่มขู่การคุกคาม การก่อกวน รวมทั้งการกำหนดความผิด

²⁵ โสภณ รัตนกร , กฎหมายลักษณะพยาน กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. 2550,

แก่ผู้ได้ทำร้ายหรือทำให้บุคคลผู้มาเป็นพยานเสียชีวิตอันเนื่องมาจากสาเหตุการเป็น พยานให้รัฐ²⁶

สำหรับบทบัญญัติความรับผิดชอบในการกระทำที่กระทบต่อความปลอดภัยของ พยาน (18 U.S.C. Section 1512) แบ่งออกเป็น

1) ผู้ใดฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่น โดยมีจุดประสงค์เพื่อขัดขวางมิให้เข้าร่วมหรือให้ การเป็นพยานในการสืบสวนสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดีขัดขวางการทำรายงาน เอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ในการสืบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดี ขัดขวางการติดต่อของผู้ใด กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้พิพากษาในเรื่องเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือน่าจะเป็นความผิด กฎหมาย หรือการฝ่าฝืนการรองอาญา หรือการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษ

2) ผู้ใดเจตนาทำร้ายร่างกาย ชูเชิญ ชักจูง หรือทำการหลอกลวงด้วยประการใด ต่อผู้อื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวทำให้เกิดความลำช้า หรือขัดขวางการให้การเป็นพยานใน การสืบสวนสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดี หลอกลวงหรือทำให้ผู้อื่นไม่ให้การเป็น พยาน หรือไม่ส่งมอบรายงาน เอกสาร หรือวัตถุใดในการสืบสวนสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือ พิจารณาคดี แก่ใจ ทำลาย ทำช้า หรือปกปิดซ่อนเร้นวัตถุใด ๆ โดยมีเจตนาที่จะทำให้วัตถุ นั้น ไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดีได้ หลีกดลี่ยงขัดฉันทับกับของหมายอาญาที่สั่งให้ผู้นั้นไปให้การเป็นพยานหรือจัดทำรายงาน เอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ในการสืบสวนสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดี ปรากฏตัวใน การสืบสวนสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดีตามหมายอาญาที่ได้รับ

3) ผู้ใดเจตนาก่อความเดือดร้อนรำคาญด้วยประการใด ๆ เป็นเหตุให้กีดกัน ทำให้ล่าช้า ขัดขวาง หรือหน่วงเหนี่ยวบุคคลอื่นมิให้เข้าร่วมหรือให้การเป็นพยานในกระบวนการ ยุติธรรม ให้การเป็นพยานต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้พิพากษา กรณีข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวกับการ กระทำความผิดกฎหมายของรัฐบาลกลาง หรือการกระทำฝ่าฝืนระเบียบการรองอาญา การปล่อยตัวครบกำหนดโทษหรือกระบวนการใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาของศาล การจับกุม หรือการสืบสวนจับกุมตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของรัฐบาลกลางดำเนินการฟ้องร้อง คดีอาญา การขกเลิก การรองอาญาหรือการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดพัน โทษ และให้หมายความ รวมถึงการช่วยเหลือและการพยายามในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

²⁶ วีระพงษ์ บุญโญภาส, “การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของกรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ”, เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การคุ้มครองพยานของกรมสิทธิและเสรีภาพ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2547, กรุงเทพมหานคร: ณ โรงแรมโนโวเทล , หน้า 28

4) การบัญญัติความรับผิดชอบต่อการแก้แค้นพยาน โดยผู้ใดฆ่า หรือพยายามฆ่าผู้อื่น โดยมีเจตนาที่จะแก้แค้นผู้นั้น เนื่องจากการให้รายละเอียดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลาง หรือเกี่ยวกับการฝ่าฝืนระเบียบการรองลงอาญา การปล่อยตัวก่อนครบกำหนดพันธโทษ หรือการปล่อยตัวระหว่างการพิจารณาของศาลผู้ใด เจตนาเข้าร่วม หรือพยายามกระทำการใด ๆ ที่ก่อนให้เกิดอันตรายแก่กายของผู้อื่นหรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือข่มขู่ว่าจะกระทำการดังกล่าว โดยผู้นั้นมีเจตนาที่จะแก้แค้นผู้อื่น เนื่องจากการเข้าร่วมเป็นพยานหรือคู่กรณีในการสืบสวนสอบสวน ใต้วงมูลฟ้องหรือพิจารณาคดี หรือให้การเป็นพยาน การจัดทำรายงานเอกสารหรือวัตถุอื่นใด ในการสืบสวน สอบสวน ใต้วงมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดี หรือการให้รายละเอียดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายของรัฐบาลกลาง หรือเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎระเบียบการรองลงอาญา หากปล่อยตัวก่อนครบกำหนดพันธโทษ การปล่อยตัวระหว่างการพิจารณาของศาล หรือการเข้าร่วมเป็นพยานการจัดทำรายงานเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการสืบสวนสอบสวน ใต้วงมูลฟ้อง หรือการพิจารณาคดี

(2) รูปแบบการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานตามโครงการของประเทศสหรัฐอเมริกา มี 2 ระดับ คือ

- 1) การคุ้มครองในระบบระยะสั้น U.S. Marshal หรือตำรวจศาลของสหรัฐอเมริกา จะจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ การที่จะให้พยานมาให้ถ้อยคำ
- 2) การคุ้มครองในระบบระยะยาว U.S. Marshal จะดูแลพยานและครอบครัวของพยาน เปลี่ยนชื่อ ย้ายที่อยู่ไปเมืองอื่นหรือรัฐอื่นที่จะทำให้เขาปลอดภัย จะทำการจัดหาชื่อเอกสารระบุตัวใหม่ อาชีพใหม่ เพื่อให้เขาเริ่มชีวิตใหม่ได้ โครงการนี้มีความเข้มงวดมากและมีระบบตายตัว สิ่งสำคัญที่นำมาใช้ในมาตรการคุ้มครองพยานในระยะยาว อยู่ที่ความสมัครใจของพยานที่จะต้องทราบให้แน่ใจก่อน กล่าวคือใครหรือผู้ใดจำเป็นหรือไม่ที่จะได้รับการคุ้มครองพิจารณาถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับพยาน ที่จะต้องได้รับการพิจารณา เช่น บุตร ภริยาของพยาน จะต้องย้ายไปพร้อมด้วยหรือไม่ โดยจะต้องมีการประเมินโดย U.S. Marshal และอัยการร่วมกัน การย้ายฐานที่อยู่ต้องแน่ใจว่าพ้นจากการถูกคุกคามจริง ๆ เมื่อย้ายไปอยู่แล้วอาจถูกคุกคามได้อีกหรือไม่ อาจมีการใช้เครื่องจับเท็จ แบบทดสอบบุคลิก อุปนิสัยใจคอของพยานก่อนประกอบการพิจารณาคดี หลังจากนั้นแล้วกระทรวงยุติธรรมจะทำการบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับบุคคลแต่ละบันทึกความเข้าใจจะต้องมีข้อตกลงความรับผิดชอบของบุคคลและข้อตกลงต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดโทษบุคคลซึ่งนำข้อมูล เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตจะมีความผิดทั้งโทษจำคุกและปรับ รวมทั้งการศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับกรณีของรัฐจะใช้ระบบคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) ต่อกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ต้อง

ทำให้มั่นใจว่าผู้เข้าร่วมอยู่ในโครงการไม่ทำไปเพื่อการแก้แค้นผู้อื่น เพื่อมา เพื่อไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ องค์กร U.S. Marshal มีทั้งในระดับมลรัฐและสหพันธรัฐ(รัฐบาลกลาง) ทั้งหมดนี้ถือเป็นฝ่ายบริหารทั้งสิ้น ผู้ที่จะเข้าอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของฝ่ายบริหาร และมีกฎเกณฑ์ที่ทำให้มั่นใจได้ว่าผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะเข้าโครงการ โดย FBI และตำรวจจะทำงานร่วมกับพนักงานอัยการทุกขั้นตอนในการตัดสินใจในกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนตั้งแต่การสืบสวน การฟ้องร้องคดี การเจรจาต่อรอง การประเมินภัยคุกคาม ฯลฯ

โครงการคุ้มครองพยานของสหรัฐจะใช้มาตรการคุ้มครองระยะสั้นมากกว่าระยะยาว เพราะจะคุ้มครองจนกระทั่งศาลเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยพิจารณาว่าการคุกคามยังมีอยู่หรือไม่ กล่าวคือจะทำจนกระทั่งคดีจบ และในกรณีการคุ้มครองพยานข้ามประเทศสหรัฐอเมริกา มีความพร้อมที่จะทำได้ในประเทศที่อาณาเขตอยู่ในความปกครองของตน นอกจากนั้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ยังมีการดำเนินการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังมีบทบาทในฐานะพยานบุคคลและโดยสภาพอยู่ในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ โดยมีแนวคิดว่ามีบุคคลดังกล่าวจะอยู่ในฐานะของนักโทษ แต่ในกรณีที่มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในการเป็นพยานให้รัฐ ก็มีความเสี่ยงอันตรายเช่นเดียวกับบุคคลภายนอก จึงควรให้ความคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยรูปแบบของการคุ้มครองดังกล่าวก็ได้แก่การเปลี่ยนชื่อหรือการเปลี่ยนเรือนจำ รวมทั้งการคุ้มครองความปลอดภัยในระหว่างการเดินทางไปศาล ซึ่งหน้าที่การให้ความคุ้มครองพยานซึ่งเป็นผู้ต้องหาเป็นหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์

(3) องค์กรที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองพยาน

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีแนวความคิดที่ว่า พยานบุคคลนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมในการที่จะเป็นเครื่องพิสูจน์ความคิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ที่ถูกกล่าวหา ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในกระบวนการยุติธรรม จึงมีแนวความคิดว่า จะต้องมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพยานบุคคลดังกล่าว เพื่อป้องกันมิให้มีเหตุอันจะมาส่งผลกระทบต่อการใช้ปากคำ การเบิกความของพยานเหล่านั้น (Obstruction of Justice) โดยการคุ้มครองพยานดังกล่าวนี้กำหนดให้มีการคุ้มครองไปตลอดถึงระยะภายหลังจากเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีแล้วด้วย

ภายใต้โครงการคุ้มครองพยานนั้น มีไว้เพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองพยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานหรือผู้ที่จะเป็นพยาน ผู้ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเข้าเบิกความหรือให้การต่อศาล โดยมีรูปแบบที่มีความแตกต่างกันออกไปตามกรณีที่เกิดขึ้น กล่าวคือ

1) การคุ้มครองความปลอดภัยในกรณีทั่ว คือการที่รัฐให้พยานหลีกเลี่ยงการพบหน้าจำเลย อันเป็นการลดความกดดันและเพิ่มความรู้สึกปลอดภัยให้แก่พยาน ซึ่งคุ้มครองพยานดังกล่าวได้แก่ การให้พยานเข้าทำการชี้ตัวผู้ต้องหาผ่านทางกระจก เป็นต้น

2) การคุ้มครองพยานในกรณีพิเศษ (Witness Protection Program) คือการที่รัฐย้ายบุคคลที่เป็นพยานไปอยู่ที่ใหม่ เปลี่ยนแปลงเป็นคนใหม่ หางานให้ทำ เป็นต้น

จากการศึกษาในเรื่องของการคุ้มครองความปลอดภัยในกรณีพิเศษนั้น พบว่าองค์การที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการคุ้มครองพยานบุคคลนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายหน่วยงาน ซึ่งในแต่ละหน่วยงานดังกล่าว จะมีลักษณะของการทำงานที่มีความเชื่อมโยงกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว ดังนี้

(1) กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรมนั้น ถือเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดในการควบคุมดูแลบริหารงานตามโครงการดังกล่าว โดยที่กระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) รวบรวมข้อมูล

กล่าวคือเมื่อมีพยานบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าข่ายที่จะต้องทำการพิจารณาว่าควรจะได้รับ การคุ้มครองแก่พยานคนนั้น ๆ หรือไม่นั้น กระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ๆ อาทิ เช่น บุคคลดังกล่าวมีอาชีพอะไร มีครอบครัวหรือไม่ มีบุคคลผู้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพยานเป็นใครบ้าง เป็นต้น จากนั้นก็จะดำเนินการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม (ในกรณีที่ปรากฏว่าพยานคนดังกล่าวมีประวัติในการก่ออาชญากรรมมาก่อน) และเมื่อทำการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการนำข้อมูลดังกล่าวมาประเมินผล โดยในการประเมินผลดังกล่าวผู้ประเมินจะนำความพร้อมของสภาวะทางจิตของพยานมาพิจารณาร่วมด้วยว่าบุคคลนั้น ๆ มีความเหมาะสมที่จะสามารถเข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยานได้หรือไม่

2) อนุมัติรายงานของอัยการ

ภายหลังจากที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำข้อมูล และประเมินผลเบื้องต้นของพยานบุคคลนั้น ๆ แล้ว อัยการจะดำเนินการประเมินผลในส่วนของคดีความ ซึ่งพยานบุคคลดังกล่าวจะมีส่วนในการคลี่คลายคดีนั้น จากนั้นจะทำรายงานสู่รัฐมนตรีว่ากระทรวงยุติธรรมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวจะต้องมีการพิจารณาถึงความเสี่ยงแห่งอันตรายแก่สาธารณะรวมถึงความอันตรายที่เกิดแก่เหยื่ออาชญากรรม ซึ่งหากพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเสี่ยงมากกว่าสิ่งที่จะได้รับจากคำเบิกความของพยานบุคคลนั้น ก็อาจสั่งให้ยกเลิกการคุ้มครองพยานคนดังกล่าวได้

3) จัดทำ Memorandum of Understanding

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าควรจัดให้มีการคุ้มครองพยาน จะต้องมีการจัดทำบันทึกความเข้าใจ Memorandum of Understanding ขึ้นกับพยานบุคคลนั้น โดยในแต่ละบันทึกความเข้าใจจะต้องมีการตกลงความรับผิดชอบบุคคลและข้อตกลงอื่นๆ เช่น ข้อตกลงที่กำหนดให้พยานบุคคลได้รับความคุ้มครองดังกล่าว จะต้องทำการเบิกความและให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือข้อตกลงที่ว่าตนไม่ก่ออาชญากรรมใด ๆ อีกทั้ง จะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาล จะต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานผู้ให้ความคุ้มครอง และจะต้องรายงานกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้แก่เจ้าพนักงานได้ทราบตลอดเวลา เป็นต้น

และในการทำบันทึกความเข้าใจดังกล่าว หากพยานผู้ได้รับความคุ้มครองได้กระทำการอันเป็นการละเมิดต่อข้อตกลงอันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในบันทึกฉบับดังกล่าวแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อาจมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร ยกเลิกการคุ้มครองบุคคลดังกล่าวได้ อย่างไรก็ดีหากมีการยกเลิกตามเหตุดังกล่าว จะต้องมีการชี้แจงเหตุผลแนบไว้พร้อมคำสั่งยกเลิกด้วย

4) พิจารณาให้มีการคุ้มครองผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพยาน

นอกจากที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะมีอำนาจในการอนุมัติให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดสามารถเข้าโครงการคุ้มครองพยานได้แล้วนั้น ยังมีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขให้สมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยานได้รับความคุ้มครองด้วยได้ ในกรณีที่พิจารณาแล้ว เห็นว่าบุคคลดังกล่าวอาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานบุคคลนั้น ๆ ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีบางอย่าง

(2) พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการ คือผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินคดีความทั้งหลายในนามของรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามและอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน ดังนั้น ในการจัดให้มีการคุ้มครองพยานพนักงานอัยการจึงเป็นบุคคลหนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว กล่าวคือ

ในกรณีที่บุคคลหนึ่งจะเข้ามาเป็นพยานในคดีนั้น หากพยานดังกล่าวมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายจากการให้ปากคำ หรือเข้าเบิกความ พนักงานอัยการมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาถึงวิธีการที่จะให้ความคุ้มครองพยานคนดังกล่าว หากพบว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับความคุ้มครองภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแล้ว พนักงานอัยการก็จะต้องทำการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ในอันที่จะได้มาซึ่งคำเบิกความของพยานที่คล้ายคลึงจากแหล่งอื่น ๆ ความสำคัญ

ของคำเบิกความของพยานผู้ขึ้นประกอบกับข้อมูลต่างๆ ได้ถูกจัดทำขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรม ทั้งในด้านข้อมูลทั่วไป ประวัติอาชญากรรม และการตรวจสอบสภาพจิตใจของบุคคลผู้ขึ้น ซึ่งเมื่อได้พิจารณาปัจจัยหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกันแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่สรุปความเห็นว่ามีสมควรที่จะให้บุคคลดังกล่าวอยู่ใต้โครงการคุ้มครองพยานหรือไม่ และส่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่ออนุมัติ

1) การจัดการให้ได้ว่าซึ่งพยาน

ในการจัดให้ได้ว่าซึ่งพยานนั้น หมายความถึง การระมัดระวังเรื่องของสวัสดิภาพทางร่างกายทั้งในระหว่างการพิจารณาคดี และภายหลังจากการพิจารณาคดี

2) การกระทำอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา ภาค 2 (Part 2 Criminal Procedure) หมวดการคุ้มครองพยาน (Chapter 244-Protection of witness) ให้อำนาจพนักงานอัยการเป็นผู้ออกระเบียบปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ในคดีอุกฉกรรจ์ อัยการสูงสุดอาจจะจัดให้มีมาตรการอย่างเป็นทางการเพื่อย้ายที่อยู่ใหม่และจัดให้มีการคุ้มครองพยานสำคัญ (Potential Witness) ได้เมื่ออัยการสูงสุดเห็นว่า ความผิวนั้นเกี่ยวข้องกับพยาน รวมทั้งการคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวของพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยาน ถ้าเห็นว่าครอบครัวของบุคคลนั้น ๆ อาจได้รับอันตรายอันเกิดจากการเข้าร่วมเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาของศาล

(2) อัยการสูงสุดจะให้คำแนะนำแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม

(3) อัยการสูงสุดสามารถกระทำการใด ๆ ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพยานให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย ตลอดจนการปรับตัวเข้ากับสภาพของสังคมนั้น ๆ

(4) อัยการสูงสุดมีหน้าที่ออกระเบียบในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) การดำเนินการเพื่อเปลี่ยนชื่อ สถานะภาพ (Identity) ของบุคคลที่เข้ามาโครงการ

2) จัดหาที่พักอาศัยให้ใหม่

3) ขนย้ายครอบครัวและทรัพย์สินเครื่องใช้ไปยังที่ใหม่

4) จัดหางานให้ทำ (Obtaining Employment)

5) อื่นตามความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือบุคคลนั้นให้สามารถพึ่ง ตนเองได้

6) พิจารณาความเหมาะสมเกี่ยวกับการเปิดเผยชื่อ สถานะภาพ และหลักแหล่งของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองหรือเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับบุคคลนั้น โดยคำนึงถึงผลเสียรวมทั้งภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นภายหลังด้วย

3) ทดแทนความเสียหาย

เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีกองทุนเงินทดแทนสำหรับผู้เคราะห์ร้าย (Victims Compensation Fund) ซึ่งกำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่

(1) จ่ายเงินทดแทน ในกรณีที่พยานผู้ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามโครงการถูกทำร้ายหรือตายหรือบาดเจ็บถึงขั้นรุนแรง (Serious Injury)

(2) ทำรายงานการใช้จ่ายตามโครงการต่อสภา Congress ของสหรัฐอเมริกา ภายในกำหนด 4 เดือน หลังจากสิ้นปีงบประมาณ

(3) กำหนดระเบียบการใช้จ่ายเงินทดแทน โดยจะจ่ายได้ไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐต่อราย

(3) United States Marshal

เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักคือ ตามจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น ผู้หลบหนีการประกันตัว รักษาความปลอดภัยในบริเวณศาล เป็นต้น โดยในโครงการคุ้มครองพยานนั้น United States Marshal จะมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายร่วมกับอัยการ

โดยที่หน่วยงาน United States Marshal นั้นได้มีการแบ่งความรับผิดชอบออกเป็นหน่วยงานย่อยอีก 3 ระดับ กล่าวคือ

1) สำนักงานใหญ่ (Marshal Service Headquarters)

2) สำนักงานภาค / สำนักงานเขต (Regional Offices) ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 12 แห่ง และแบ่งแยกเป็นสาขาย่อยอีก 95 แห่ง

3) หน่วยงานกลาง (Metro Units)

โดยที่หน่วยงานทั้งสามระดับดังกล่าวจะมีหน้าที่ทำการตรวจสอบให้การคุ้มครองพยานโดยเจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี และยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (Local Marshal) ในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานอีกด้วย ซึ่งการทำงานของ หน่วยงาน United States Marshal นั้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ประสานงานกับพนักงานอัยการ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า หน่วยงาน United States Marshal เป็นหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายร่วมกับพนักงานอัยการ ดังนั้น ในการดำเนินการในเรื่องของการจัด

ให้ได้มาซึ่งพยานนั้น United States Marshal ก็มีหน้าที่ที่จะต้องประสานงาน คอยช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือกับพนักงานอัยการในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

ข. ทำการคุ้มครองพยาน

ในการคุ้มครองพยานนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ

(1) การคุ้มครองในระยะสั้น เป็นการคุ้มครองพยานที่อาศัยความสมัครใจ ได้ใช้กฎหมายในการเข้ามาบังคับบุคคลใดให้มาเข้าโครงการดังกล่าว โดยในการดำเนินการตามโครงการระยะสั้นนี้ จะกระทำโดยการโยกย้ายพยานบุคคลออกจากบริเวณซึ่งคาดว่าจะมีอันตราย หรือมีบุคคลที่จะเข้าทำร้าย จนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะปลอดภัย อาทิเช่น ทำการย้ายจนกว่าบุคคลผู้ทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก หรือในกรณีที่พยานดังกล่าวก็อยู่ในคุกเช่นกัน ก็อาจจะมีการแยกออกไปอยู่ในส่วนอื่นของเรือนจำ เป็นต้น ทั้งนี้ แม้ว่าพยานจะพ้นภาวะอันตรายแล้ว หากต่อไปภายหน้ามีเหตุอันสมควรเชื่อว่าจะมีภัยอันตรายใหม่เกิดขึ้นอีก ก็อาจขอเข้ามาอยู่ใต้โครงการดังกล่าวได้ใหม่ โดยในการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่โครงการนั้นหน่วยงาน United States Marshal มีอำนาจในการพิจารณาได้ด้วยตนเอง

(2) การคุ้มครองพยานในระบบระยะยาว เป็นการคุ้มครองพยานในลักษณะนี้มีหลักเกณฑ์เงื่อนไขข้อปฏิบัติมากมาย เนื่องจากการคุ้มครองพยานในลักษณะดังกล่าวทำโดย

1) ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัว ให้พ้นจากเขตอันตราย (Danger Area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (Secure Area)

2) ขอให้ศาลมีคำสั่งให้เปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดขึ้นแทน

3) จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษา ของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของพยาน

4) ให้ค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

5) ให้ความคุ้มครองกันพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การ หรือไปเบิกความต่อศาล United States Marshal มีหน้าที่ที่จะต้องทำการตรวจสอบให้แน่ใจเสียก่อนว่า พยานมีความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการหรือไม่ นอกจากนี้ จะต้องพิจารณาว่าพยานและครอบครัวของพยานมีความเหมาะสมที่จะได้รับการเข้าร่วมในโครงการนี้หรือไม่ โดยการประเมินผลดังกล่าว จะเป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน United States Marshal และพนักงานอัยการ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการดังกล่าวมีความเข้มงวดและมีระเบียบมากจึงเป็นเหตุให้มีผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวเป็นจำนวนน้อย

(3) คอยให้ความคุ้มครองในขณะที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล
กรณีที่มีการชักก้านพยานในศาลโดยทนายจำเลย เมื่อเสร็จภารกิจใน
การเป็นพยานแล้ว หน่วยงาน United States Marshal จะทำการรับพาตัวพยานดังกล่าวออกไป
เพื่อไม่ให้ยู่มนภาวะที่ต้องทำหน้าที่ที่ไม่จำเป็นสำหรับตัวพยานเอง นอกจากนี้การเดินทางไป
ปรากฏตัวยังศาลของหน่วยงานดังกล่าว ก็มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองในการเดินทางด้วย

3.2 การคุ้มครองพยานบุคคลในประเทศเยอรมัน²⁷

ประเทศเยอรมัน แม้จะไม่มีบทบัญญัติโดยเฉพาะเพื่อคุ้มครองพยานในคดีที่
เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม แต่ก็มีมาตรการคุ้มครองพยานดังปรากฏในโครงการคุ้มครองพยาน
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายตำรวจ (Police Law) ซึ่งสามารถนำมาใช้กับคดี
อาชญากรรมก่อการร้ายและคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม รูปแบบของพยานบุคคลในประเทศ
เยอรมัน จะประกอบไปด้วย พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร และพยานวัตถุ²⁸

พยานบุคคลและพยานผู้เชี่ยวชาญเรียกรวม ๆ กันว่าเป็นพยานที่เป็นบุคคล
(Persoenliche Beweismittel) ส่วนพยานวัตถุและพยานเอกสาร เรียกรวม ๆ กันว่าเป็นพยานที่เป็น
สิ่งของ (sachliche Beweismittel) ซึ่งเป็นความหมายอย่างแคบ ในความหมายอย่างกว้างรวมถึง
ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดด้วยเพราะทำให้การของบุคคลดังกล่าวเป็นสิ่งที่ศาลต้องใช้ดุลพินิจในการ
ชั่งน้ำหนักด้วยว่าจะเชื่อหรือไม่

บทบัญญัติเพื่อคุ้มครองพยานในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ให้อำนาจหน้าที่ที่
เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ตลอดจนศาลดำเนินการได้หลายขั้นตอน ขึ้นอยู่กับระดับของการข่มขู่
หรืออันตรายที่จะเกิดแก่พยาน รวมทั้งความจำเป็นในการคุ้มครอง โดยเฉพาะ ตามรายละเอียด
ปรากฏดังนี้²⁹

1) การคุ้มครองพยานในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมันมีบทบัญญัติในเรื่อง
การคุ้มครองพยานอยู่หลายมาตราด้วยการ อาทิเช่น การกำหนดให้การระบุตัวพยานเป็นความลับ
หากการเปิดเผยนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อพยานทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพ
รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถยืนยันตัวบุคคลได้ก็จะถูกเก็บความลับเช่นกัน (มาตรา 68) หรือใน
กรณีที่มีอุปสรรคหรืออาจเกิดอันตรายทำให้พยานมาปรากฏตัวในการพิจารณา ในศาลไม่ได้เป็น

²⁷ วันชัย ศรีนวนนัต การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา หน้า 22-25

²⁸ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันลักษณะ
พยานหลักฐานคุณภาพ ปีที่ 55 เล่ม 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2551)

²⁹ วันชัย ถนัดกิจ บทบาทพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา หน้า 22-34

ระยะเวลาสั้นหรือโดยไม่มีกำหนดศาลอาจสั่งให้มีการซักถามพยาน โดยผู้พิพากษา ที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยที่ทนายความของจำเลยและจำเลยก็มีสิทธิที่จะเข้าร่วมในช่วงที่มีการซักถาม การตอบข้อซักถามของผู้พิพากษา อาจมีการบันทึกเป็นวิดีโอซึ่งสามารถนำไปใช้ในระหว่างการพิจารณาคดี ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มาตรา 223 นอกจากนี้ตามมาตรา 247 ในกรณีที่ถือว่าจำเลยร่วมหรือพยานจะไม่เบิกความตามความจริงหากมีการซักถามพยานปากนี้ต่อหน้าจำเลย ศาลอาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างการซักถาม เมื่อซักถามพยานปากนี้เสร็จสิ้นแล้ว และจำเลยได้รับอนุญาตให้กลับมายังห้องพิจารณาผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะต้องแจ้งจำเลยให้ทราบถึงใจความสำคัญของสิ่งที่พยานเบิกความและตามมาตรา 96 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอาจจะปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลแก่ศาลเกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของพยานที่เก็บไว้เป็นความลับ

นอกจากนี้ การคุ้มครองพยานในชั้นการพิจารณาคดีของศาล ยังรวมถึงการใช้โทรศัพท์ส่วนตัวหรือระบบประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ในการเบิกความของพยาน เพื่อสามารถเบิกความจากนอกห้องพิจารณาคดีแต่อยู่ในอาคารศาล หรือเบิกความ จากสถานที่ที่ปลอดภัยจากในหรือต่างประเทศ ถ้าหากว่าการปรากฏตัวของพยานในศาลจะเกิดอันตรายแก่พยาน (มาตรา 247a) ในบางครั้งอาจใช้มาตรการคุ้มครองพยานหลายมาตรการควบคู่กันไป เช่น การซักถามผ่านระบบทางจอภาพ กำหนดให้การพิจารณาคดีโดยไม่เปิดเผยและอนุญาตให้พยานปกปิดรายละเอียดส่วนตัว เป็นต้น ทั้งนี้ ในการนำมาตราคุ้มครองพยานใด ๆ มาใช้ศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ หน้าที่ของศาลที่จะดำเนินการต่อกรกระทำความผิดอาญาในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการยุติธรรม สิทธิของจำเลยที่จะมีโอกาสให้การต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งรวมถึงโอกาสที่จะซักถามพยาน รวมทั้งหน้าที่ในการคุ้มครองพยานในกรณีที่จำเป็น รวมทั้งกรณีที่จะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อพยาน

2) การคุ้มครองพยานในกฎหมายตำรวจ

การคุ้มครองพยานในกฎหมายตำรวจ ได้นำมาใช้เสริมมาตรการที่ปรากฏตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากมาตรการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครอบคลุมในช่วงที่มีกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเท่านั้น และไม่ครอบคลุมในช่วงก่อนและหลังการพิจารณาคดีอาญา มาตรการตามกฎหมายได้แก่

- (1) การดูแลสภาพจิตใจของพยาน รวมทั้งการแนะนำทางด้านพฤติกรรม
- (2) จัดให้มีเจ้าพนักงานตำรวจคุ้มครองพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน

โดยจัดตำรวจติดตาม ทั้งโดยเปิดเผยและติดตามอย่างลับ ๆ

- (3) จัดให้พยานมีชื่อใหม่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ รวมทั้ง

บ้านใหม่ งานใหม่ ณ ต่างรัฐ หรือในต่างประเทศ

(4) ให้ความช่วยเหลือและให้เงินเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว เพื่อช่วยให้มีชีวิตใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีอาชีพใหม่

3) การคุ้มครองพยานโดยองค์กรของประเทศเยอรมัน

ในเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมเป็นพิเศษ ในประเทศเยอรมัน มิได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้เป็นที่แน่ชัดหรือเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหากศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมายอื่น ๆ ประกอบกันแล้วจะเห็นได้ว่า ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองพยานอยู่บ้าง ดังปรากฏในกฎหมายพิจารณาความอาญา และกฎหมายตำรวจ (Police Law) ซึ่งได้นำมาปรับใช้กับคดีอาชญากรรมก่อการร้าย และคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม โดยในการเลือกมาตรการปรับใช้ดังกล่าว จะพิจารณาจากระดับของการข่มขู่ หรืออันตรายที่จะเกิดแก่พยาน รวมทั้งความจำเป็นในการคุ้มครองแบบพิเศษ โดยเฉพาะได้แก่ การคุ้มครองจากหน่วยงาน ดังนี้

4) การคุ้มครองโดยพนักงานอัยการ

บทบัญญัติคุ้มครองพยานในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาได้กำหนดอำนาจที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนไว้หลายขั้นตอน ดังนี้

(1) หน้าที่ในการเก็บเอกสาร

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ได้มีบทบัญญัติที่ได้กล่าวถึงเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยานไว้ในมาตรา 68B ซึ่งมีความว่า หากกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่ามี การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยานล้วนจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต หรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น จะต้องทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับ โดยเอกสารดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาไว้โดยพนักงานอัยการ

(2) หน้าที่ในการเป็นพยานบอกเล่า

ในกรณีที่ต้องมีการปิดบังตัวพยานบุคคลดังกล่าว ในการนำตัวมาเบิกความในชั้นศาลนั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งได้ซักถามพยานปากดังกล่าวในขั้นตอนของการสอบสวน (Investigation Proceedings) เข้ามาตอบข้อซักถามในฐานะพยานบอกเล่าแทนพยานบุคคลดังกล่าวในชั้นศาลได้ รวมทั้งอาจจะมีการนำบันทึกคำให้การของพยานที่เบิกนอกห้องพิจารณาคดีมาอ่านในระหว่างการพิจารณาคดี ทั้งนี้ในการกระทำดังกล่าว ส่วนมากจะใช้ในกรณีที่พยานบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือสายลับ

5) การคุ้มครองพยานโดยศาล

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันนั้น ผู้พิพากษามีใช้อำนาจเป็นแต่เพียงผู้รับฟังพยานหลักฐานตามโจทก์หรือจำเลยเสนอมาเท่านั้น แต่ยังสามารถทำการซักถาม ไล่สวน เพื่อหาข้อเท็จจริงในคดีได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การตัดสินใจของผู้พิพากษาจึงมิใช่เป็นเพียงการตัดสินใจจากข้อมูลที่โจทก์หรือจำเลยเสนอมาเท่านั้น ดังนี้ เมื่อเกิดกรณีที่มีอุปสรรคหรือเหตุผลอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่พยานบุคคลได้นั้น ศาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ซักถามและบันทึกเทปล่วงหน้า

หากปรากฏว่าพยานบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าเบิกความต่อศาลได้เป็นระยะเวลาหรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใด ไปทำการซักถามพยานปากดังกล่าวไว้ล่วงหน้า โดยที่ทนายจำเลยและจำเลยสามารถเข้าร่วมฟังการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ นอกจากนี้ยังสามารถทำการบันทึกเทปวิดีโอไว้เพื่อนำไปใช้ในระหว่างการพิจารณาคดีได้อีกเช่นกัน

(2) กำหนดให้มีการสืบพยานลับหลังได้

ในกรณีที่คาดว่าหากมีการซักถามพยานดังกล่าวต่อหน้าจำเลยจะเป็นเหตุให้พยานไม่ทำการเบิกความตามความเป็นจริง ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ โดยเมื่อภายหลังจากการสืบสวนเสร็จสิ้นและจำเลยได้รับอนุญาตให้กลับเข้าห้องพิจารณาคดีแล้ว ผู้พิพากษาต้องทำการแจ้งให้จำเลยทราบถึงใจความสำคัญของคำเบิกความของพยานคนดังกล่าว

(3) การใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์สนับจรวด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)

หากปรากฏถึงเหตุอันเชื่อได้ว่า หากพยานบุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวในศาล เพื่อเบิกความเป็นพยานในคดีแล้วจะเกิดอันตรายแก่พยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้พยานสามารถเบิกความได้จากนอกห้องพิจารณา โดยอาจอยู่ในห้องอื่นของอาคารศาลหรืออยู่ ณ สถานที่อื่นที่มีความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกประเทศก็ตาม โดยผ่านทางโทรศัพท์สนับจรวด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าศาลจะนำมาตราการคุ้มครองใด ๆ มาใช้ในการคุ้มครองพยาน ศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เป็นกรณีไป เช่น หน้าที่ของศาลที่จะดำเนินการต่อกรกระทำผิดทางอาญาในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม สิทธิของจำเลยที่จะมีโอกาสให้การต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ภายใต้หลังนิติธรรม ซึ่งรวมถึงโอกาสที่จะซักถามพยาน เป็นต้น

6) การคุ้มครองพยานโดยตำรวจ

เนื่องจากประเทศเยอรมันนั้น ได้มีการกล่าวถึงเรื่องของการคุ้มครองพยานไว้ในกฎหมายตำรวจ (Police Law) ด้วยเช่นกัน ซึ่งจากการศึกษากฎหมายดังกล่าว พบว่าได้มีการกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเรื่องของการดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ดังนี้

- (1) ดูแลสภาพจิตใจของพยานแนะนำในเรื่องของพฤติกรรม
- (2) จัดให้มีเจ้าพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน ทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ
- (3) จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือนอกประเทศก็ได้
- (4) ให้ความช่วยเหลือและให้เงินเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

ภายใต้การคุ้มครองพยานของประเทศเยอรมันนั้นกำหนดให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนดแนวทางในการดำเนินการดังกล่าว โดยในแต่ละปีปรากฏว่ามีผู้เป็นพยาน ภายใต้การคุ้มครองพยานมีมากกว่า 650 คน โดยในการเข้าร่วมการคุ้มครองนี้ พยานจะต้องให้ความยินยอม รวมทั้งต้องมีความเหมาะสมทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วย

4. การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2546

4.1 ความเป็นมาและเหตุผลของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา

พ.ศ. 2546³⁰

เหตุผลในการประกาศพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติ มาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งได้บัญญัติรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ แต่ในปัจจุบันพยานยังไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงในอรรถคดีเป็นเหตุให้เกิดผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น ซึ่งตามรัฐธรรมนูญได้ระบุ

³⁰ สุพิศ ประณีตพลกรัง “การค้นหาความจริงในกฎหมายลักษณะพยานและการคุ้มครองพยานในคดีอาญา” ในประมวลสาระชฎวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง, หน่วยที่ 10 , นนทบุรี: สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2553 หน้า 14-15

ให้มีการคุ้มครองพยานในสามกรณี ได้แก่ การคุ้มครองความปลอดภัย การให้คำตอบแทนและ การให้ค่าใช้จ่าย

จากปัญหาในทางปฏิบัติที่ว่าจะมีมาตรการอย่างไรเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยานและบุคคลใกล้ชิดเพื่อให้พยานไม่เกิดความเกรงกลัวอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการให้การปรักปรำจำเลยในคดี ก่อนหน้าที่จะมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่พบว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ที่เป็นเรื่องของรัฐกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาไว้โดยตรง รวมทั้งรัฐบาลก็ไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนภารกิจเรื่องนี้ และไม่มีข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนจะมีก็แต่เพียงการให้ความสะดวกในการส่งหมายเรียกให้พยานของพนักงานอัยการและการควบคุมติดตามของพนักงานสอบสวนเพื่อไม่ให้พยานหลบหนี ก่อนนำตัวไปเบิกความต่อศาลเท่านั้น สำหรับกรณีที่มีเหตุ อันสมควรเชื่อว่าพยานจะได้รับอันตรายหรือจะหลบหนี เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องรายงานชี้แจงเหตุผลของเบาะแสเพื่อจัดสถานที่พักอาศัยชั่วคราวแก่พยาน ถ้าเป็นกรณีที่ฟ้องแล้วก็ต้องแจ้งเหตุให้พนักงานอัยการเพื่อให้มีการสืบพยานปากนั้นโดยเร็ว และเมื่อพยานเบิกความเสร็จแล้วก็ไม่มีมาตรการใด ๆ เพื่อให้การคุ้มครองต่อจากการประชุมวุฒิสภา เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ที่ประชุมได้พิจารณาและรับหลักการพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่คณะรัฐมนตรีและสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นผู้เสนอหลักการเนื้อหาของร่างกฎหมายแต่ละฉบับคล้ายคลึงกัน คงมีรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้นที่แตกต่างกันแต่ก็มิได้ขัดกันแต่อย่างใด ดังนี้ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา จึงถูกผลักดันกันออกมาภายใต้ร่างจาก Witness Security Program ของสหรัฐอเมริกา โดยในขั้นตอนแรกใช้กับคดีอาชญากรรมและคดีค้าหญิงและค้าเด็กเป็นหลัก ซึ่งจะอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคุ้มครองพยานสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งจะตั้งขึ้นภายใน 5 ปี นับแต่วันที่กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ โดยในระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยาน ก็ให้ภารกิจคุ้มครองพยานเป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จนกระทั่งมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 120 ตอนที่ 58 ลงวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป โดยกฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญของกฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์และความมุ่งประสงค์ของทุกฝ่ายตามเป้าหมายเพื่อให้ความปลอดภัยแก่พยานให้คำตอบแทนการเป็นพยานและให้ค่าใช้จ่ายในระหว่างที่เป็นพยาน เน้นเรื่องความปลอดภัยของพยาน โดยเฉพาะพยานประเภทที่เป็นคนในองค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้มาตรการพิเศษเพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้กับตัวพยานและบุคคลใกล้ชิด ในกรณีที่

เป็นพยานทั่วไปกฎหมายก็จะให้ความคุ้มครองเบื้องต้น เมื่อกังวลเรื่องความปลอดภัยและสวัสดิภาพของพยานมีไม่มากเท่ากับพยานประเภทก่อนกฎหมายก็จะกำหนดแต่มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน เพราะฉะนั้นกฎหมายคุ้มครองพยานนี้จึงมีสาระสำคัญอยู่ที่การให้ความคุ้มครองในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย

4.2 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

4.2.1 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้ให้คำจำกัดความของพยานไว้ในมาตรา 3 ว่า หมายถึง “พยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน” อย่างไรก็ตามการที่พยานมาเป็นพยาน ผลของความไม่ปลอดภัยอาจไม่เกิดกับตัวพยานเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน กฎหมายจึงกำหนดให้สามารถนำมามาตรการในการคุ้มครองพยานมาใช้แก่บุคคลดังกล่าวได้โดยพยานต้องร้องขอและบุคคลเหล่านั้นต้องให้ความยินยอม (มาตรา 7 และมาตรา 11) กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเรื่องการคุ้มครอง เช่นคำว่า “ความปลอดภัย” หมายความว่า ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน” และเหล่านี้เองคือสิ่งที่ผู้เป็นพยานจักได้รับความคุ้มครอง ดังนั้น สรุปได้ว่า ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้คือพยานบุคคลที่จะให้ถ้อยคำหรือได้ให้ถ้อยคำ รวมทั้งพยานผู้เชี่ยวชาญและคู่สมรส พ่อแม่ บุตร และบุคคลใกล้ชิดของพยาน เว้นแต่จำเลยที่อ้างตน เป็นพยาน ถ้าพยานหรือผู้จะเป็นพยานในคดีอาญาอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลยุติธรรม หรือสำนักงานคุ้มครองพยานอาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร หรือพยานบุคคลที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอหรือบุคคลที่เป็นพยานนั่นเอง ขอให้พนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็นทั้งนี้ พยานต้องให้ความยินยอมในการคุ้มครองด้วย (มาตรา 6) นอกจากนี้ กฎหมายยังให้ความคุ้มครองสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยตามที่ได้กล่าวไปแล้ว (มาตรา 7) ³¹

³¹ iveaujnั ผลวฒนนะ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง หน้า 43

ที่กล่าวมาแล้วเป็นการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดให้มีมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ยังได้ระบุประเภทของคดีที่พยานอาจได้รับความคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษไว้ 6 ประเภทด้วยกัน ได้ระบุไว้ใน มาตรา 8 ส่วนการคุ้มครองมืออย่างไรบ้างกฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 10 ที่ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษส่วนรายละเอียดจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

4.2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน ปัจจุบันอยู่ในสังกัดของกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสมรวมทั้งประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงยุติธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง กรมราชทัณฑ์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน

4.2.3 ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน

มาตรา 15 กำหนดค่าตอบแทนการมาเป็นพยานและได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดแก่ตัวพยานเองหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เพราะเหตุว่ามีการกระทำผิดโดยเจตนาเนื่องจากการเป็นพยาน ทั้งนี้จะได้รับตามความจำเป็นและตามสมควร ตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง การที่ได้รับความเสียหายนั้นเกิดจากการที่พยานหรือผู้เกี่ยวข้องปฏิเสธการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปหรือพิเศษ ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน (มาตรา 15) การยื่นขอสามารถยื่นได้เองหรือทนายยื่นขอต่อสำนักงานคุ้มครองพยานตามแบบที่กำหนดภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้ถึงการทำความผิด ส่วนหลักเกณฑ์การขอ และวิธีพิจารณาเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยานเมื่อให้การแล้ว มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามสมควร ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ส่วนค่าตอบแทนในคดีที่เป็นพยานโจทก์ ในคดีความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายเป็น โจทก์หรือพยาน จำเลย เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทนแต่ไม่เกินอัตราที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (มาตรา 17) ส่วนค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นไปตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง สำหรับการเรียกคืน

ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายใน กรณีพยาน ไม่มาหรือไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยาน โดยไม่มี เหตุผลอันควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า แจ้งเท็จ เบิกความเท็จหรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ผู้นั้นต้องคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องแก่รัฐ เท่าที่จ่ายไปจริงภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งจากสำนักงานคุ้มครองพยาน การเรียกดังกล่าว ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน (มาตรา 19)

4.2.4 การอุทธรณ์

การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน และไม่ใช่คำสั่งของศาลสามารถยื่นเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีไต่สวนและมีการพิจารณา คดีอาญาหรือศาลทหารชั้นต้น ที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นหรือที่บุคคลนั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ทั้งนี้โดยไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม การอุทธรณ์คำสั่งเป็นการทุเลาการ บังคับตามคำสั่งของสำนักงานคุ้มครองพยาน การพิจารณาคำสั่งตามมาตรา 6 , 7 , 9 , 10 และ 12 ศาลต้องพิจารณาลับและให้เฉพาะผู้เกี่ยวข้องเข้าฟังและให้ตั้งเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับ อุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรจะขยายเวลาได้ตามความจำเป็นแต่ต้องจดยางานไว้ คำสั่งของ ศาลตามมาตราต่างๆ ข้างต้นให้เป็นที่สุด

4.2.5 บทกำหนดโทษ

กรณีที่มีการดำเนินการตามกฎหมายในการคุ้มครองพยานผู้ใดเปิดเผย ความลับที่เกี่ยวกับที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามี ภริยา ผู้บ้พการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งได้ ดำเนินการไปเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่พยานโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้น ไม่ได้รับความปลอดภัยผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสอง หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 21) ดังนั้น ในกรณีนี้ไม่ว่าผู้ใดก็ตามถ้ารู้ว่ามี การเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล เปลี่ยนที่อยู่หรือการปกปิดตัวบุคคลผู้เป็นพยานหรือผู้ได้รับความคุ้มครองนี้แล้ว ทำการเปิดเผยไม่ว่าชื่อ หรือรูปภาพ ผู้นั้นต้องรับโทษดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นผู้คนภายนอก เช่น ผู้สื่อข่าวหรือนักหนังสือพิมพ์

4.3 เจื่อนไขการให้ความคุ้มครองพยานพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา

พ.ศ. 2546

มาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นสามชั้น ได้แก่ มาตรการคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐาน มาตรการคุ้มครองพยานทั่วไปและมาตรการพิเศษในการ คุ้มครองพยานในส่วนของการคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐานซึ่งจะใช้กับพยานในคดีอาญาทั่ว ๆ ไป

ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การจัดหาล่ามให้พยาน รวมทั้งล่ามภาษาไทยท้องถิ่นด้วย พยานมีสิทธิคัดค้านขอประกันตัวผู้ต้องหาซึ่งแต่เดิมเป็นสิทธิของพนักงานสอบสวนเท่านั้น การตรวจค้นผู้เสียหายที่เป็นหญิงต้องให้เจ้าพนักงานที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจค้นในการสอบถามผู้เสียหายที่เป็นหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบปากคำการชี้ตัวผู้ต้องหาจัดให้ในสถานที่เหมาะสมเพื่อป้องกันผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหาย การเบิกความในชั้นศาลให้ศาลจัดให้เบิกความโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลยหรือใช้วิธีการอื่นใดที่จะกำหนดในกฎกระทรวงหรือให้ถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่พยานหรือผู้เสียหายไว้วางใจ เป็นต้น มาตรการเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติกันอยู่แล้ว ในขั้นตอนพนักงานสอบสวน แต่บางครั้งก็ถูกละเลย จึงมีการบัญญัติไว้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการถือปฏิบัติให้ชัดเจน อย่างไรก็ตามมาตรการต่าง เหล่านี้อาจถูกยกเว้นได้กรณีที่พยานหรือผู้เสียหายยินยอม ทั้งนี้จะต้องมีการทำบันทึกคำยินยอมไว้ด้วย การคุ้มครองพยานชั้นพื้นฐานนี้เป็นเรื่องของการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ตัวพยานมากกว่าการรักษาความปลอดภัย สำหรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษจะเน้นที่การรักษาสวัสดิภาพให้กับพยานให้พ้นจากอันตรายและการคุกคาม ข่มขู่ต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการที่เขาส่งให้การเป็นพยานและการคุ้มครองนี้ยังขยายไปถึงสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานด้วย

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญาไว้ จำแนกได้ 2 มาตรการด้วยกัน ซึ่งภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา ปรากฏ ดังนี้

4.3.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

เกิดข้อเท็จจริงว่า พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งมีนิยามว่า “ความปลอดภัยหมายถึง ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานทั้งก่อน ขณะและหลังการมาเป็นพยานมีข้อสังเกตว่า ในกรณีที่เป็นคดีอาญาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่มีอิทธิพลของผู้กระทำความผิดเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น คดีชกต่อยทำร้ายร่างกาย หรือคดีบุกรุกธรรมดา เช่นนี้ ก็ไม่อาจถือว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ก็ไม่อาจได้รับความคุ้มครองพยานเพราะ โดยสภาพไม่มีความจำเป็น กล่าวคือ

(1) พยานต้องให้ความยินยอมในการให้ความคุ้มครองพยานที่จะจัดให้ ทั้งนี้เพราะการเข้าสู่ขั้นตอนการให้ความคุ้มครองพยานนั้น จะทำให้สิทธิของพยานบางประการถูกจำกัด เช่น ต้องเก็บตัวอยู่ในสถานที่ที่จัดหาไว้ให้ เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องอาศัยความยินยอมของพยาน เป็นพื้นฐานในการเข้าสู่มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

(2) พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดให้พยานได้รับการคุ้มครองพยานตามที่เห็นสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ เมื่อการเป็นพยานนั้น เริ่มต้นนับตั้งแต่พนักงานสืบสวนคดีอาญาจัดหาพยานเพื่อเตรียมการสอบสวนคดีอาญาดังนั้นพยานอยู่ในขั้นตอนใดในกระบวนการยุติธรรมทอาญาเจ้าหน้าที่ของรัฐในขั้นตอนนั้นจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ให้ความคุ้มครอง นอกเหนือจากการให้ความคุ้มครองจะเป็นการริเริ่มของเจ้าหน้าที่รัฐแล้วพยานเองหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องก็อาจร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครอง พยานได้ บุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องเช่น พ่อแม่ หรือบุตรของพยาน เป็นต้น

(3) ในกรณีจำเป็นพยานหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวกับอาจร้องขอให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยาน ได้การแจ้งและวิธีการให้ความช่วยเหลือเป็นไปตามระเบียบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำหนด

(4) วิธีการคุ้มครองพยานในมาตรการทั่วไปนี้ การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในที่ปลอดภัย (เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอม) และการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่อาจระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสถานะของพยานที่เกี่ยวข้อง เช่น การเข้าเป็นพยานที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลในจังหวัด จะต้องนำมาคุ้มครองในสถานที่ที่ปลอดภัยและไม่เปิดเผยชื่อเพื่อป้องกันพยานถูกคุกคามหรือถูกนำมาปิดปาก

(5) และในมาตรา 7 ระบุให้ พยานอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปนี้ได้แก่ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้ถ้าบุคคลดังกล่าวจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัยแต่บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง

4.3.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

ในคดีอาญาบางประเภท พยานมีความเสี่ยงสูงที่จะไม่ได้รับความปลอดภัย พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา จึงได้กำหนดมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานไว้ในมาตรา 8 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. ประเภทของพยานในคดีที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ พยานในคดีอาญาบางประเภทที่สำคัญเท่านั้น ที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษไม่ได้หมายความว่าไปถึงคดีทุกประเภท กฎหมายกำหนดให้พยานในคดีอย่างใดอย่างหนึ่ง 6 กรณีดังต่อไปนี้ อาจได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ (มาตรา 8) คือ

1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา

3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาออกไปหรือพาไปเพื่ออนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และห้องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้ความหมายรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน
 ในกรณี 6) นี้เป็นการเปิดกว้างให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐในการใช้มาตรการคุ้มครองพิเศษแก่คดีที่เห็นสมควร ทำให้กฎหมายนี้มีความยืดหยุ่นปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การร้องขอและผู้มีอำนาจในการพิจารณาใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

การริเริ่มใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานนั้นจะเริ่มเมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถปลอดภัยพยานหรือบุคคลอื่นซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญายื่นคำขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครอง (มาตรา 9 วรรคแรก) แต่การร้องขอดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากพยานบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองด้วย เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายได้รับคำร้องแล้วต้องพิจารณาสั่งการโดยด่วน โดยถ้ามีเหตุอัน

ควรเชื่อได้ว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย ก็ให้สั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาได้ (มาตรา 9 วรรคสอง)

นอกเหนือจากตัวพยานที่อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษแล้ว สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย และพยานได้ร้องขอให้นำมามาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ โดยต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวด้วย (มาตรา 11 วรรคท้าย)

3. วิธีการตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานนี้ เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน โดยกฎหมายกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด (มาตรา 10) ดังต่อไปนี้

- 1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม
- 2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี
- 3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานเดิมตามคำขอพยานด้วย
- 4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมหรือดำเนินการใด เพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
- 5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
- 6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- 7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

การสิ้นสุดการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ

การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษจะยุติหรือสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 12 ความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) พยานร้องขอ เมื่อมาตรการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษต้องได้รับความยินยอมจากพยาน ดังนั้นเมื่อพยานร้องขอให้ขอยุติการคุ้มครองก็สามารถยุติการคุ้มครองได้

2) พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

3) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป และกรณีไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอีกต่อไป

4) พยานไม่ให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร

5) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาลหรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จอันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยานได้รับความคุ้มครอง

นอกจากนี้ เพื่อให้การใช้มาตรการคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังได้วางบทกำหนดโทษทางอาญารฐานเปิดเผยความลับเกี่ยวกับพยาน บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลผู้ใกล้ชิดพยานที่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ตามบทบัญญัติในมาตรา 12 และมาตรา 22 ความดังต่อไปนี้

มาตรา 21 “ผู้ใดเปิดเผยความลับเกี่ยวกับสถานที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งได้มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยตามมาตรา 6 มาตรา 7

มาตรา 10 หรือมาตรา 11 โดยประการที่เป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความปลอดภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าว ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถ้วน หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 22 “ถ้าการกระทำตามมาตรา 21 เป็นการกระทำเพื่อให้บุคคลตามมาตราดังกล่าวไม่ได้รับความปลอดภัย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นกึ่งหนึ่ง

และยังได้กำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาใด ๆ ที่ได้กระทำต่อพยาน ด้วยตามบทบัญญัติในมาตรา 23 ความว่า “ผู้ใดกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคล นั้น สามี ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมา หรือได้มาเป็นพยาน ต้องระวาง โทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ กิ่งหนึ่ง”

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะทำให้ทราบถึงรูปแบบการคุ้มครองพยานใน ประเทศไทย ตามกฎหมายสารบัญญัติ กฎหมายวิธีสารบัญญัติ ระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 อันเป็นกฎหมายเฉพาะ

5. สิทธิของพยานที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 244 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทน ที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ” โดยเหตุผลและเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญได้ บัญญัติคุ้มครองสิทธิของพยานในคดีอาญาตามมาตรานี้ รัฐจึงตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ.2546 เพื่อให้พยานในคดีอาญาได้รับความคุ้มครองและดูแลจากเจ้าหน้าที่รัฐเท่าที่ควร เนื่องจากพยานบุคคลมีความสำคัญต่อการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานของพนักงาน สอบสวนจนถึงกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล หากพยานบุคคลเกิดความกลัวว่าจะไม่ได้รับความ ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ไม่ให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรมความ เสี่ยงจะเกิดขึ้นกับสังคม และแม้ว่าเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 จะมีการก่อรัฐประหาร จนทำ ให้การยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่เป็นมาแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ก็ไม่ทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องยกเลิกไป ตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญาได้กำหนดโครงสร้างและกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานไว้ ดังต่อไปนี้³²

1. กำหนดให้บุคคลที่รู้เห็นข้อเท็จจริงหรือพาดพิงการผิดต่าง ๆ ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ เป็นพยานในคดีอาญาเพื่อให้ได้รับความปลอดภัยใน ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งก่อน ขณะ และหลัง

³² วันชัย ศรีนวนนัต การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา หน้า 33-37

มาเป็นพยาน (มาตรา 3) และให้ความคุ้มครองถึงสามีภริยา ผู้บุพการีและผู้สืบสันดานพยานด้วย (มาตรา 7 และมาตรา 11)

2. กำหนดให้การเรียกร้อง หรือการได้มาซึ่งสิทธิ หรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่พยานได้รับตามกฎหมายอื่น (มาตรา 4)³³

3. กำหนดให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัติ (มาตรา 5)

4. กำหนดให้พยานได้รับความคุ้มครองโดย

1) ให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของพนักงานผู้สืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้การคุ้มครองได้ (มาตรา 6 และมาตรา 7)

2) ให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ เช่น การจัดหาที่พัก อันเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน การจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควร หรือการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนต่าง ๆ เป็นต้น โดยกำหนดให้ความคุ้มครองถึงสามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานและพยานได้ร้องขอด้วย (มาตรา 10 และมาตรา 11)

3) กำหนดโทษแก่ผู้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพยาน และกำหนดโทษให้หนักขึ้น แก่ผู้ที่กระทำความผิดอาญาแก่พยาน เพราะเหตุที่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานน่าจะมาหรือได้มาเป็นพยาน (มาตรา 21 และมาตรา 12)

4) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ได้มอบหมายอาจสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง เมื่อมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น พยานร้องขอเองพยานไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ พยานไม่ให้การโดยไม่มีเหตุสมควร (มาตรา 12)

5) ให้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้งประสานการปฏิบัติงาน และข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 13)

6) กำหนดให้กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อในมีอำนาจดำเนินคดีแพ่งตามที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด (มาตรา 4)

³³ สุพิศ ปราณิพลกรัง การค้นหาความจริงในกฎหมายลักษณะพยานและการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

7) กำหนดให้พยานได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร อาทิเช่นกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งเพราะการกระทำผิดโดยเจตนา เนื่องจากการจะมา หรือได้มาเป็นพยาน (มาตรา 15) และกรณีที่พยานได้ให้การต่อพนักงานสอบสวนหรือเบิกความต่อศาลแล้ว (มาตรา 17)

8) กำหนดให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจกำหนดค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานทั้งนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (มาตรา 15 มาตรา 17 และมาตรา 18)

9) กำหนดให้พยานที่ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความ โดยไม่มีเหตุสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานฐานแจ้งความเท็จต่อศาล หรือทำพยานหลักฐานเท็จ ในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน ต้องคืน หรือชดใช้ค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานที่รัฐได้จ่ายไป (มาตรา 19)

10) กำหนดการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และมีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยอุทธรณ์นั้น ต่อศาลชั้นต้นซึ่งมิใช่ศาลแขวงที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาและมีอำนาจหรือที่ผู้อุทธรณ์ที่มีอยู่ (มาตรา 20 วรรค 1)

บทที่ 3

การคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236(5) มาตรา 238 และ มาตรา 240 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 10(10) ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง และวินิจฉัยชี้ขาด การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 235 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกำหนดให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน ส่วนวิธีการ สืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดนั้น มาตรา 24 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 กำหนดให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการ การเลือกตั้งกำหนด ดังนั้น เพื่อกำหนดวิธีการในการสืบสวนสอบสวนและ การวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วย การสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 128 ตอนที่ 12 ก ลงวันที่ 2 มีนาคม 2554 และเพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการ เกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนสอบสวนเป็นไปในทางทิศเดียวกัน และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การ สืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้ง เป็นการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนซึ่งอาจ แต่งตั้งจากพนักงานสืบสวนสอบสวนหรือพนักงานอื่นของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก ซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนด อีกทั้งคณะกรรมการสืบสวน สอบสวนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายคณะกรรมการการเลือกตั้ง กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายว่าด้วยการออก เสี่ยงประชามติ กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้ง ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ออกตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นรวมทั้ง ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ออกตามกฎหมายดังกล่าว

อีกทั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสืบสวนสอบสวน รวม
รวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนการสอบสวนตามระเบียบคณะกรรมการ การเลือกตั้งว่าด้วย
การสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สำคัญ
ประกอบไปด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2)
พุทธศักราช 2554³³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.
2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร
ท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2)
พุทธศักราช 2550 ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ใน มาตรา 236 (5)
เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตาม
กฎหมายและมาตรา 236 (9) ในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกบุคคลใดมา
ให้ถ้อยคำ เพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวนสอบสวน

2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550
แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 ปรากฏใน มาตรา ๑๐ โดยให้คณะกรรมการการ
เลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง อีกทั้งมาตรา 12 เมื่อมีการกล่าวหา หรือ
ความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมีเหตุอันสมควร ว่ามีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืน
หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการ
สืบสวนหรือสอบสวนตามอำนาจหน้าที่โดยเร็ว ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
และในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือ
ผู้ถูกกล่าวหา ทราบเหตุแห่งการร้อง การคัดค้าน หรือการกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและ
แสดงหลักฐานรวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

³³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554

3. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 จะปรากฏในมาตรา 104 ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็วและเป็นไปโดยเที่ยงธรรม รวมทั้งในการดำเนินการตรวจสอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนรวมทั้งรับฟังคำชี้แจงหรือพยานหลักฐานแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ และให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน

4. พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 จะมีทั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งและหลังประกาศผลการเลือกตั้ง อาทิเช่น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด สืบสวนสอบสวนแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สันนิษฐาน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าวหรือรู้ว่ามีกระทำการดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด รายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2. การสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้ง³⁴

การสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้งเป็นการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน ซึ่งอาจแต่งตั้งจากพนักงานสืบสวนสอบสวน หรือพนักงานอื่นของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก ซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 23 ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 และจะเริ่มดำเนินการสืบสวนสอบสวนได้ก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องของผู้ร้องแล้วได้สั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน

ตามข้อ 17 หรือกรณีที่ไม่มีผู้ร้องแต่เป็นเรื่องของความปรากฏหรือปรากฏหลักฐานต่อกรรมการการเลือกตั้งตามข้อ 18 และมีการสั่งให้สืบสวน แล้วส่งเรื่องดังกล่าวมาให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน

³⁴ ด้านกิจการสืบสวนสอบสวน, แนวทางการสืบสวนสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับ กกต.จว.และพนักงานสืบสวนสอบสวน, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, กรุงเทพมหานคร: 2555, หน้า 33-41

ในการสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนจะต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายคณะกรรมการการเลือกตั้ง กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ออกตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ออกตามกฎหมายดังกล่าว อย่างถ่องแท้เพียงพอ ให้พิจารณาในเบื้องต้นได้ว่าเรื่องที่ส่งมาให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนนั้นเป็นการกล่าวหาในเรื่องอะไร ผิดกฎหมายหรือระเบียบใด มาตราใด ข้อใด องค์กรประกอบความผิดเป็นอย่างไร การรู้กฎหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างเพียงพอไม่เพียงพอ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องศึกษาและติดตามแนวทางการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลด้วย เพราะบางเรื่องบางกรณีอาจมีแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนคำสั่งของศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีวินิจฉัยชี้ขาดไว้เป็นบรรทัดฐานแล้วนำมาปรับใช้ได้ครบถ้วนถูกต้อง นอกจากนี้ยังต้องรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนการสอบสวน ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 เป็นอย่างดี

เมื่อประธานคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รับเรื่องมาดำเนินการสืบสวนสอบสวน สิ่งที่ต้องดำเนินการเป็นเรื่องแรกคือ การเรียกประชุมคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน เพื่อศึกษาและพิจารณาเรื่องที่รับมาดำเนินการสืบสวนสอบสวนในเบื้องต้นเสียก่อนว่าเรื่องที่รับมาดำเนินการสืบสวนสอบสวนเป็นความผิดฐานใด หรือเรื่องใด ผิดกฎหมายหรือระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาตราใด ข้อใด องค์กรประกอบความผิดเป็นอย่างไร มีแนวทางการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลในเรื่องดังกล่าวหรือไม่ แล้วจึงกำหนดประเด็นการสืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนไปตามองค์กรประกอบของความผิด ซึ่งจะทำได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนเพียงพอแก่การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลต่อไป

2.1 การถามปากคำในคดีเลือกตั้ง³⁵

ในการถามปากคำในคดีเลือกตั้งนั้น ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ได้กำหนดเป็นหลักการไว้ในข้อ 35 ว่าในการสอบปากคำให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนจัดให้บันทึกถ้อยคำโดยให้ผู้ให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ และคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการหลอกลวง บังคับ ชูเชิญ หรือให้สัญญาใด ๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ให้ถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใด และต้องแจ้งให้ผู้ให้ถ้อยคำ

³⁵ “เรื่องเดียวกัน”

ทราบว่ายกยคำที่บันทึกไว้ในวันอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ หากให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา โดยไม่ได้กำหนดในรายละเอียดว่าเรื่องที่ร้องคัดค้านกันนั้นจะต้องสอบปากคำ หรือซักถามในเรื่องใดบ้าง จึงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องพิจารณาจะถามถ้อยคำของเขาในเรื่องอะไร จึงจะได้ข้อเท็จจริงครบถ้วน ตามองค์ประกอบความผิดของเรื่องที่มีการกล่าวหาซึ่งที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้ง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวันเวลาและสถานที่ที่มีการกระทำผิดนั้น บุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์แก่คดี จึงมีหลักทั่วไปในการสอบปากคำผู้เกี่ยวข้องในคดีเลือกตั้ง ดังนี้

2.1.1 การถามปากคำผู้ร้อง ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วย

การสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ได้กำหนดเป็นหลักการไว้ในข้อ 35

ว่าในการสอบปากคำ มีหลักในการถามดังนี้

- (1) มีชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางครอบครัว และสังคม อย่างไร
- (2) ทราบหรือไม่ว่ายกยคำที่บันทึกไว้ในวันอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี และการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย
- (3) ร้องคัดค้านผู้สมัครคนใดเรื่องใด กรณีร้องคัดค้านบุคคลอื่น บุคคลนั้นมีความสัมพันธ์กับผู้สมัครอย่างไร เช่น เป็นญาติพี่น้อง เป็นผู้ช่วยเหลือ ฯลฯ
- (4) คำร้องคัดค้านซึ่งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน ให้ดูเป็นคำร้องของผู้ร้องหรือไม่ จะยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้องหรือไม่อย่างไร
- (5) รู้เห็นเหตุการณ์ที่มาร้องคัดค้านด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร
- (6) ผู้ถูกร้องได้กระทำการอย่างใดอันเป็นการฝ่าฝืนตามที่กล่าวหา ตลอดจนพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นอย่างไร โดยให้ปรากฏเกี่ยวกับวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุ บุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้อง และพฤติการณ์การกระทำผิดเรียงตามลำดับตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ หลังเกิดเหตุ ให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบความผิดในเรื่องนั้น ๆ
- (7) รู้จักผู้ถูกร้องมาก่อนหรือไม่ เหตุที่รู้จักและจำได้เพราะอะไร เช่น เป็นคนหมู่บ้านเดียวกัน ฯลฯ
- (8) มีใครรู้เห็นเหตุการณ์หรือไม่ จะอ้างใครเป็นพยาน
- (9) มีวัตถุหรือสิ่งของใดที่ยืนยันเป็นหลักฐานประกอบคำให้การหรือไม่
- (10) ให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจหรือไม่

(11) คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้หลอกลวงหรือบังคับขู่เข็ญหรือให้สัญญาใด ๆ จูงใจเพื่อให้ถ้อยคำหรือไม่

(12) เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกร้องมาก่อนหรือไม่

(13) คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้อ่านบันทึกถ้อยคำให้ฟังหรือให้อ่านเองหรือไม่ รับว่าเป็นความจริงหรือไม่

ตามหลักทั่วไปที่ได้กล่าวมานี้เป็นการจำเป็นที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนจงใช้ความระมัดระวัง ให้โอกาสแก่ผู้ให้ถ้อยคำได้คิดทบทวนความจำพร้อมเหตุผลโดยแม่นยำ อย่าคาดคั้นหรือใช้คำถามนำหรือใช้ถ้อยคำเป็นเชิงชวนให้ความจำคลาดเคลื่อน ซึ่งอาจเป็นมูลเหตุให้คดีเสียหาย เมื่อผู้ให้ถ้อยคำนึกไม่ได้จริง ๆ ก็ให้จดถ้อยคำตามเหตุผลที่จำไม่ได้ แล้วค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานอื่น ๆ ต่อไป

2.1.2 การถามปากคำผู้ถูกร้อง ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ได้กำหนดเป็นหลักการไว้ในข้อ 35 ว่าในการสอบปากคำ มีหลักในการถาม ดังนี้

(1) มีชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางครอบครัว และสังคม อย่างไร

(2) ตามข้อกล่าวหาที่แจ้งให้ทราบนั้นทราบและเข้าใจข้อกล่าวหาดีแล้วหรือไม่ จะให้การอย่างไร เมื่อผู้ถูกร้องเต็มใจให้การอย่างไร (รับสารภาพ ปฏิเสธ หรือภาคเสธ) ก็ให้บันทึกถ้อยคำนั้นไว้ให้ปรากฏข้อเท็จจริงและเหตุผลที่ทำให้การเช่นนั้นไว้โดยละเอียด

(3) กรณีผู้ถูกร้องให้การปฏิเสธหรือภาคเสธให้ถามว่าจะอ้างพยานบุคคลหรือพยานวัตถุหรือพยานเอกสารใดสนับสนุนข้อกล่าวหาหรือไม่ และนอกจากที่อ้างแล้วยังมีอีกหรือไม่อย่างไร

(4) ให้การด้วยความสมัครใจหรือไม่ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้หลอกลวงหรือบังคับขู่เข็ญหรือให้สัญญาใด ๆ จูงใจเพื่อให้ถ้อยคำหรือไม่

(5) ทราบหรือไม่ว่าถ้อยคำที่บันทึกไว้อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี และการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย

(6) เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกร้องมาก่อนหรือไม่

(7) คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้อ่านบันทึกถ้อยคำให้ฟังหรือให้อ่านเองหรือไม่ รับว่าเป็นความจริงหรือไม่

แม้ผู้ถูกร้องจะให้การรับสารภาพ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนก็ต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนพยานหลักฐานอื่นในคดีประกอบด้วย ประจวบเสมือนหนึ่งไม่มีคำรับสารภาพ เพื่อให้นำสืบในชั้นศาลหากผู้ถูกร้องให้การปฏิเสธ จะได้มีพยานหลักฐานอื่นมาสืบยืนยันการกระทำผิดของผู้ถูกร้อง

2.1.3 การถามปากคำพยาน ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ได้กำหนดเป็นหลักการไว้ในข้อ 35 ว่าในการสอบปากคำมีหลักในการถาม ดังนี้

- (1) มีชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางครอบครัว และสังคม อย่างไร มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้สมัครคนใดหรือไม่ อย่างไร
- (2) ทราบหรือไม่ว่าถ้อยคำที่บันทึกไว้อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี และการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย
- (3) รู้เห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นอย่างใด โดยบันทึกให้ปรากฏวันเวลา และสถานที่เกิดเหตุและเหตุการณ์ที่รู้เห็นโดยละเอียดเรียงตามลำดับตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ หลังเกิดเหตุ ให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบความผิดในเรื่องนั้น ๆ
- (4) มีบุคคลอื่นรู้เห็นร่วมกับพยานหรือไม่ รู้เห็นอย่างไร
- (5) มีผู้ใดขอร้องให้มาเป็นพยานหรือไม่ ผู้ที่มาขอร้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพยานอย่างไร
- (6) เดินทางมากับใครมีผู้ร่วมเดินทางมากี่คนใครบ้าง
- (7) ให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจหรือไม่ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวน หรือบุคคลใด ได้หลอกลวงหรือบังคับขู่เข็ญหรือให้สัญญาใด ๆ จูงใจเพื่อให้ถ้อยคำหรือไม่
- (8) ทราบหรือไม่ว่าถ้อยคำที่บันทึกไว้อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี และการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย
- (9) เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกร้องมาก่อนหรือไม่
- (10) คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้อ่านบันทึกถ้อยคำให้ฟังหรือให้อ่านเองหรือไม่ รับว่าเป็นความจริงหรือไม่

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้นเป็นหลักในการถามปากคำทั่วไป ซึ่งสามารถนำไปใช้กับคดีเลือกตั้งได้ทุกข้อกล่าวหา แต่เนื่องจากแต่ละข้อกล่าวหาหรือเรื่องที่ร้องคัดค้านมีองค์ประกอบความผิดแตกต่างกันไป จึงต้องเพิ่มเติมคำถามในส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดและพฤติการณ์กระทำผิดเพิ่มเติม ซึ่งจะได้หยิบยกคดีเลือกตั้งแต่เรื่องมาเป็นแนวทางว่าควรถามเพิ่มเติมจากหลักทั่วไปอย่างไร เช่น

2.2 การสรุปสำนวนและการทำรายงานการสืบสวนสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้ทำการสืบสวนสอบสวนเรื่องใดเสร็จสิ้นแล้ว ต้องจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเพื่อสรุปข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน หากเห็นว่าข้อเท็จจริงและหลักฐานที่รวบรวมมายังไม่ครบถ้วน สมบูรณ์เพียงพอแก่การพิจารณาเสนอความเห็นก็ให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมเสียให้ครบถ้วนเสียก่อน แล้วจึงประชุมเพื่อวิเคราะห์ข้อเท็จจริงพยานหลักฐาน และลงมติว่าข้อเท็จจริงที่ได้มานั้นฟังได้หรือไม่ว่าผู้ถูกร้องได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายตามคำร้องหรือไม่ อย่างไร แล้วจัดทำรายงานการสืบสวนสอบสวนพร้อมความเห็นตามแบบที่กำหนดไว้ ตามข้อ 40 หรือข้อ 43 วรรคสอง ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554

การสรุปข้อกล่าวหาของการของผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง และพยานที่เกี่ยวข้องในรายงานการสืบสวนสอบสวนนั้น การข้อกล่าวหาให้มีการมิใช่การข่มขู่ ซึ่งต้องมีใจความสำคัญครบถ้วนสมบูรณ์ว่าใครทำอะไรที่ไหน เมื่อไร อย่างไร โดยใช้ภาษาของผู้เอง แต่การข้อกล่าวหาในส่วนเกี่ยวกับคดีไม่ว่าจะเป็นคดีอาญา หรือคดีความผิดเลือกตั้ง จะข่มขู่เฉพาะข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะวินิจฉัยในข้อนั้นๆ เท่านั้นไม่ได้ข่มขู่ทั้งหมด ส่วนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องไม่ต้องข่มขู่เข้ามา เช่น ผู้ร้องหรือพยานให้การในหลายเรื่อง หรือหลายประเด็น หากข้อกล่าวหาทั้งหมดอาจก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้พิจารณาสำนวน และทำให้รายงานการสืบสวนสอบสวนยื่นเยื่อไม่กระชับ

บางกรณีผู้ร้องยื่นคำร้องหลายข้อกล่าวหา หรือหลายประเด็น แต่ผู้มีอำนาจตั้งคำร้อง สั่งรับเฉพาะบางข้อกล่าวหา หรือบางประเด็น การสรุปรายงานการสืบสวนสอบสวนควรระบุไว้ให้ชัดเจนว่าผู้ร้องได้ร้องคัดค้านในเรื่องใด ผู้มีอำนาจตั้งคำร้องตั้งรับในข้อกล่าวหาใดไม่รับในข้อกล่าวหาใด และสำนวนนี้สืบสวนสอบสวนเฉพาะในข้อกล่าวหาใด เพื่อจะได้ตรวจสอบว่ามี การดำเนินการกับคำร้องครบถ้วนหรือไม่

หลักการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อจัดทำความเห็นประกอบสำนวนนั้น โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. หลักพิสูจน์ความแน่นอน หรือการพิสูจน์ความจริง มี 4 ประการ คือ

1.1 หลักแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือเหตุการณ์อันหนึ่งจะมีความจริงได้ประการเดียว จะมีความจริงหลายประการไม่ได้

1.2 หลักความขัดกัน ข้อที่ขัดกันย่อมแสดงว่าไม่เป็นความจริง เช่น พยานเบิกได้ความแตกต่างกันในสาระสำคัญ

1.3 หลักแห่งความเป็นครั้งๆ กลางๆ หมายความว่า อะไรที่เป็นความจริงต้องเป็นจริงแต่ต้นจนจบ จะเป็นจริงครั้งหนึ่งไม่จริงครั้งหนึ่ง หรือจริงบ้างไม่จริงบ้างไม่ได้

1.4 หลักแห่งความมีเหตุผลอันสมควร เป็นข้อพิสูจน์ในทางบวก เพื่อประกอบข้อเท็จจริงแล้วตัดสินว่าเชื่อได้หรือไม่ เนื่องจากหลักในข้อ 1.1-1.3 เป็นหลักพิสูจน์ในทางปฏิเสธ เป็นเพียงพิสูจน์ในทางที่ว่า ถ้าไม่เป็นอย่างนั้นแล้วไม่จริง กล่าวคือ ถ้าไม่ใช่เรื่องเดียวกัน หรือขัดกัน หรือครั้งๆ กลางๆ ก็ไม่จริง แต่ถ้า ตรงกัน ไม่ขัดกัน ไม่ครั้งๆ กลางๆ จะถือว่าเป็นจริงเลยยังคงไม่ได้ ต้องอาศัยหลักในข้อ 1.4 คือหลักมีเหตุผลอันสมควรเข้ามาประกอบการพิจารณาด้วย เช่น ผู้คัดค้านและพยานฝ่ายผู้คัดค้านในการตรงกัน ไม่ขัดกัน ไม่ครั้งๆ กลางๆ แต่ไปขัดต่อสภาพความเป็นจริงที่ว่าจุดที่พยานอยู่ไม่สามารถมองเห็นการให้เงินซื้อเสียงได้ จะถือว่าเป็นจริงยังไม่ได้

2. หลักวินิจฉัยว่าพยานให้การความตามจริง การที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากคำให้การของผู้ร้อง/ผู้ถูกร้อง/พยาน ว่าให้การตามจริงหรือไม่ มีหลักพิจารณา ดังนี้

2.1 โอกาสที่จะรู้เห็นตามที่ให้การหรือไม่ เช่น เวลากลางวัน หรือ กลางคืน มีสิ่งปิดกั้นสายตาหรือไม่ ระยะทางที่เห็นใกล้/ไกล เพียงใด ที่เกิดเหตุเป็นที่แจ้งหรือรกทึบ ระยะเวลาที่เห็นนานเพียงใด มีแสงสว่างเพียงพอหรือไม่

2.2 ความสามารถในการรับรู้และสังเกตของพยาน เช่น ผู้หญิงย่อมอยู่ในภาวะที่ตื่นตกใจง่ายกว่าชาย คนแก่ย่อมมีความสามารถในการมองเห็นน้อยกว่าคนหนุ่มสาว คนสายตาสั้นไม่ได้ไต่แว่นตาย่อมมองเห็นไม่ชัดเจนเหมือนคนสายตาปกติ มีจุดสนใจให้สังเกตหรือไม่ พยานเป็นคนบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจหรือไม่

2.3 เหตุผลในการรู้เห็นของพยานมีเพียงใด เช่น รู้เห็นแล้วบอกให้คนอื่นทราบ ในระยะกระชั้นชิด หรือปกปิดเงียบไว้เวลานาน

2.4 เหตุผลที่มาเป็นพยาน เช่น เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ หรือรู้เห็นเหตุการณ์ แล้วผู้ร้องติดตามตัวมาเป็นพยานฝ่ายผู้ร้อง

2.5 ฐานะของพยานเชื่อถือได้หรือไม่ เช่น เป็นพยานบอกเล่าหรือไม่ มีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อนหรือไม่ เป็นญาติฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือไม่

3. หลักเหตุแห่งความสงสัย ต้องแน่นแฟ้น จึงจะนำมาเป็นเหตุยกคำร้องได้ พยานหลักฐานที่ทำให้เกิดความสงสัยก็คือพยานหลักฐานที่มีข้อตำหนิ หรือไม่มีน้ำหนักให้เชื่อฟัง หรือมีน้ำหนักน้อย ซึ่งได้แก่คำพยานดังต่อไปนี้

3.1 คำพยานที่ไม่อยู่กับร่องรอย ให้การหลายครั้งไม่เหมือนกัน กลับไปกลับมา

3.2 คำพยานที่มีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อน ย่อมเป็นธรรมดาของบุคคลที่โกรธกันย่อมจะพูดในทางที่เป็นผลร้ายแก่กันได้ง่าย แต่สาเหตุโกรธเคืองที่จะทำให้ไม่มีน้ำหนักน่าเชื่อนี้จะต้องเป็นเรื่องร้ายแรง หากเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานานแล้ว คำพยานเช่นนี้อาจมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น

3.3 คำพยานที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายที่ตนมาเป็นพยาน เช่น เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน ย่อมเบิกความช่วยกันได้ แต่ถ้ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทั้งสองฝ่าย เช่น เป็นญาติของผู้ร้องและผู้ถูกร้อง เช่นนี้ถือว่าเป็นพยานกลางมีน้ำหนัก

2.3 สรุปกระบวนการสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม จัด หรือดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือบุคคลอื่นที่กฎหมายกำหนดพบเห็นหรือทราบหรือมีพยานหลักฐานว่าการเลือกตั้งขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใด หรือเขตใด เป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งแจกเงินซื้อเสียง หาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีจัดเลี้ยงหรือหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีจัดมหรสพหรือการรื่นเริงก็จะต้องจัดทำคำร้องเรียนหรือคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ยื่นต่อผู้มีอำนาจตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2550 ซึ่งมีสาระสำคัญแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.3.1 การสืบสวนสอบสวนปัญหาการทุจริตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เมื่อมีการทุจริตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ที่ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด คณะกรรมการการเลือกตั้งผู้มีอำนาจต้องเข้าไปดำเนินการเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งตัดสิทธิผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อไม่ให้เข้าสู่ในการบริหารประเทศ ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 กำหนดการสืบสวนสอบสวน คือการแสวงหาหรือการรวบรวม

ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ว่ามี การกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งนี้³⁶

2.3.2 การยื่นคำร้อง ต้องทำเป็นหนังสือและใช้ถ้อยคำสุภาพ โดยคำร้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งอาจได้ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งหรือภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งหรือวันประกาศผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา คำร้องเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งให้ยื่นภายใน 180 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง คำร้องเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติให้ยื่นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่การลงคะแนนออกเสียงสิ้นสุดลง คำร้องกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้นับคะแนนใหม่ให้ยื่นภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศผลนับคะแนนใหม่ และผู้มีสิทธิยื่นคำร้องได้กำหนดไว้ดังนี้ (1) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้สมัครหรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น (2) การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้น (3) การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการสรรหา หรือสมาชิกขององค์กรที่เสนอชื่อเข้ารับการสรรหา (4) การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น กรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ในเขตเลือกตั้งนั้น กรณีหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอในเขตเลือกตั้งนั้น (5) การออกเสียงประชามติ ได้แก่ ผู้มีสิทธิออกเสียงในหน่วยเลือกตั้งนั้น ทั้งนี้ ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องด้วยตนเองที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เหตุแห่งการร้องได้เกิด หรืออ้างว่าหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในจังหวัดนั้น เว้นแต่ในกรณีมีเหตุจำเป็นอาจยื่นที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ได้หรือมอบอำนาจให้ผู้รับมอบอำนาจนำคำร้องไปยื่นแทนก็ได้ ส่วน กรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถ ทำคำร้องเป็นหนังสือได้ ก็ให้พนักงานจัดให้มีการทำคำร้องให้และบันทึกเหตุแห่งความจำเป็นที่ไม่สามารถทำคำร้องเป็นหนังสือพร้อมกับลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่าย

2.3.3 การพิจารณารับหรือไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน คำร้องดังต่อไปนี้มิได้รับไว้เป็นเรื่องคัดค้าน (1) คำร้องที่ไม่ได้ระบุตามข้อ 9 ข้อ 10 ข้อ 11 และข้อ 12 (2) คำร้องที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (3) คำร้องที่มีประเด็นหรือเป็นเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือที่ศาลได้มีคำพิพากษา หรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว คำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว ให้มอบเรื่องคัดค้านให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน

³⁶ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2555

โดยพลันและให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบ รวมทั้งรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดคำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดส่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน ให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา หากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดส่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน ให้ส่งเรื่องคัดค้านนั้นให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการโดยพลัน คำร้องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขานุการส่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นชอบไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านให้แจ้งผู้ร้อง ทั้งนี้ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554

2.3.4 การพิจารณาสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนกรณีความปรากฏหรือปรากฏหลักฐานในกรณีที่ความปรากฏหรือปรากฏหลักฐานต่อกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีเหตุอันสมควรว่ามีการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือจะมีผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้กรรมการการเลือกตั้งเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวน หากมีการสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนให้ดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 คำร้องใดที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องคัดค้านผู้สมัครบางคน เนื่องจากเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบางประเภท หรือต่างเขตเลือกตั้งหากคำร้องนั้นมีการส่งรับเป็นเรื่องคัดค้านตามระเบียบนี้แล้ว เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย เห็นว่ามีพยานหลักฐานพอสมควรก็ให้สั่งสืบสวนสอบสวนเรื่องที่มีการกล่าวหาผู้สมัคร รับเลือกตั้งที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องด้วยโดยให้ถือว่าส่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว และให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามระเบียบต่อไป

2.3.5 การสืบสวนสอบสวน คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านที่ได้ส่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว แล้วสรุปสำนวนให้แล้วเสร็จภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องคัดค้าน หากไม่แล้วเสร็จให้รายงานพร้อมด้วยเหตุผลความจำเป็นต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย หรือเลขานุการหรือผู้ที่เลขานุการมอบหมาย แล้วแต่กรณี เพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาทำการสืบสวนสอบสวนออกไปอีกไม่เกิน 2 ครั้งครั้งละไม่เกิน 15 วัน โดยให้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการสืบสวนสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 วันทำการ ในกรณีที่การดำเนินการสืบสวนสอบสวนไม่แล้วเสร็จ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขานุการรายงานพร้อม

เหตุผลความจำเป็นเพื่อขออนุมัติขยายเวลาทำการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย โดยให้ขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการสืบสวนสอบสวน ไม่น้อยกว่า 3 วันทำการ โดยให้เลขานุการเสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวน เรื่องคัดค้าน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดไม่น้อยกว่า 60 วันก่อนครบ 1 ปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ในกรณีมีเหตุขัดข้องไม่อาจดำเนินการได้ ให้เลขานุการรายงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาเป็นกรณีไป เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ร้องแล้ว มีพยานหลักฐานสนับสนุนพอฟังได้ว่าผู้สมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ได้รับการเสนอชื่อ เพื่อเข้ารับการศึกษา ผู้ได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้ผู้อื่นกระทำ หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าว แต่ไม่ดำเนินการเพื่อระงับการนั้น หรือได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งจะมีผลให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพิกถอนผลการเลือกตั้ง เลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่ หรือสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ใหม่ ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกกล่าวหา แล้วจัดให้มีการแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งเหตุแห่งการร้องแก่บุคคลนั้น และการชี้แจง แก่ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาสามารถนำทนายความ หรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงได้จำนวนหนึ่งคนโดยการสอบปากคำคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องจัดให้มีการบันทึกถ้อยคำ โดยให้ผู้ให้ถ้อยคำให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ และคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการหลอกลวง บังคับ ชูเชิญ หรือให้สัญญาใด ๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ให้ถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใด ก่อนการบันทึกถ้อยคำ ให้แจ้งผู้ให้ถ้อยคำทราบด้วยว่าถ้อยคำที่ให้บันทึกนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ หากให้ถ้อยคำเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจมีความผิดและต้องได้รับโทษ ทางอาญา เมื่อบันทึกถ้อยคำเสร็จแล้ว จะอ่านให้ผู้ถ้อยคำฟังหรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ และให้ผู้ให้ถ้อยคำผู้บันทึกถ้อยคำ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้าและกรณีที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเห็นว่า การสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่พยานหลักฐานในประเด็นสำคัญจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้ โดยให้บันทึกเหตุ นั้นไว้เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานการสืบสวนสอบสวน โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขานุการ แล้วแต่กรณี และเมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่งแล้วให้

มีความเห็นพร้อมเหตุผลทำรายงานการสืบสวน แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาโดยเร็ว เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ให้พิจารณาและจัดทำความเห็นโดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยเร็วในกรณีที่มีเหตุสมควร ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด อาจสั่งให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้เมื่อเลขาธิการได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่งหรือได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนตามวรรคสามแล้ว เลขาธิการอาจทำการ หรือสั่งการให้สืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือแจ้งข้อกล่าวหา หรือให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือแจ้งข้อกล่าวหาก็ได้ แล้วให้เลขาธิการจัดทำความเห็นพร้อมเหตุผลเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เว้นแต่มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการวินิจัยก็ให้ดำเนินการตาม ข้อ 62 ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนการวินิจัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 คือให้เลขาธิการเสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนพร้อมความเห็นต่อคณะอนุกรรมการวินิจัย เพื่อพิจารณาก่อนที่จะเสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งเป็นอย่างอื่น แต่ในกรณีที่มีเหตุสมควรหรือมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้เสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจัยได้โดยตรง

2.3.6 การสืบสวนสอบสวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาวุฒิสภาก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ในกรณีที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้วให้ทำรายงานการสืบสวนสอบสวน โดยให้สรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวน เสนอเลขาธิการเพื่อจัดทำความเห็น โดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งเป็นอย่างอื่น กรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้ทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม อาจมอบหมายให้พนักงานหรือคณะกรรมการการสืบสวนสอบสวนชุดเดิมดำเนินการสืบสวนเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุดตามมาตรา 239 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550

2.3.7 การสืบสวนสอบสวนการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ในกรณีที่มีคำร้องว่ามีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นให้อำนาจหน้าที่ของเลขานุการเป็นอำนาจหน้าที่ของเอกอัครราชทูต

2.4 การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่น คำร้องต่อศาล

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับความเห็นของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยเลขานุการคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแล้วแต่กรณี ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นโดยเร็วในการพิจารณาเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจให้คณะกรรมการช่วยตรวจสอบสำนวนตรวจสอบสำนวนการสืบสวนสอบสวน รวมทั้ง รับผิดชอบชี้แจงแสดงพยานหลักฐานแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งและเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยเพื่อมีมติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาก่อนประกาศผลการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งความเห็นพร้อมด้วยสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังคณะกรรมการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 105 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยสั่งการเป็นอย่างไรแล้ว ให้เสนอต่อศาลฎีกา เพื่อพิจารณาวินิจฉัยโดยพลัน ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนการสรรหาหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง และให้ดำเนินการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาใหม่แทนตำแหน่งที่ว่าง

เมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใด หรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด กระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อที่จะให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต หรือการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือมิชอบด้วยกฎหมาย โดยผลของการที่บุคคลหรือ พรรคการเมืองใดได้กระทำ ทั้งนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานั้นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้อง และในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใดหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลงตามข้อ 68 แห่งระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ประกอบแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 239 วรรคหนึ่ง

2.5 การสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่น

เมื่อมีการทุจริตการเลือกตั้งและมีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมหรือความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีการทุจริตการเลือกตั้งเนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เพื่อมุ่งใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใด คณะกรรมการการเลือกตั้งจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือไต่สวนตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2554 และตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน พ.ศ. 2550 โดยมีวิธีการและขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

2.5.1 การจัดทำคำร้องคัดค้าน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ที่จะยื่นคำร้องคัดค้านต้องทำคำร้องคัดค้านเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปีที่จัดทำคำร้องคัดค้าน ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้คัดค้าน หากมีผู้คัดค้านหลายคนต้องระบุชื่อและที่อยู่พร้อมลงลายมือชื่อไว้ท้ายคำร้องคัดค้าน ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้คัดค้าน รวมทั้งชื่อผู้สมัครสมาชิก สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่จะได้รับประโยชน์จากการกระทำ ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้มีการร้องคัดค้าน ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย การลงคะแนนหรือการนับคะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือไม่ถูกต้อง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ที่เกิดการกระทำ รวมทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ระบุพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานบุคคลพร้อมที่อยู่และรายละเอียดเกี่ยวกับพยานเท่าที่ระบุได้ แต่กรณีความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีการกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ซึ่งจะมีผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจดำเนินการสืบสวนสอบสวนได้เอาหรือสั่งให้มีการสืบสวน

สอบสวนโดยไม่ต้องรอให้มีผู้มายื่นคำร้องคัดค้าน หากมีการสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวน ถือว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว

2.5.2 การยื่นคำร้องคัดค้าน ผู้คัดค้านต้องยื่นคำร้องคัดค้านต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านเกิดขึ้น เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นอาจยื่นต่อกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งก็ได้และยื่นคำร้องคัดค้านได้ตั้งแต่ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งหรือภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แต่การยื่นคำร้องคัดค้านเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง สำหรับการยื่นคำร้องคัดค้านเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง จะต้องยื่นคำร้องคัดค้านหลังจากการนับคะแนนเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้นเสร็จสิ้น หากไม่ยื่นคำร้องคัดค้านภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งไม่รับคำร้องคัดค้าน

2.5.3 การสั่งรับหรือไม่รับคำร้องคัดค้าน เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบหมายให้พนักงานสืบสวนตรวจสอบคำร้องคัดค้านว่าคำร้องคัดค้านมีรายละเอียดครบถ้วน เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2550 หรือไม่ หากคำร้องคัดค้านถูกต้อง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน หากคำร้องคัดค้านมีรายละเอียดไม่ครบถ้วนหรือเป็นคำร้องคัดค้านที่ไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 หรือเป็นคำร้องคัดค้านที่มีประเด็นหรือเป็นเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน ในกรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งไม่รับคำร้องคัดค้านต้องเสนอคำร้องคัดค้านให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา หากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งรับคำร้องคัดค้านดังกล่าวเป็นเรื่องคัดค้าน ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องส่งเรื่องคัดค้านให้คณะกรรมการการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน กรณียื่นคำร้องคัดค้านที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยปกติสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจะส่งคำร้องคัดค้านให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านเกิดขึ้นเป็นผู้ดำเนินการ ในกรณีคำร้องคัดค้าน ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือ

เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านต้องเสนอคำร้องคัดค้านให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งเห็นชอบไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านและจำหน่ายเรื่องคัดค้าน แต่หากคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้รับเป็นเรื่องคัดค้าน เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการสืบสวนสอบสวนหรือส่งเรื่องให้ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อจัดให้มีการสืบสวนสอบสวนโดยพลัน

2.5.4 ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด จะดำเนินการสืบสวนสอบสวนเอง หรืออาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนก็ได้ หากแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน เมื่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รับมอบเรื่องคัดค้าน จะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยเร็วแล้วสรุปสำนวนให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้สั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านซึ่งในการสืบสวนสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้คัดค้าน ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบเหตุแห่งการร้อง การคัดค้าน หรือการกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสบุคคลดังกล่าวให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะอนุกรรมการวินิจฉัยหรือคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน การสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน

2.5.4 การแจ้งข้อกล่าวหา ในกรณีปรากฏพยานหลักฐานจากการสืบสวนสอบสวนว่า ผู้ถูกคัดค้านกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้ถูกคัดค้านเป็นผู้ก่อให้เกิดอันกระทำสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำ หรือรู้ว่ามีกระทำความผิด แต่ไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น หรือได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งจะมีผลให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพิกถอนผลการเลือกตั้ง เลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่ ได้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกกล่าวหาและต้องแจ้งข้อกล่าวหาแก่บุคคลนั้นพร้อมทั้งต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐานแก่ข้อกล่าวหาด้วย

2.5.6 การทำรายงานการสืบสวนสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้สืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ต้องทำรายงานการสืบสวนสอบสวนตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง และเมื่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับ

สำนวนการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวจะต้องมีความเห็นทำรายงานการสืบสวนสอบสวนแล้ว
เสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา

การพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อคณะกรรมการ
การเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากผู้อำนวยการ การเลือกตั้งประจำ
จังหวัดแล้ว ต้องพิจารณาและจัดทำความเห็นเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม
ในกรณีมีเหตุอันสมควร ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ประจำจังหวัดอาจสั่งให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน เพิ่มเติมได้

2.5.7 การจัดทำความเห็นของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนวนการ
สืบสวนสอบสวนการเลือกตั้งท้องถิ่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณาและจัดทำ
ความเห็นเสร็จแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะส่งสำนวนการสืบสวน
สอบสวน ไปยังเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่
ทำความเข้าใจเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็วซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจทำ
การสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม หรือแจ้งข้อกล่าวหาหรือขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัดทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือแจ้งข้อกล่าวหาก็ได้ นอกจากนี้เลขาธิการ
คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้พนักงานไปร่วมทำการสืบสวนสอบสวนหรือให้ไป
กำกับดูแลการสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและให้
พนักงานที่ไปกำกับดูแลมีอำนาจสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมหรือเร่งรัด
การสืบสวนสอบสวนก็ได้

2.5.8 การพิจารณาของคณะอนุกรรมการวินิจฉัย เรื่องคัดค้านและปัญหา
หรือข้อโต้แย้งก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องร้องคัดค้าน
การเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการวินิจฉัยเรื่องคัดค้านและปัญหา
หรือข้อโต้แย้ง เพื่อทำหน้าที่พิจารณาและวินิจฉัยเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งก่อนที่คณะกรรมการ
การเลือกตั้งจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้ โดยคณะอนุกรรมการวินิจฉัยมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน
และไม่เกินห้าคน ซึ่งมีคุณสมบัติด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ การสืบสวนสอบสวน เป็นต้น ปัจจุบัน
คณะกรรมการ การเลือกตั้งได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวินิจฉัยไว้จำนวน 25 คณะ คณะละ 5 คน โดย
สำนวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นทุกสำนวน จะต้องผ่าน
การพิจารณาวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยก่อน ซึ่งในการพิจารณาของคณะอนุกรรมการ
วินิจฉัยอาจทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม หรือให้ผู้คัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา มาให้ถ้อยคำชี้แจง

ข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐานหรือแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาก็ได้ เมื่อคณะอนุกรรมการวินิจฉัยพิจารณาวินิจฉัย เรื่องคัดค้านเสร็จแล้วต้องจัดทำคำวินิจฉัยตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดแล้วเสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาโดยเร็ว

2.5.9 การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยหรือความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็น โดยพลัน โดยแยกเป็น 2 กรณี

1) กรณีวินิจฉัยชี้ขาดก่อนประกาศผลเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาสำนวนการสืบสวนสอบสวน ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ความเห็นเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งและคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดอันตรายแก่นับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามี การกระทำความผิดแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น และทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมคณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะวินิจฉัยชี้ขาดสั่งให้ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่ หรือสั่งให้นับคะแนนใหม่ หรือสั่งให้ดำเนินคดีอาญาแล้วแต่กรณี หากไม่ปรากฏพยานหลักฐาน หรือพยานหลักฐานรับฟัง ไม่ได้ว่าผู้ถูกคัดค้านกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยชี้ขาดให้ยกคำร้องคัดค้าน โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ การเลือกตั้งที่สั่งให้เลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว เป็นที่สุด

2) กรณีวินิจฉัยชี้ขาดหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ากรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่นกระทำการใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๕ เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครใด และคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัย

2.5.10 การจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มาตรา 24

วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2550 และ ข้อ 74 วรรคห้า ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2550 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นหนังสือระบุข้อเท็จจริงและเหตุผล พร้อมลงลายมือชื่อของกรรมการการเลือกตั้งทุกคน ที่พิจารณาวินิจฉัย

2.5.11 **การยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์** เนื่องจากมาตรา 239 วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ซึ่งเกี่ยวกับการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ และเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำสั่งแล้วให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแจ้งความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบและการยื่นคำร้องต่อศาล พ.ศ.2550 โดยระเบียบดังกล่าวกำหนดว่าเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ได้รับมอบหมายลงนามในคำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้ง คำร้องและหนังสือมอบอำนาจแล้วแต่กรณี ให้ผู้รับมอบอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคทันที และเมื่อศาลอุทธรณ์ตั้งรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้น จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้จนกว่าศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยกคำร้อง

2.5.12 **การพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลอุทธรณ์ศาลฎีกา** ได้ออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๐ โดยที่ศาลอุทธรณ์ใช้วิธีพิจารณาในระบบไต่สวน การพิจารณาของศาลให้กระทำได้เปิดเผยโดยมีสาระสำคัญคือการจัดทำคำร้อง การยื่นคำร้อง การส่งคำร้องการตรวจพยานหลักฐาน การสืบพยานหลักฐานให้ศาลเริ่มสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา และในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการสืบพยานก็ได้ เมื่อสืบหลักฐานเสร็จ ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่ง โดยคำสั่งศาลอย่างน้อยมีชื่อผู้ร้องและผู้คัดค้านใจความแห่งคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผลและลายมือชื่อของคณบดีผู้พิพากษาที่ทำคำสั่ง กรณีศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่นใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด ศาลอุทธรณ์จะแจ้งคำสั่งไปยังสภาท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นแล้วแต่กรณี โดยเร็ว และในกรณีที่ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดจะมีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นสิ้นสุดลง

3. แนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในด้านการสืบสวนสอบสวน

3.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน

เมื่อมีประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือเมื่อมีเหตุอันควร ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้ภายในเขตอำนาจจังหวัด ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 22 (2) โดยแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 23 และมีอำนาจออกคำสั่งให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนที่ได้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อเห็นสมควร ตามข้อ 25(3) แห่งระเบียบเดียวกัน

3.2 อำนาจในการพิจารณาสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน

3.2.1 กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน

คำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้วให้มอบเรื่องคัดค้านให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยพลัน และให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบ รวมทั้งรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2545 ข้อ 17 วรรคแรก

3.2.2 กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน

คำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน ให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี

1) กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณาคำร้องแล้วสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน ให้ส่งเรื่องคัดค้านนั้นให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการ โดยพลัน ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2545 ข้อ 17 วรรคสอง

2) กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณาคำร้องแล้วสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านเช่นกัน ให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาหากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นชอบไม่รับเป็นเรื่อง

คัดค้านตามที่เสนอ ให้แจ้งผู้ร้องทราบตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาดพ.ศ.๒๕๕๔ ข้อ ๑๗ วรรคสาม และวรรคสี่

3.3 การพิจารณาความปรากฏ

คำร้องที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องคัดค้านผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคน เนื่องจากเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างประเภท หรือต่างเขตเลือกตั้ง หากคำร้องนั้นมีการตั้งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เห็นว่ามีพยานหลักฐานพอสมควรก็ให้สั่งสืบสวนสอบสวนเรื่องที่มีการกล่าวหาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องด้วย โดยให้ถือว่าตั้งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว และให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนต่อไป ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 18 วรรคสอง โดยจะต้องเป็นมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด บันทึกไว้ในรายงานการประชุมไว้ให้ชัดเจนด้วย

3.4 การขอขยายระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวน

กรณีที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้าน และสรุปความเห็นไม่แล้วเสร็จภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องคัดค้านนั้นไว้ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องรายงานพร้อมเหตุผลความจำเป็นต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่ได้รับมอบหมายเพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาทำการสืบสวนสอบสวนออกไปอีกไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน โดยให้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการสืบสวนสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 วันทำการ รวมระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวนในชั้นนี้ไม่เกิน 50 วัน ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 27 วรรคแรก หากคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนไม่แล้วเสร็จภายใน 50 วัน ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานพร้อมเหตุผลความจำเป็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมายเพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาทำการสืบสวนสอบสวน โดยให้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการสืบสวนสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 วันทำการตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 27 วรรคสอง โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะต้องส่งสำนวนมายังสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้เลขาธิการเสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดไม่น้อยกว่า 60 วัน ก่อนครบ 1 ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 27 วรรคสาม

3.5 อำนาจในการแจ้งข้อกล่าวหา หรือแจ้งเหตุแห่งการร้องได้เอง หรือได้รับมอบ

อำนาจจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ร้องแล้ว มีพยานหลักฐานสนับสนุนพอฟังได้ว่าผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับราชการสรรหา ผู้ได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้อง หรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดสิทธิเลือกตั้ง เลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่ หรือสรรหาสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกกล่าวหา แล้วจัดให้มีการแจ้งข้อกล่าวหาหรือเหตุแห่งการร้องคัดค้านแก่บุคคลนั้นแล้วแต่กรณี ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 31 วรรคแรก และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีอำนาจในการแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งเหตุแห่งการร้องแก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากตัวแทน (หัวหน้าคะแนน) หรือได้รับผลกระทบจากการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยชี้ขาดตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 31 วรรคสอง

3.6 การจัดทำความเห็นต้องระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ

เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้วให้ทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวน ให้ทำความเข้าใจพร้อมเหตุผลท้ายรายงานการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาโดยเร็ว เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวน การสืบสวนสอบสวน ให้พิจารณาและจัดทำความเห็นโดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ ในกรณีมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอาจสั่งให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทำความเข้าใจเสร็จแล้วให้ส่งสำนวนต่อเลขาธิการกรรมการการเลือกตั้งตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 40

3.7 ข้อยกเว้นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

3.7.1 กรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริตและเที่ยงธรรม คำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการส่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้วให้ส่งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวน เมื่อทำการสืบสวนสอบสวนแล้วเสร็จ ให้ทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อเลขาธิการ โดยไม่ต้องส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณาและจัดทำความเห็น ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 43

3.7.2 กรณีหลังประกาศผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวน ให้ทำความเข้าใจพร้อมเหตุผลท้ายรายงานการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาโดยเร็ว ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 40

3.7.3 การเรียกคืนสำนวน

คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อดำเนินการก็ได้ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 42

3.7.4 องค์ประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และการทำ ความเห็นแย้ง

ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องมีกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมาประชุมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ แต่ไม่น้อยกว่า 3 คน จึงจะเป็นองค์ประชุม โดยให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดไม่มาประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเลือกกรรมการการเลือกตั้งประจำ

จังหวัดคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานที่ประชุมการลงมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทุกคนที่เข้ามาประชุมต้องลงคะแนนเสียง เพื่อมีมติ ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดคนใดมีความเห็นแย้ง ให้ทำความเห็นแย้งไว้ตามระเบียบ คณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ข้อ 51 คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด สั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านในกรณีร้องคัดค้านการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งโดยไม่มีกรขึ้นแบบ ทักท้วงการปฏิบัติหน้าที่ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ กรณีดังกล่าวเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัดจะสั่งรับไม่ได้ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 16 (1) เพราะเป็นกรณีที่ไม่เป็นไปตามระเบียบฯ ข้อ 9 วรรคสอง หากประสงค์ที่จะนำเรื่องดังกล่าวไปสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวนให้ทำการเสนอเป็นกรณีความ ปราภฏ แต่หากมีกรณีที่ได้สั่งรับและสืบสวนสอบสวนมาแล้วในชั้นตรวจสำนวนของส่วนกลางให้ เสนอความเห็น ตามระเบียบฯ ข้อ 71 ไปในคราวเดียวกันเพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา กรณีความปราภฏหากข้อเท็จจริงเพียงพอแก่ การพิจารณาหรือยื่นสำนวนไปให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการให้ถูกต้อง

กรณีผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องหรือมีการร้องคัดค้านข้ามเขต เช่น ผู้สมัครรับ เลือกตั้งเป็นนายกร้องผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกในเขตเลือกตั้งที่ตนไม่มีสิทธิเลือกตั้ง คณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำจังหวัดไม่เสนอความเห็นว่าจะสั่งรับหรือไม่รับให้ชัดเจนโดยให้ ปราภฏในรายงานการประชุมหรือรายงานการสืบสวนสอบสวนว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอและให้ สืบสวนสอบสวนในข้อกล่าวหาหรือประเด็นนี้ด้วย เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาต่อไป

กรณีดังกล่าวหากมีกรณีที่ปราภฏจากคำร้องว่าผู้ร้อง ได้ยื่นคำร้องกล่าวหา ผู้สมัครหลายคน แต่ปราภฏว่าผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนเนื่องจากเป็นผู้สมัคร ต่างประเภทหรือต่างเขตเลือกตั้ง เพื่อให้การดำเนินการสืบสวนสอบสวนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ระเบียบฯ ข้อ 18 วรรคสอง ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการใน เรื่องนี้ไว้ กล่าวคือ หากคำร้องนั้นมีการสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านตามระเบียบแล้ว กรณีผู้ร้องไม่มีสิทธิ ร้องผู้สมัครบางคนปราภฏต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัด เลขานุการ หรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย โดยบุคคลข้างต้นเห็นว่ามี พยานหลักฐานพอสมควรที่เกี่ยวพันถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้ร้องยื่นคำร้อง โดยไม่มีสิทธิ สามารถ สั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนเรื่องที่มีการกล่าวหาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องด้วย หากมีการสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนก็ให้ถือว่าสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว

กรณีตามระเบียบฯ ข้อ 18 วรรคสอง ซึ่งผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องผู้สมัครรับเลือกตั้งบางราย หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขานุการ หรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย เห็นว่ามีพยานหลักฐานพอสมควรก็ให้มีการสืบสวนสอบสวนโดยสังรับเป็นเรื่องคัดค้าน มีปัญหาว่าจะนับระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวนตั้งแต่วันใด

กรณีการสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนผู้ถูกร้องที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องคัดค้านตามระเบียบฯ ข้อ 18 การนับระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวนให้เริ่มนับระยะเวลาตามคำร้องที่สังรับเป็นเรื่องคัดค้านไว้ก่อนแล้ว (นับแต่วันที่ยื่นคำร้องหลัก) และแม้กรณีดังกล่าวเป็นการปฏิบัติตามระเบียบฯ แต่เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ดังนั้นเพื่อความโปร่งใสคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดควรส่งคำร้องที่ไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้พิจารณาสั่ง

หากเป็นกรณีที่มีความปรากฏต่อกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือองค์การเอกชนที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ตรวจสอบการเลือกตั้ง ที่อยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดใด หากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเห็นว่าไม่มีมูลให้รวบรวมไว้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการดำเนินการสืบสวนสอบสวน แต่หากเห็นว่ามีมูลให้ทำความเห็นพร้อมด้วยเหตุผลเสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาต่อไป

กรณี การรวม การแยกพิจารณา และการถอนเรื่องคัดค้าน

ในเรื่องการรวมเรื่องคัดค้านหรือสำนวนการสืบสวนสอบสวน

หากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีความเห็นไม่ตรงกับผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

ตามระเบียบฯ ข้อ 19 ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขานุการ หรือคณะอนุกรรมการวินิจฉัย แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้รวมเรื่องคัดค้านหรือสำนวนการสืบสวนสอบสวนในกรณี ดังนี้

(1) ผู้ร้องและผู้ถูกร้องเป็นรายเดียวกัน

(2) ผู้ร้องและผู้ถูกร้องหลายรายซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์
เกี่ยวข้องกัน

(3) เรื่องคัดค้านที่มีผู้ร้องต่างรายกัน แต่ผู้ถูกร้องเป็นรายเดียวกัน

(4) เรื่องคัดค้านที่มีมูลกรณีเดียวกันหรือเกี่ยวพันกัน

คำร้องที่จะส่งรวมเรื่องนั้นจะต้องมีการส่งรับเป็นเรื่องคัดค้านตามหลักเกณฑ์
การพิจารณาส่งรับหรือไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านเสียก่อน และหากเห็นว่าคำร้องดังกล่าวควรส่งรับเป็น
เรื่องคัดค้านหรือควรส่งรวมเรื่องคัดค้านหรือสำนวนการสืบสวนสอบสวนด้วยเหตุผลใดก็ให้เสนอ
ความเห็นต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด
แล้วแต่กรณีว่าเรื่องคัดค้านหรือสำนวนการสืบสวนสอบสวนนั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาชั้นใด หาก
เรื่องคัดค้านอยู่ในระหว่างการพิจารณาของผู้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และผู้อำนวยการ
การเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งให้รวมเรื่องก็ถือว่าคำสั่งให้รวมเรื่องนั้นเป็นที่ยุติ แม้ต่อมาในชั้นการ
พิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะ
ไม่เห็นด้วยก็ตาม

ในเรื่องการถอนคำร้อง ตามระเบียบฯ ข้อ 21 อำนาจในการอนุญาตหรือไม่
อนุญาตให้ถอนคำร้องเป็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวคือ เมื่อผู้ร้องยื่นหนังสือขอลถอน
คำร้อง ต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พนักงานสืบสวนสอบสวน หัวหน้า
งานสืบสวนสอบสวนผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัดมีหน้าที่ในการพิจารณาและทำความเข้าใจว่ากรณีดังกล่าวเห็นควรอนุญาตหรือไม่
อนุญาตให้ถอนคำร้องเพราะเหตุใดและส่งเรื่องดังกล่าวไปให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็น
ผู้พิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ถอนคำร้อง

กรณีถอนคำร้อง นั้น ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ครั้งที่ 58/ 2553 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2553 เห็นว่า กรณีผู้ร้องขอลถอนคำร้องคัดค้าน ให้พนักงาน
สืบสวนสอบสวน หรือคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ควรดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนว่า
เหตุใด ผู้ร้องจึงขอลถอนคำร้องคัดค้าน ถ้าเป็นกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่าผู้ร้องถูกข่มขู่ สมควร
ดำเนินการประสานงานเพื่อช่วยเหลือผู้ร้องต่อไป จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองพยานบุคคลของ
คณะกรรมการ การเลือกตั้ง ทั้งระดับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และ คณะกรรมการ
การเลือกตั้งกลาง ไม่มีมาตรการการคุ้มครองพยานบุคคลแต่อย่างใด เพียงแต่ประสานงานเพื่อ
ช่วยเหลือผู้ร้องเท่านั้น

4. บทบาทในการคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พยานบุคคลนับว่ามีความสำคัญเพราะเป็นผู้ที่รู้เหตุการณ์ที่อาจพิสูจน์ความผิดของผู้ที่กระทำผิด พยานบุคคลเมื่อมีความสำคัญในคดีมากเท่าไรก็มีโอกาสถูกข่มขู่ คุกคาม หรือถูกประทุษร้ายมากยิ่งขึ้น ในกระบวนการยุติธรรมคดีอาญาเป็นคดีที่ค้นหาความจริงด้วยการพิสูจน์ประจักษ์พยานหลักฐานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้การของพยานบุคคล แต่เนื่องจากในบางกรณีผู้กระทำผิด เป็นผู้มิอิทธิพลทำให้ไม่มีใครกล้ามาเป็นพยาน เพราะเกรงจะเกิดภัยอันตรายกับตนเอง และบุคคลใกล้ชิด การคุ้มครองพยานจึงมีความสำคัญ เนื่องจากการคุ้มครองพยานนอกเหนือจากพยานในคดีอาญา ได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในอาญา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548

ปัจจุบันจะพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุม เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวคือ ในกรณีมีร้องเรียนเรื่องการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการบริสุทธิยุติธรรมมีการทุจริตการเลือกตั้ง มาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีเพียงใด ไม่สามารถนำคำพิพากษาศาลฎีกามาเป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างเช่นในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลในกระบวนการยุติธรรม ที่มีมาตรฐานเดียวกัน และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าพยานหลักฐานของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านการเลือกตั้งไม่น่าเชื่อถือ ก็ยกคำร้อง เช่นนี้บุคคลที่เป็นพยานในกรณีดังกล่าวที่เป็นพยาน ใครจะเข้าไปคุ้มครอง ใครสามารถโต้แย้งคัดค้านการรับฟังพยานหลักฐานของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถตรวจสอบให้เกิดความเชื่อถือได้ เมื่อตรวจสอบไม่ได้ พยานที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ไม่ได้รับการดูแลเหมือนกับพยานในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในมาตรา 3, 6 และ มาตรา 8 ไม่ว่าจะเป็บบทนิยามของคำว่า “พยาน” ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็บัญญัติไว้ว่า “พยาน” หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งมาให้ หรือ ได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน และเมื่อพิจารณาจากมาตรา 6 และมาตรา 8 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวในหมวดที่ 1 มาตรา ทั่วไปในการคุ้มครองพยาน และในหมวดที่ 2 มาตราการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

ซึ่งบัญญัติไว้ว่า มาตรา 6 ในกรณีที่ยานไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอม จากพยานด้วย

การแจ้งวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี

การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอมและการปกปิดมิให้มีการเผยแพร่ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน และลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 8 พยานในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้

1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา

3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาพ่อหรือพาไปเพื่ออนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีหรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้ความหมายรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน ซึ่งทั้งสองมาตราได้กำหนดไว้ถึงกรณีใดบ้างเป็นคดีที่ต้องได้รับความคุ้มครองพยาน แต่ปรากฏว่ากฎหมายดังกล่าว กลับไม่ได้กำหนดถึงคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พยานจึงไม่ได้รับความคุ้มครอง เช่นนี้ทำให้กระบวนการในการรับฟังพยานของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้รับความเชื่อถือจากสังคม ผิดจากองค์กรอิสระเช่นคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติ ที่ออกระเบียบของหน่วยงานในเรื่องการคุ้มครองพยานด้วยตนเอง แต่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรอิสระเหมือนกันกลับไม่มีกฎหมายรองรับให้สามารถออกระเบียบในเรื่องการคุ้มครองพยานได้ด้วยตนเอง ทั้งไม่สามารถใช้ดุลพินิจที่จะใช้มาตรการคุ้มครองพยาน ไม่ว่าจะเป็มาตรการทั่วไป ในการคุ้มครองพยาน หรือมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยังได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ 3 ประการ คือ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ โดยมีสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยดำเนินการให้เป็นหน่วยงานดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

แม้ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการคุ้มครองพยานบุคคลดังนี้

4.1 ข้อกฎหมาย ระเบียบ และมติคณะกรรมการการเลือกตั้งในการคุ้มครอง

พยานบุคคล

4.1.1 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู พ.ศ.2542 และประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 พร้อมกับจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นอย่างไม่เต็มรูปแบบของการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่สมบูรณ์ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารข้อมูลข่าวสารของราชการ ในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเรียกโดยย่อว่า “กข.กกด.” เพื่อดำเนินการบริหารจัดการงานให้บริการข้อมูลข่าวสารของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และต่อมาได้มีการยกเลิกคำสั่งดังกล่าว แล้วออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการบริหารข้อมูลข่าวสาร ในสำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้งใหม่ พร้อมเปลี่ยนชื่อเป็น “คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เพื่อปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคลซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายตำแหน่งแก้ไขบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การมากยิ่งขึ้น

“ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง” ตั้งอยู่บริเวณชั้น 2 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง อาคารรัฐประศาสนภักดี ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ อยู่ในส่วนงานของสำนักประชาสัมพันธ์ และเป็นพื้นที่ที่ประชาชนพบเห็นได้ง่าย สามารถเข้าไปติดต่อประสานงานได้สะดวก โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 2 คน ทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มาติดต่อ ตลอดจนดำเนินการประสานงานและงานธุรการให้กับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งโครงสร้างและกระบวนการทำงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สามารถสรุปได้เป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เมื่อมีประชาชน หรือหน่วยงานรัฐใด มีหนังสือแจ้งคำร้องขอให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการใดที่อยู่ในความครอบครองสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว โดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและสรุปรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้วเสนอมาที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อรวบรวมคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทั้งหมดจากด้านกิจการ หรือส่วนงานต่างๆ ทั้งหมด แล้วเสนอให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ทำการประชุมหารือ เพื่อพิจารณาตามกรอบกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ว่าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรทำการเปิดเผยหรือไม่ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดให้กับผู้ร้องขอ

ขั้นตอนที่ 2 ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการจัดเตรียมการประชุม ประสานงานและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการจัดประชุม หรือ ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการพิจารณาคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมทั้งประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคำร้องต่างๆ ในการเข้าชี้แจงรายละเอียดและข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในคราวที่มีการประชุม หรือ เพื่อพิจารณาคำร้องดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 3 ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดทำสรุปข้อหาหรือและผลการพิจารณาคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นมติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และรวบรวมมติเสนอเป็นความเห็นต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสั่งการว่าควรอนุญาตหรือไม่ควรอนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดที่อยู่ในความครอบครองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้แก่ผู้ร้องขอ และเพราะเหตุใด อย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นชอบและลงนามเป็นคำสั่งการ ในมติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะทำการประสานงานและแจ้งเวียนมติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังกล่าว ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ โดยจัดทำเป็นหนังสือแจ้งเวียนและการแจ้งเวียนผ่านระบบอินทราเน็ตของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจากด้านกิจการ หรือส่วนงานต่างๆ เพื่อนำไปดำเนินการตามคำสั่งการของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ขั้นตอนที่ 5 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มาจากด้านกิจการ หรือส่วนงานต่างๆ จะทำการประสานงานเพื่อแจ้งให้ประชาชน หรือหน่วยงานรัฐใดที่เป็นผู้ยื่นคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้รับทราบเกี่ยวกับคำสั่งการของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าอนุญาตให้เปิดเผยหรือไม่อนุญาตเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดเพราะเหตุใด พร้อมทั้งดำเนินการจัดส่งข้อมูลข่าวสารที่อนุญาตให้เปิดเผยให้แก่ผู้ร้องขอ และแจ้งเหตุผลการไม่อนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ร้องขอได้รับทราบ พร้อมกับแจ้งสิทธิการยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยให้กับผู้ร้องขอข้อมูลข่าวสารได้รับทราบ

ขั้นตอนที่ 6 หากเป็นกรณีที่ประชาชนผู้ร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดได้ไปยื่นอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งอยู่ในความครอบครองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารทางราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (กขร.) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยอำนาจสั่งการของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะมอบหมายผู้รับผิดชอบเรื่องดังกล่าว พร้อมด้วยผู้แทนคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 1 คน และฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 1 คน เป็นตัวแทนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารทางราชการ ณ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ถึงเหตุผลและรายละเอียดที่ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดซึ่งอยู่ในความครอบครองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแก่ผู้ร้องขอดังกล่าว ให้กับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.) ทราบ

ขั้นตอนที่ 7 ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง รายงานผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ประจำปีงบประมาณ ต่อสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารทางราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สขร.)

ส่วนการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะทำการจัดเก็บเฉพาะมติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ผ่านการเห็นชอบและเป็นคำสั่งของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น โดยจัดทำเป็นแฟ้มสรุปมติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในแต่ละปีงบประมาณ และนำไปเผยแพร่ลงในระบบอินทราเน็ตของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ปัจจุบันจัดเก็บไว้เฉพาะเอกสารใน ปีงบประมาณ พ.ศ.2553-2556) เพื่อให้ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งในส่วนกลางและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทั่วประเทศได้รับทราบ และนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการเมื่อมีผู้มาติดต่อสอบถามหรือประสงค์จะยื่นคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดที่มีลักษณะเดียวกันกับที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้เคยมีมติแล้ว และเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ลงนามเป็นคำสั่งการให้ดำเนินการแล้ว โดยผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่จากด้านกิจการ หรือส่วนงานต่างๆ สามารถดำเนินการ ตามแนวมติหรือคำสั่งของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ในทันที ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลา ทรัพยากร และเพิ่มความสะดวกรวดเร็วให้กับผู้มาติดต่อสอบถาม หรือประสงค์จะยื่นคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้อีกช่องทางหนึ่ง นอกจากนี้ ข้อมูลข่าวสารทางราชการต่างๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะถูกจัดเก็บไว้ตามส่วนงาน หรือ ด้านกิจการที่มีหน้าที่รับผิดชอบข้อมูลข่าวสารนั้นๆ โดยตรง เพื่อให้ง่ายต่อการจัดเก็บและนำไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วย

1) มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 65/2547 เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2547 เห็นว่า เอกสารในสำนวนการสืบสวนสอบสวน ตลอดจนความเห็นคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนั้น เป็นเอกสารซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกปิดเป็นความลับ เนื่องจากมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ร้องและพยานบุคคล ซึ่งหากเปิดเผย

อาจจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด รวมทั้งจะทำให้การป้องกันการตรวจสอบ หรือรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารซึ่งเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้ เอกสารดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย

2) มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 56/2548 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2548 และ ครั้งที่ 159/2548 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2548 กำหนดแนวทางไว้ให้คัดสำเนาเฉพาะคำร้องเรียน คำร้องคัดค้าน บันทึกถ้อยคำ คำให้การ หรือบันทึกการรับแจ้งเหตุของตนเองเท่านั้น ส่วนเอกสารในสำนวนการสืบสวนสอบสวนไม่สามารถคัดสำเนาได้ เนื่องจากเอกสารในสำนวนการสืบสวนสอบสวนตลอดจนความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนและความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด นั้น เป็นเอกสารซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกปิดเป็นความลับ เนื่องจากมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ร้องเรียนและพยานบุคคล ซึ่งหากเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตราย ต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด รวมทั้งจะทำให้การป้องกันการตรวจสอบหรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารอันจะเป็นผลให้การบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ เอกสารดังกล่าวจึงเข้าลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540

3) มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 100/2549 (14) เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2549 เห็นว่า ในกรณีที่มีหน่วยงานของรัฐหรือผู้ใดยื่นคำขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดที่อยู่ในความรับผิดชอบ ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้พิจารณามีคำสั่งให้เปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ทั้งนี้ในการพิจารณาเรื่องดังกล่าว ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเคยมีมติไว้

4) มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 101/2554 เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2554 ที่ประชุมมีมติว่า “เพื่อให้การพิจารณาเรื่องคัดค้านหรือเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และปราศจากข้อสงสัยและเพื่อป้องกันมิให้การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องร้องคัดค้านหรือเรื่องร้องเรียนต่างๆ ก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดไปสู่ผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือสาธารณชนจึงให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกำกับการปฏิบัติงานของพนักงานของสำนักคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ให้รักษาความลับของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามข้อ 57

ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2547 โดยเคร่งครัด และ
กำชับให้คณะอนุกรรมการวินิจฉัยคำร้องและปัญหาหรือข้อโต้แย้ง ทุกคณะ เก็บรักษาข้อมูลหรือผล
การพิจารณาเรื่องร้องคัดค้าน หรือเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ เป็นความลับก่อนที่คณะกรรมการ
การเลือกตั้งจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด”

บทที่ 4

วิเคราะห์การคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมในประเทศไทยได้มีการพัฒนารูปแบบและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ทั้งการประกอบอาชญากรรมตามท้องถนนทั่วไป (Street Crime) อาทิเช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้น ฆ่า อนาคต ฯลฯ ซึ่งเราเคยพบเห็นกันอยู่ทั่วไปเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์ และในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีการจัดระบบวางเครือข่ายการทำงานที่สลับซับซ้อน มีขบวนการในการปฏิบัติการ มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการกระทำความผิด รวมทั้ง มีอิทธิพลสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เช่น การค้ายาเสพติด การฟอกเงิน การค้ามนุษย์ เป็นต้น ซึ่งสร้างความเสียหายต่อสังคมไทยและเศรษฐกิจปีหนึ่งๆเป็นจำนวนมาก โดยการจะนำตัวผู้บงการหรือผู้กระทำความผิดรายสำคัญมาลงโทษตามกฎหมาย พยานบุคคลนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์และข้อเท็จจริงในคดีนั้นๆ ซึ่งสามารถพิสูจน์ความผิดของบุคคลดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานผู้ที่เคยร่วมอยู่ในองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการของผู้กระทำความผิดมาก่อน และทราบรายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรนั้นๆ เป็นอย่างดี พยานบุคคลเมื่อมีความสำคัญในคดีมากเท่าไรก็มีโอกาสถูกข่มขู่ คุกคาม หรือประทุษร้ายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการขจัดผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่อาจพิสูจน์ความผิดของอาชญากรนั้นได้ หรือไม่ก็ทำให้พยานผู้นั้นเกิดความเกรงกลัว จนกลับทำให้การของตน ดังนั้น การคุ้มครองพยานจึงเป็นภารกิจที่สำคัญ ซึ่งจะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมของไทยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่เดียวกันยังมีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถเข้ามาบริหารบ้าน คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องดำเนินการควบคุมการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้อำนาจไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งจะต้องหาหลักฐานอย่างรอบคอบเพื่อให้มิให้เกิดการกลั่นแกล้งจากฝ่ายตรงข้าม โดยจะต้องคัดสิทธิคนที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยไม่ยกเว้นว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลใด กลุ่มใด หรือพรรคการเมืองใด เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่การทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

สืบเนื่องมาจาก ที่ผ่านมามีพยานบุคคลที่มาเป็นพยานกับพนักงานสืบสวนสอบสวนของ คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่กล้ามาเป็นพยานเพราะถูกข่มขู่ รวมถึงบุคคลใกล้ชิด พยานดังกล่าวจึง ไม่กล้ามาเป็นพยานทำให้การทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร พยานบุคคลนับว่าเป็นประจักษ์พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ในการกระทำความผิด ซึ่งบุคคลดังกล่าว ไม่กล้ามาเป็นพยานให้กับพนักงานสืบสวนสอบสวน เพราะถูกข่มขู่ เกรงกลัว ถูกทำร้ายร่างกาย หรืออาจถึงแก่ชีวิต รวมทั้งบุคคลใกล้ชิด ทำให้หาพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำกับพนักงานสืบสวน สอบสวนไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ซึ่งกรณีดังกล่าว สืบเนื่องมาจากการคุ้มครองพยานบุคคลในการ สืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีกฎหมายคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ

1. วิเคราะห์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในปัจจุบัน

ปัจจุบันมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยานการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดมาตรการไว้ 2 มาตรการด้วยกัน ได้แก่

1.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

เป็นมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยานมากที่สุด โดยจะดำเนินการในกรณีที่ พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย เนื่องจากการมาเป็นพยานในคดีอาญา โดยถูกคุกคาม ข่มขู่ ถูกประทุษร้าย เพื่อให้พยานเกิดความเกรงกลัวไม่มาให้ข้อเท็จจริงกับพนักงานสอบสวน หรือไม่ไปเบิกความในศาล ทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ โดยการคุ้มครองพยาน ตามมาตรการทั่วไปนี้ ตัวพยานเองหรือบุคคลอื่น ซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับสิทธิร้องขอให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นคุ้มครองพยานได้ นอกจากนี้ พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน คดีอาญา พนักงาน ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดี ศาลหรือสำนักงาน คุ้มครองพยาน หากเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยหรือถูกข่มขู่ คุกคาม ก็สามารถจัด ให้ใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานได้ การคุ้มครองพยานดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอม จากพยานด้วย ถ้าพยานถูกข่มขู่ คุกคาม แต่ไม่ยินยอมให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย กรณีดังกล่าวก็ไม่อาจนำมาตราการทั่วไปมาใช้ในการคุ้มครองพยานได้

ในปัจจุบันการขอความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป พยานหรือผู้ซึ่งมี ประโยชน์เกี่ยวข้องจะร้องขอผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือร้อง ขอผ่านเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในกรณีการร้องขอคุ้มครองพยานต่อสำนักงานคุ้มครองพยาน สำนักงาน คุ้มครองพยาน จะเสนอขออนุมัติต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายและประสานส่งต่อพยาน

ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินการคุ้มครองพยานต่อไป การแจ้งและวิธีการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองพยานให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองความปลอดภัยตามมาตราการทั่วไป นอกจากจะนำมาใช้กับพยานแล้ว ยังนำไปใช้กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับพยานด้วย โดยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา 2546 มาตรา 7 บัญญัติว่าในกรณีที่มี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน อาจไม่ได้รับความปลอดภัย และพยานได้ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณามาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องให้ความยินยอมด้วย

ในส่วนวิธีการที่จะนำมาคุ้มครองพยานตามมาตราการทั่วไปนั้น หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองจะต้องดำเนินการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน ลักษณะและพฤติการณ์ความร้ายแรงของคดีอาญา พฤติการณ์การข่มขู่ คุกคามพยาน โดยมีวิธีการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตราการทั่วไปหลายวิธี ได้แก่ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจไปทำการติดตั้งตู้สายตรวจ (ตู้แดง) ที่พักอาศัยของพยาน เพื่อให้ตำรวจสายตรวจไปตรวจเยี่ยมเป็นประจำ การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ หรือการจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปอารักขาพยาน ณ ที่พำนักอาศัยหรือในวันที่พยานจะไปศาล เป็นต้น โดยอาจใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายวิธีประกอบกัน

1.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งมาตราการพิเศษมีเงื่อนไขในการคุ้มครองคือใช้กับพยานเฉพาะกรณีที่กำหนดไว้ เนื่องจากเป็นคดีที่มีความสำคัญและมีความเสี่ยงสูงเป็นอย่างยิ่งว่าอาจเกิดภัยอันตรายร้ายแรงกับพยานได้ จำเป็นต้องใช้วิธีการคุ้มครองที่เข้มงวดเป็นพิเศษไปจากมาตราการทั่วไป ทั้งนี้พยานที่อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตราการพิเศษได้ ต้องเป็นพยานเฉพาะในคดีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายศุลกากร

2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา

3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็น
 ธุระจัดหาต่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพราก
 เด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและ
 เด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิด
 เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้า
 ประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจร
 ตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความร่วมมือถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำ
 ร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่
 หนักกว่านั้น

6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน
 โดยเมื่อปรากฏชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัย
 พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มี
 อำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่า
 การกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เองขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน
 ประการสำคัญตัวพยานเองต้องให้ความยินยอมด้วย

วิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ กฎหมายกำหนดให้สำนักงานคุ้มครอง
 พยานดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) ย้ายที่อยู่หรือจัดที่พักอันเหมาะสม
- 2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของ
 พยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน
 แต่ไม่เกินสองปี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามอัตราตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทน
- 3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล
 และหลักฐานที่สามารถระบุพยาน รวมทั้ง การดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอ
 ของพยานด้วย
- 4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้
 พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
- 5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

- 6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- 7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่

สมควร

การดำเนินการดังกล่าวถือเป็นความลับและห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผย ข้อมูลเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

สำหรับการดำเนินการคุ้มครองความปลอดภัยตามมาตรการพิเศษ ก็เช่นเดียวกับ มาตรการทั่วไป กล่าวคือพยานอาจร้องขอให้นำมาตรการพิเศษมาใช้คุ้มครองสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน

หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็น พยาน โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องให้ความยินยอมในการเข้ารับการคุ้มครองด้วย

เมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอาจสั่งการให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง ได้แก่

- 1) พยานร้องขอ
- 2) พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- 3) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป และกรณีไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอีกต่อไป
- 4) พยานไม่ให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร
- 5) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งความเท็จ เบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ อันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยาน ได้รับความคุ้มครอง

ปัจจุบันจะพบว่าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรอิสระ เป็นหน่วยงานของรัฐ และพนักงานสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็น เจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทมากในการเสาะแสวงหาข้อเท็จจริง พยานบุคคลนับว่าเป็นประจักษ์พยานที่เห็นเหตุการณ์ที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ โดยพนักงาน สืบสวนสอบสวนเริ่มเสาะแสวงหาข้อเท็จจริง อาทิเช่น เมื่อมีผู้ร้องร้องคัดค้าน แจ้งเบาะแส หรือ กรณีความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง พนักงานสืบสวนสอบสวนได้บันทึกรายละเอียด เมื่อได้มีการสอบถามชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางครอบครัวและ

สังคม อย่างไรก็ตามมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้สมัครคนใดหรือไม่ อย่างไรก็ตาม จึงเป็นสาเหตุแห่งการเกิดปัญหา คือ พยานไม่กล้ามาเป็นพยาน หวั่นเกรงอิทธิพล หรือภัยอันตรายใด ๆ ที่อาจจะได้รับ อีกทั้งหากเกิดความไม่เชื่อมั่นในองค์กร ทำให้ขาดพยานหลักฐานที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ แต่ปรากฏว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีมาตรการในการคุ้มครองพยานบุคคล ทั้งการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป และการคุ้มครองพยานแบบมาตรการแบบพิเศษ ดังนี้

มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน เป็นมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยานมากที่สุด ในทางกลับกันคณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้มีมาตรการในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปแต่อย่างใด กล่าวคือ คณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้มีมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลที่มาให้การกับพนักงานสืบสวนสอบสวนเริ่มตั้งแต่หาประจักษ์พยานที่เห็นเหตุการณ์ ทั้งก่อนสอบสวน ขณะสอบสวน และหลังจากการสิ้นสุดการสอบสวนแต่อย่างใด ซึ่งในกรณีดังกล่าวพยานที่ถูกข่มขู่ คุกคาม หรือ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เคยขอให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความคุ้มครองพยานที่มาเป็นพยานในกรณีที่มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้ง แต่ปรากฏว่าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพียงแค่เสนอแนะให้บุคคลที่เป็นพยานดังกล่าวดำเนินการแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยตนเอง โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการอย่างใด อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็มิได้ร้องขอความคุ้มครองพยานต่อสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเพื่อสำนักงานคุ้มครองพยานจักได้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินการคุ้มครองต่อไป รวมทั้งมิได้จัดให้พยานอยู่ในสถานที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน ซึ่งถ้อยคำพยานบุคคลในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนได้ปรากฏชื่อพยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสืบสวนสอบสวน ตามที่ได้มีการถามชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางครอบครัว และได้ระบุในสำนวนการสืบสวนสอบสวนดังกล่าว

กรณีดังกล่าวทำให้พยานที่จะมาให้ถ้อยคำมีความกังวล หวั่นเกรง อิทธิพล หรือภัยอันตรายใด ๆ ไม่กล้ามาเป็นพยานในเรื่องดังกล่าว อันเป็นสาเหตุทำให้พยานหลบเลี่ยง หลีกหนี ปฏิเสธ การให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน ทำให้ขาดพยานรู้เห็นเหตุการณ์ เพราะเหตุกระบวนการสืบสวนสอบสวน ถ้าขาดพยานหลักฐานไม่ได้ข้อเท็จจริงที่จะลงโทษผู้กระทำผิดจะเป็นอุปสรรคสำคัญไม่สามารถป้องปราบการทุจริตในการเลือกตั้งและลงโทษผู้กระทำผิดได้ ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานก็จะทำให้พยานมีต้องเกรงกลัวต่ออิทธิพล คุกคามข่มขู่ของฝ่ายตรงข้าม และทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับความไว้วางใจจากประชาชนจำนวนมาก และจะได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เห็นเหตุการณ์ในการกระผิดมาเป็น

พยานในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งจะให้การทุจริตในการเลือกตั้งมีความโปรงใส สุจริตและเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 8 กฎหมายกำหนดให้พยานในคดีมี 6 กรณี อาทิ เช่น 1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร 2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา 3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นกระจัดหาล่อไปหรือพาไปเพื่ออนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีหรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี 4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้ความหมายรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกัน โดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน 5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น 6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน แต่ปรากฏว่าการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา 2546 ตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ก็ไม่ปรากฏว่าได้บัญญัติครอบคลุมถึงพยานในคดีที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่มีความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาเป็นกรณีพิเศษ เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความผิดประเภทอื่น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การติดตามบุคคลที่จะนำมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสืบสวนสอบสวนเป็นไปค่อนข้างยาก เนื่องจากพยานไม่กล้ามาเป็นพยาน เพราะกลัวเป็นอันตราย แก่ชีวิตและร่างกายของตนรวมทั้งครอบครัว ตัวอย่างเช่น ผู้ร้องคัดค้าน การเลือกตั้งแล้วขอถอนคำร้องคัดค้าน พนักงานสืบสวนสอบสวน หรือ คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตรวจสอบแล้วพบว่าพยานที่จะมาให้ถ้อยคำ มาให้ถ้อยคำหรือหลังจากสิ้นสุดคำให้ถ้อยคำ มีการทำร้ายร่างกาย ข่มขู่ คุกคาม อาฆาต แก่พยาน

ปัจจุบันคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือพนักงานสืบสวนสอบสวนมิได้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายขอใช้ในมาตรการพิเศษ แต่อย่างไร

จากการศึกษาการคุ้มครองพยาน ตามมาตรการทั่วไป กับมาตรการพิเศษ จะพบว่าการขอความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ต้องร้องขอผ่านสำนักงานคุ้มครองพยานสำนักงานคุ้มครองพยานจะเสนออนุมัติต่ออธิบดีอีกครึ่งหนึ่งจึงประสานส่งต่อพยานให้กับหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ และการคุ้มครองพยานเป็นไปตามระเบียบตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ ส่วนมาตรการคุ้มครองพยานมาตรการพิเศษนั้น กฎหมายได้กำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่แล้ว ซึ่งมีได้ยุ่งยากหลายขั้นตอนเหมือนกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป อีกทั้ง มาตรการทั่วไปจะเป็นการคุ้มครองด้วยการไม่เปลี่ยนสถานะของบุคคล คือ ไม่ต้องเปลี่ยนชื่อ-นามสกุล คนที่คุ้มครองพยานคือ พนักงานที่ทำหน้าที่สืบสวนพยาน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน ได้แก่ ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือใช้วิธีจัดสถานที่ปลอดภัยให้พยาน รวมทั้งปิดข้อมูลของพยาน

ส่วนมาตรการพิเศษ จะเป็นการคุ้มครองโดยเปลี่ยนสถานะของบุคคล ชื่อเสียงเรียงนาม พยานย่อมมีความปลอดภัยมากกว่ามาตรการทั่วไป

2. ปัญหาข้อกฎหมาย ระเบียบ และมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการคุ้มครองพยานบุคคล

การคุ้มครองพยานบุคคลในงานสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งนับว่าเป็นงานที่สำคัญเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อนำคนที่กระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งมาลงโทษ แต่ทราบได้ก็ตามที่พยานบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ หรือพยานที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่ารู้เห็นเหตุการณ์ อย่างเช่น กรณีมีการแจกเงิน ชื่อเสียง ผู้ร้องกล่าวอ้างพยานบุคคล แต่พยานที่ผู้ร้องกล่าวอ้างนั้น ไม่มาเป็นพยาน เพราะเกรงกลัว ถูกข่มขู่ พยานหลักฐานฝ่ายผู้ร้องเป็นเพียงคำกล่าวอ้างลอย ๆ เท่านั้น เพราะหลักฐานไม่เพียงพอ การร้องคัดค้านการเลือกตั้งก็ไร้ผล อีกทั้งพนักงานสืบสวนสอบสวนก็ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ กับพยานที่มีหนังสือเชิญให้มาให้ถ้อยคำเหล่านั้น ประกอบกับกฎหมายเลือกตั้ง ก็ไม่ปรากฏว่า ได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลอย่างเช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระ เช่นเดียวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างกรณี มีผู้ร้องคัดค้าน ถอนคำร้องคัดค้าน คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ตรวจสอบพบว่าผู้ร้องถอนคำร้อง เพราะผู้ร้องถูกข่มขู่ จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองพยานบุคคลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งระดับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และคณะกรรมการการเลือกตั้งกลาง เพียงแนะนำให้ผู้ร้องไปขอความช่วยเหลือหรือแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยที่มิได้ดำเนินการนอกเหนือไปกว่านี้

ที่ผ่านมาในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีปัญหา คือ ไม่มีพยานให้ความร่วมมือเมื่อมีเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ทำให้หน้าคนกระทำความผิดมาลงโทษได้ยาก ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ทำให้พยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ เมื่อคดีขึ้นศาลทำให้ศาลยกฟ้องส่วนมาก

คณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงได้แก้ปัญหาโดยการจัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และได้มีมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อนำมาใช้ในการคุ้มครองพยานบุคคล อาทิ เช่น

กรณี ผู้ถูกร้อง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องขอสำเนาเอกสารพยานบุคคลในสำนวนการสืบสวนสอบสวนในชั้นสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะส่งเอกสารตามที่ผู้ร้องขอ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องขอสำเนาเอกสารพยานบุคคล เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาดำเนินการ และคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการ โดยนำพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับคัดค้านและพยานบุคคล ซึ่งหากเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ตามมาตรา 15(4) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 รวมทั้งการเปิดเผยจะทำให้การป้องกัน การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 อีกทั้ง มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 65/2547 เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2547 เห็นว่า เอกสารในสำนวนการสืบสวนสอบสวน ตลอดจนความเห็นคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด นั้น เป็นเอกสารซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกปิดเป็นความลับ เนื่องจากมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ร้องและพยานบุคคล ซึ่งหากเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด รวมทั้งจะทำให้การป้องกัน การตรวจสอบ หรือรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ เอกสารดังกล่าว เข้าลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย และมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 56/2548 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2548 เห็นชอบให้คัดค้านคำให้การของผู้ที่ให้ถ้อยคำไว้ในสำนวนการสอบสวน ได้เฉพาะบันทึกคำให้การของตนเองเท่านั้น ไม่อนุญาตให้คัดค้านคำให้การของผู้อื่น และมติคณะกรรมการการเลือกตั้งในการประชุม ครั้งที่ 159/2548 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2548 ที่ประชุมพิจารณาอนุญาต ให้ผู้ร้องเรียน ผู้คัดค้าน ผู้ถูกกล่าวหา ผู้แจ้งเหตุ หรือพยานบุคคลคัดค้านคัดค้านคำร้องเรียน คำร้องคัดค้าน บันทึกถ้อยคำ คำให้การ หรือบันทึกการรับแจ้งเหตุของตนเองได้ เช่นเดียวกันในกรณีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า มติคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดแนวทางไว้ให้คัดค้านเฉพาะ คำร้องเรียน คำร้องคัดค้าน บันทึกถ้อยคำ คำให้การ หรือบันทึกการรับแจ้งเหตุ ของตนเองเท่านั้น ส่วนเอกสารในสำนวนการสืบสวนสอบสวนไม่สามารถคัดค้านได้ เนื่องจากเอกสารในสำนวนการสืบสวนสอบสวนตลอดจน

ความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน และความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด นั้น เป็นเอกสารซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องปกปิดเป็นความลับ เนื่องจากมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ผู้ร้องเรียนและพยานบุคคล ซึ่งหากเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด รวมทั้งจะทำให้การป้องกันการตรวจสอบหรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารอันจะเป็นผลให้การบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ เอกสารดังกล่าวจึงเข้าลักษณะ เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย ตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540

ซึ่งในกรณีดังกล่าว ส่วนที่อยู่ในระหว่างการสืบสวนสอบสวนและคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีคำวินิจฉัยสั่งการ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้อำระเรียบข้อมูลข่าวสารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง และได้ปฏิเสธในการขอสำเนาเอกสารข้อมูลเอกสารตามร้องขอและมีได้จัดส่งเอกสารให้ผู้ร้องขอแต่อย่างใด จึงนับได้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้นำมาตรการมาคุ้มครองพยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้อ้างว่ากับผู้ร้องขอเอกสารว่าไม่สามารถให้ขอคัดถ่ายสำเนาเอกสารในสำนวนดังกล่าวตามที่ร้องขอได้ เนื่องจากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและความเห็นภายในหน่วยงานประกอบด้วยมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ถูกร้องและพยานบุคคล ที่เกี่ยวข้อง หากเปิดเผยออกไปอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกปิดไว้เป็นความลับ ซึ่งกรณีดังกล่าวคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ทำหนังสือแจ้งให้ผู้ขอเอกสารถึงสาเหตุที่ไม่สามารถให้เอกสารดังกล่าวได้ ประกอบกับ ได้เสนอแนะให้ผู้ร้องขอสำเนาเอกสารดังกล่าว สามารถที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540

ปัญหาที่พบ กล่าวคือ กรณีที่ผู้ขอคัดสำเนาเอกสารได้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร เพื่ออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้ขอเอกสารร้องขอ ปราบกฏว่า คณะกรรมการวินิจฉัย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีคำวินิจฉัยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลและอนุญาตให้ผู้ขอเอกสารคัดสำเนาข้อมูลข่าวสารตามที่ร้องขอ จะเห็นได้ว่าการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แก้ปัญหามาโดยจัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและได้มีมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อนำมาใช้ในการคุ้มครองพยานบุคคล โดยนำมาตรา 15(4) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาบังคับใช้

แต่ก็มีได้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด เมื่อผู้ร้องขอเอกสาร ได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีคำสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งคัดสำเนาเอกสารในสำนวนดังกล่าว ซึ่งในรายงานการสืบสวนสอบสวน จะปรากฏรายละเอียด ชื่อ ที่อยู่ ของพยานบุคคลดังกล่าว ทำให้พยานนั้นอาจจะไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน รวมทั้งบุคคลใกล้ชิด

3. การคุ้มครองพยานบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากการศึกษาจะพบว่านอกเหนือจากปัญหาการคุ้มครองพยานบุคคลในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน จะพบอีกว่าหลังจากที่พนักงานสืบสวนสอบสวนได้ทำสำนวนเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วการคุ้มครองพยานบุคคลในชั้นนี้ก็ได้มีการคุ้มครอง ซึ่งได้ปรากฏดังต่อไปนี้

3.1 กรณีเสร็จสิ้นกระบวนการชั้นสืบสวนสอบสวนที่มีปัญหา กล่าวคือ สำนวนคัดค้านการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยสั่งการแล้ว พนักงานสืบสวนสอบสวนเจ้าของสำนวนของส่วนกลางจะต้องส่งสำเนาคำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อแจ้งให้ผู้ร้อง ผู้ถูกร้องหรือผู้เกี่ยวข้องและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบ ตามข้อ 67 ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ซึ่งกระบวนการสืบสวนสอบสวนตั้งแต่ต้นนั้นจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อผู้ร้อง ชื่อพยานผู้ถูกร้อง ชื่อพยานกลาง ปรากฏในคำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้งดังนั้น เห็นได้ว่า การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีระเบียบมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อที่จะคุ้มครองพยานบุคคลทั้งกรณี ผู้ถูกร้อง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องขอสำเนาเอกสารพยานบุคคลในสำนวนการสืบสวนสอบสวนชั้นกระบวนการพิจารณาที่เสร็จสิ้น และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยสั่งการแล้ว ไม่มีมาตรการที่จะคุ้มครองพยานบุคคลแต่อย่างใด ซึ่งกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งสำเนาเอกสารให้กับผู้ถูกร้องหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมมีผลกระทบต่อพยานที่มาให้ถ้อยคำ อาจถูกทำร้ายทั้งตัวเองและครอบครัวในภายหลังได้

3.2 จากการศึกษาจะพบว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด รวมทั้ง เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนจังหวัด ซึ่งกระบวนการสืบสวนสอบสวน นั้นเมื่อผู้ร้องมาร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะร้องคัดค้านที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ซึ่งกระบวนการสืบสวนสอบสวนต้องผ่านขั้นตอนบุคคลดังกล่าวย่อมทราบว่าบุคคลใดบ้างที่เป็นพยานฝ่ายใด สืบเนื่องมาจากบุคคลดังกล่าว ส่วนมากจะเป็นคนพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ ย่อมมีความผูกพันใกล้ชิดกับนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น และผู้มีอิทธิพล

อีกทั้งกลุ่มผู้มีอิทธิพลอาจมีอำมิสสินจ้างให้บุคคลดังกล่าวก็เป็นได้ พยานบุคคลที่มาเป็นพยานกับบุคคลดังกล่าวอาจไม่เป็นความลับ อีกทั้งสำนวนการสืบสวนสอบสวนที่ผ่านขั้นตอนจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด นั้น ก่อนที่จะถึงพนักงานสืบสวนสอบสวนส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้วิเคราะห์สำนวน จะผ่านขั้นตอนหลายขั้นตอนอาจมีพนักงานบางคนที่เป็นบุคคลในจังหวัดที่ถูกร้อง หรือรับอำมิสสินจ้างบุคคลดังกล่าวดำเนินเอกสารหรือบอกรายชื่อพยานบุคคลให้แก่ผู้ที่มีอิทธิพล หรือบุคคลใกล้ชิดได้

4. ปัญหาจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 ที่มีผลกระทบต่อการคุ้มครองพยานบุคคล

กรณีที่ผู้ขอคัดสำเนาเอกสาร ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารเพื่ออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ปรากฏว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีคำวินิจฉัยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลและอนุญาตให้ผู้ขอเอกสารคัดสำเนาข้อมูลข่าวสารตามที่ร้องขอ

ปัญหาที่พบคือกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว จะทำให้เกิดผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ร้องและพยาน แม้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 จะได้แนะนำให้มีการปกปิดชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องและพยานแล้วก็ตาม แต่เพื่อพิจารณาจากข้อความ ก็อาจคาดเดาได้ว่า ผู้ร้องหรือพยานที่มาให้การเป็นผู้ใด ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ร้องและพยานดังกล่าวแล้ว อาจทำให้บุคคลภายนอกไม่กล้ามาให้อัยการต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งอีก ซึ่งจะผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายเลือกตั้งในอนาคต และจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้การเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งใดได้

ประกอบกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายกลางในการกำหนดหลักเกณฑ์การให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารในกรอบรองให้แก่ประชาชนได้ทราบ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกันี้เฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน

พระราชบัญญัตินี้จึงเป็นกฎหมายที่เป็นไปตามหลักการของมาตรา 58 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ดังนั้นในการพิจารณาว่าข้อมูลข่าวสารที่ขอให้เปิดเผยนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยหรือไม่นั้นต้องพิจารณามาตรา 58 ของรัฐ

ตัวอย่างเช่น คำวินิจฉัยที่ สค 8/2548 ผู้ถูกร้องกรณีถูกกล่าวหาว่ามีการแจกสื่อแจกเงิน และจัดเลี้ยงให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้กับนาย ข การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร พิจารณาแล้วเห็นว่า คำให้การพยานบุคคลที่ประกอบในสำนวนการสืบสวนสอบสวนเรื่องร้องเรียนดังกล่าวได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว บ่งบอกให้รู้ถึงตัวพยานการเปิดเผยไม่น่าจะมีผลกระทบต่อ การสอบสวนและไม่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของพยาน

ดังนั้น จะเห็นได้ที่ผ่านมาคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ตามมาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ และมีได้มีร้องขอเพื่อนำมาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษมาบังคับใช้ในหน่วยงาน เพื่อให้พยานบุคคลที่จะมาเป็นพยานกับพนักงานสืบสวนสอบสวนเกิดความมั่นใจในชีวิต ทรัพย์สิน และบุคคลรอบข้าง เพื่อให้งานขับเคลื่อนไปด้วยดี แต่ได้แก้ปัญหาโดยการจัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและนำมติคณะกรรมการการเลือกตั้งมาบังคับใช้ ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้แต่อย่างใด ทำให้พยานไม่กล้าที่จะมาเป็นพยานให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในกระบวนการเลือกตั้งพนักงานสืบสวนสอบสวนมีบทบาทและอำนาจหน้าที่สำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานผู้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งเพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดนั้นมาลงโทษในชั้นการสืบสวนสอบสวนพยานบุคคลมีความสำคัญเพราะเป็นประจักษ์พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ในการกระทำความผิด แต่การสืบสวนสอบสวนยังมีข้อขัดข้อง เนื่องจากมีพยานจำนวนไม่น้อยที่ปฏิเสธไม่ยินยอมเป็นพยาน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ อาทิ เช่น เกรงกลัวอิทธิพล ไม่มั่นใจในความสะดวกหรือความปลอดภัย และที่สำคัญที่สุดคือพยานไม่มีความมั่นใจว่าพนักงานสืบสวนสอบสวนจะให้ความคุ้มครองตนเองได้ การเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติปรากฏว่ามีการการแข่งขันกันสูงมาก ลักษณะการกระทำผิดเป็นลักษณะที่รุนแรงและผู้มีอิทธิพล ในท้องถิ่น จึงทำให้ผู้ที่พบเห็นการทุจริต หรือผู้ร้องเรียนการเลือกตั้ง กลัว ไม่กล้ามาเป็นพยาน อีกทั้งถูกข่มขู่ เนื่องจากพยานเกรงว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัยทั้งในด้านชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของพยานทั้งก่อน ขณะ และหลังการเข้ามาเป็นพยาน นอกจากนี้ยังเกรงว่าบุคคลในครอบครัว บุตร ภรรยา หรือญาติพี่น้องจะได้รับอันตรายจากการที่พยานเข้ามาเป็นพยาน

1. บทสรุป

ผู้ศึกษาเห็นว่ารัฐได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฉบับที่ใช้อยู่ปัจจุบัน ได้บัญญัติให้มีการช่วยเหลือคุ้มครองพยานเกี่ยวกับความปลอดภัยของพยาน ซึ่งตระหนักให้เห็นว่าพยานบุคคลมีความสำคัญมากที่หน่วยงานของรัฐต้องเข้ามาดูแล แต่เนื่องจาก ปัจจุบันการคุ้มครองพยานบุคคลในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองพยานบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ. 2546 ทั้งการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ รวมทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งก็มิได้ดำเนินการใด ๆ ที่จะให้มีมาตรการใด ๆ ที่จะคุ้มครองพยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำกับพนักงานสืบสวนสอบสวน ถึงแม้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดตั้ง

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและได้มีมติคณะกรรมการการเลือกตั้งมาบังคับใช้เพื่อนำมาใช้ในการคุ้มครองพยานบุคคล แต่ก็มิได้มีผลดีต่อพยานแต่อย่างใด ทำให้พยานไม่กล้ามาเป็นพยานและขาดความมั่นใจในความปลอดภัย ทำให้ขาดประจักษ์พยานที่จะมาให้การที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ซึ่งเป็นเหตุให้คดีชั้นศาลยกคำร้องเป็นจำนวนมาก อีกทั้งคดีเลือกตั้งนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะคัดกรองบุคคลที่จะมาเป็นผู้นำทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น หากหน่วยงานของรัฐไม่เข้ามาดูแลให้ความคุ้มครองพยานบุคคลโดยการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในเนื้อหาของบทบัญญัติดังกล่าวให้เหมาะสม ไม่ให้กระทบต่อความเป็นอิสระตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

2. ข้อเสนอแนะ

สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาขอแนะแนวทางการแก้ไข ดังนี้

2.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลเพื่อให้บุคคลที่มาเป็นพยานกับพนักงานสืบสวนสอบสวน เพราะที่ผ่านมาพยานมีความกังวล หวั่นเกรงอิทธิพล หรือ ภัยอันตรายใด ๆ ไม่มีใครกล้าจะยอมมาเป็นพยานให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง อันเป็นสาเหตุทำให้พยานหลบเลี่ยง หลีกหนี ปฏิเสธการให้ความร่วมมือกับพนักงานสืบสวนสอบสวน จนไม่มีพยานหลักฐานที่นำตัวผู้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งมาลงโทษได้ เนื่องจากที่ผ่านมาคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เคยขอมาตรการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ. 2546 ทั้งการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป และการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ หากคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่งการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะขับเคลื่อนไปด้วยดี เพราะพยานไม่เกรงกลัว ต่อการข่มขู่ คุกคามต่อชีวิตตนเองและบุคคลในครอบครัวอีกต่อไป และมีความเชื่อมั่นในองค์กรมากยิ่งขึ้น จากปัญหาดังกล่าว จึงเห็นควรที่คณะกรรมการการเลือกตั้งขอมาตรการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป หรือ มาตรการพิเศษ

2.2 เมื่อพิจารณาการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งมาตรการพิเศษได้มีเงื่อนไขในการคุ้มครองพยาน ประกอบด้วย

- 1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายศุลกากร
- 2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา
- 3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาหอไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพราก

เด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

มาตรการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษมีเงื่อนไขในการคุ้มครองคือ ใช้กับพยานเฉพาะกรณีที่กำหนดไว้ เนื่องจากเป็นคดีที่มีความสำคัญและมีความเสี่ยงสูงเป็นอย่างยิ่งอาจเกิดอันตรายร้ายแรงกับพยานได้ จำเป็นต้องใช้วิธีการคุ้มครองที่เข้มงวดเป็นพิเศษ ไปจากมาตรการทั่วไป ผู้ศึกษาเห็นว่า คดีเลือกตั้งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความผิดประเภทอื่น จึงเห็นควรให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน เพื่อให้ครอบคลุมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ. 2546 มาตรา 8 อีกทั้ง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า มาตรการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษเป็นมาตรการที่ดีกว่าการคุ้มครองพยานแบบมาตรการทั่วไป กล่าวคือ การขอความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ต้องร้องขอผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะเสนออนุมัติต่ออธิบดีอีกครั้งหนึ่งจึงประสานส่งต่อพยานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ และการคุ้มครองพยานเป็นไปตามระเบียบตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ ส่วนมาตรการคุ้มครองพยานมาตรการพิเศษนั้น กฎหมายได้กำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่แล้ว ซึ่งมีได้ยุ่งยากหลายขั้นตอนเหมือนกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป อีกทั้งมาตรการทั่วไปจะเป็นการคุ้มครองด้วยการไม่เปลี่ยนสถานะของบุคคล คือ ไม่ต้องเปลี่ยนชื่อ – นามสกุล คนที่คุ้มครองพยาน คือ พนักงานที่ทำหน้าที่สืบสวนพยาน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน ได้แก่ ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือใช้วิธีจัดสถานที่ปลอดภัยให้พยาน รวมทั้งปิดข้อมูลของพยาน

ส่วนมาตรการพิเศษ จะเป็นการคุ้มครองโดยเปลี่ยนสถานะของบุคคล ชื่อเสียงเรียงนาม พยานย่อมมีความปลอดภัยมากกว่ามาตรการทั่วไป

2.3 มาตรการคุ้มครองพยานบุคคลของคณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ชัดเจนเพียงพอ กล่าวคือ ที่ผ่านมาคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีมาตรการการคุ้มครองพยานใด ๆ และไม่เคยร้องขอต่อหน่วยงานคุ้มครองพยาน แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งแก้ปัญหาโดยการจัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยนำพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ระบุนายละเอียดเกี่ยวกับคัดค้านและพยานบุคคล ซึ่งหากเปิดเผยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ตามมาตรา 15(4) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาบังคับใช้ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการคุ้มครองพยานแต่อย่างใด เนื่องจากที่ผ่านมาผู้ขอคัดค้านเอกสารได้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารเพื่ออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้ขอเอกสารร้องขอ ปรากฏว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีคำวินิจฉัยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลและอนุญาตให้ผู้ขอเอกสารคัดค้านข้อมูลข่าวสารตามที่ร้องขอ จะเห็นได้ว่าการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แก้ปัญหาโดยจัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และได้มีมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อนำมาใช้ในการคุ้มครองพยานบุคคล โดยนำมาตรา 15(4) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาบังคับใช้ แต่ก็มีได้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด เมื่อผู้ร้องขอเอกสารได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีคำสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งคัดค้านเอกสารในสำนวนดังกล่าว ซึ่งในรายงานการสืบสวนสอบสวนจะปรากฏรายละเอียด ชื่อ ที่อยู่ ของพยานบุคคลดังกล่าว ทำให้พยานนั้นอาจจะไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งบุคคลใกล้ชิด

ผู้ศึกษาเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องต้องสื่อให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเห็นว่าคดีเลือกตั้งมีความสำคัญ เอกสารที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีคำสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งคัดค้านเอกสารในสำนวนดังกล่าวมีความสำคัญต่อพยานที่มาเป็นพยานให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เข็มชัย ชูติวงศ์ (2551) คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ
- โครงการวิจัยและพัฒนางานสืบสวนสอบสวน (2556) ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ด้านกิจการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, กรุงเทพมหานคร
- จิตติ ดิงศรัทธี (2556) กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 1, กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์
- จรรย์ ภักดิธนากุล (2553) คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบัณฑิตยสภา
- ด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554) ระเบียบการเลือกตั้งว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 กรุงเทพมหานคร: สหાયบล็อกรและการพิมพ์
- ด้านกิจการบริหารงานเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554) คำสั่งการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น 2554 กรุงเทพมหานคร: สหાયบล็อกรและการพิมพ์
- ด้านกิจการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัย สำนักสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัย 2 (2555) แนวทางการสืบสวนสอบสวนที่เกี่ยวกับ กกต.จว.และพนักงานสืบสวนสอบสวน, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ตระการ อาษาสิข (2547) รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร
- ทศพล เฟ็งส้ม (2554) รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องพยานในองค์กรอิสระ กรณีศึกษาเรื่องความคุ้มครอง, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร (2551) ศาลกับพยานบุคคล, กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์
- นภัสถวัลย์ บุญนาค (2556) “ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการเลือกตั้งของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเลยในคดีอาญา” คุณพาท, เล่มที่ 3 ปีที่ 58
- นาวิ สุกดวงศ์ธนา (2553) รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องบทบาทและหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการเลือกตั้ง, ศึกษาเฉพาะการเปิดอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, กรุงเทพมหานคร

- ประยูทธ แก้วภักดี (2542) “การคุ้มครองพยานในคดีอาญา”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
- พดุมิพร เนติโพธิ์ (2554) รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหา
พยานหลักฐาน ศึกษาเฉพาะ กรณีการซื้อเสียงเลือกตั้ง, สำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง, กรุงเทพมหานคร
- พรเพชร วิชิตชลชัย (2539) คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ยูแพค
ไพฑูริย์ บุญวัฒน์ (2546) รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่อง ระบบการเลือกตั้งที่ลดการซื้อเสียงและ
ให้โอกาสคนดีสมัครรับเลือกตั้งเพื่อทดแทนระบบการเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน,
สำนักงานสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพมหานคร
- รัฐระวี (2546) “ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา”,
สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วีระพงษ์ บุญโญภาส (2547) “การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของกรมคุ้มครองสิทธิ
และเสรีภาพ” เอกสารประกอบสัมมนาเรื่อง การคุ้มครองพยานของกรมสิทธิและ
เสรีภาพ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2547, กรุงเทพมหานคร: ณ โรงแรม โนโวเทล
- เริงธรรม ลัดพลี (2540) คำอธิบายกฎหมายพยานหลักฐาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน
ไวพจน์ ผลวิวัฒน์ (2549) “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานในคดี”, สารนิพนธ์
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วันชัย ศรีนวนนิต (2540) รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา
วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร
- วันชัย ถนัดกิจ (2522) รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่องบทบาทพนักงานสอบสวนในการคุ้มครอง
พยานบุคคลในคดีอาญา, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม,
กรุงเทพมหานคร
- ศิริเพ็ญ ตั้งทวีสุขโข (2547) “พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
- สมพร พรหมพิตร (2547) พยานหลักฐานคดีอาญา กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ
- สุรินทร์ สฤษฏ์พงศ์ (2534) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญาและพยานหลักฐาน “ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและ
พยานหลักฐานสำหรับรัฐศาสตร์” หน่วยที่ 1-15 กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์วัฒน์ (2551) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันและ
พยานหลักฐาน”, คุณภาพ, ปีที่ 55 เล่ม 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2551)
- สุพิศ ประณีตพลกรัง (2544) กฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
อภิตยามิเล็นเนี่ยม
- สำนักประชุม (2552) “การเตรียมความพร้อมในการเลือกตั้งท้องถิ่น 2552”, เอกสารประกอบการ
สัมมนา, เรื่องการจัดทำหนังสือลงมติ และสรุปมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง,
วันที่ 21- 23 สิงหาคม 2552, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554) “ศูนย์อำนวยการสืบสวนสอบสวนการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2554” เอกสารประกอบการสัมมนา, เรื่องการเตรียมความ
พร้อมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2554, วันที่ 29-31
สิงหาคม 2554, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2556) คำสั่งศาลอุทธรณ์คดีเลือกตั้งที่น่าสนใจ,
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550) 9 ปี กต.มิตินิใหม่แห่งการเลือกตั้ง สิงหาคม 2550,
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- สำนักวิจัยและวิชาการสถาบันพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง (2554) รวมกฎหมายเกี่ยวกับ
การเลือกตั้ง ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง
- สำนักพัฒนาบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2556) เอกสารประกอบการสัมมนา,
เรื่องพัฒนางานสืบสวนสอบสวน, วันที่ 12- 14 ธันวาคม 2555, กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- โสภณ รัตนกรณ (2536) คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
นิติบรรณาการ
- อฉนพนพ แก้วภักดี (2538) ว่าด้วยเหื่ออาชญากรรม, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนา
สาธารณสุขอาเชียน

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวนรวลัย ขุนไกร
วัน เดือน ปีเกิด	17 พฤษภาคม 2507
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	สาขาบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พ.ศ. 2534 นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ตำแหน่ง	พนักงานสืบสวนสอบสวน

